

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**BARIŞ MANÇO ŞARKILARINDA TÜRK HALK KÜLTÜRÜ
UNSURLARI**

Betül ÇERLEK GÜVEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Yavuz KÖKTAN

ŞUBAT-2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BARIŞ MANÇO ŞARKILARINDA TÜRK HALK KÜLTÜRÜ
UNSURLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül ÇERLEK GÜVEN

Enstitü Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

“Bu tez 15/02/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Doç. Dr. Serdar UĞURLU	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz KÖKTAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Erol EROĞLU	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğör bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,

(Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Betöl ÇERLEK GÜVEN

15/02/2023

ÖNSÖZ

Barış Manço 1943 yılında Rumeli göçmeni, köklü bir ailenin üyesi olarak dünyaya gelmiştir. Türk müziği bestecisi Selahattin Pınar ve Tamburi Osman Pehlivan'ın evlerine gelip çaldığı ve kendisinin de bunlardan beslenerek büyüdüğünü beyan etmiş ve bunun sonucu olarak bu kadar ilerlemiş olduğunu açıklamıştır.

Değerli sanatçımız Barış Manço tarzı, üslubu, hayata bakış açısı, yaklaşımı ile sadece doğduğu bölgeyi değil tüm Türkiye'yi, Türk kültürünü, Türk dünyasını, güfteleriyle besteleriyle ince ince işlemiş, bu mozaik sanatçı kişiliği ile ahenkli bir şekilde bezemiş, insanların beğenisini, sevgisini ve en önemlisi saygısını kazanmıştır.

Dede Korkut'u, Nasreddin Hoca'yı, Karacaoğlan'ı, Bektaşî'yi, Pir Sultan Abdal'ı yıllarca okuyarak özümseyip, edindiği birikimi ile insanlara yol göstermiş, çocuk kitesini ise her zaman çok önemseyerek sanatının parçası yapmıştır.

Türk kültürünü yakından tanıyan, bilen Manço, kültürümüzün parçası olan atalarımız, ozanlar, geleneklerimiz, göreneklerimiz, değerlerimiz, deyimlerimiz, atasözlerimiz, manilerimiz, tekerlemelerimiz, inanç ve inanışlarımız, şifalanma yöntemlerimiz, kısacası, bize ait olan her şeyi milletini seven önemseyen bir insan olarak yine millete şarkıları ile yansıtmıştır.

Çalışmamız giriş dışında iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı, araştırmanın yöntemleri bölümlerinden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Barış Manço'nun hayatından, kariyerinden, aldığı unvanlardan, aldığı ödüllerden, sahip olduğu üsluptan, Ozanlık yönünden, eserleri ve eserlerinin bulunduğu albümlerden bahsedilmiştir.

Barış Manço'nun Eserlerinde Halk Kültürü Unsurları adlı ikinci bölümde, Sürekli Yerleşim Yeri, Barınak-Konut, Aydınlanma-Isınma, Beslenme, Mutfak, Kiler, Ölçme-Tartma, Taşıtlar, Giyim-Kuşam-Süs, Halk Bilgisi, Halk İnançları; Töreler, Adetler, Gelenekler, Görenekler, Geçiş Dönemleri, Bayramlar, Karşılamlar, Uğurlamalar, Dinsel Büyüsel İçerikli İnançlar, İşlemler, Halk Edebiyatı, Halk Müziği ve Müzik Araçları, Adlar Ve Diğer Unsurlar konuları ele alınarak inceleme yapılmıştır.

Tez çalışma aşamasında yardımlarıyla fikirlerini, teşviğini esirgemeyen, her durumda destekleyici rol oynayan danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Yavuz Köktan'a emekleri ve özverisi için teşekkür ederim. Hayatımın her döneminde daha ileri gitmem için emek veren annem Havva Çerlek'e, akademik yolculuğumda en büyük dayanağım olan, maddi manevi her koşulda yanımda olan eşim Murat Güven'e teşekkürlerimi sunarım.

Betül ÇERLEK GÜVEN

15/02/2023

İÇİNDEKİLER

FOTOĞRAF LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: BARIŞ MANÇO’NUN HAYATI VE ESERLERİ	4
1.1. Barış Manço’nun Hayatı.....	4
1.2. Kariyeri.....	5
1.3. Aldığı Unvanlar, Nişanlar, Ödüller	9
1.4. Üslup – Tarz (Giyim)	10
1.5. Ozanlık Yönü.....	14
1.6. Eserleri.....	15
1.7. Barış Manço'nun Albümleri	19
İKİNCİ BÖLÜM: BARIŞ MANÇO’NUN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI	23
2.1. Sürekli yerleşim (köy, kasaba, kent)	23
2.2. Barınak - Konut	24
2.2.1. Barınak Tipleri	24
2.3. Aydınlanma Isınma	26
2.3.1. Işık elde etme; Işık Araç ve Gereçleri.....	26
2.4. Taşıtlar Taşıma Teknikleri.....	26
2.5. Halk Ekonomisi	26
2.5.1. Meslekler.....	26
2.6. Beslenme-Mutfak-Kiler.....	28
2.6.1. Yemek Çeşitleri.....	28
2.6.2. Sofra Düzeni.....	41
2.7. Ölçme, Tartma, Hesaplama Birimleri; (Zaman Ve Mesafe Kavramları).....	42
2.7.1. Ölçme, Tartma.....	42
2.8. Giyim-Kuşam-Süs	45
2.8.1. Giyim – Kuşam	45
2.8.2. Süs.....	49

2.9. Halk Bilgisi.....	50
2.9.1. Halk Hekimliği-Halk Baytarlığı.....	50
2.10. Halk İnançları; Törelere, Adetler, Gelenekler, Görenekler.....	61
2.10.1. Geçiş Dönemleri.....	61
2.11. Bayramlar-Karşılamlar-Uğurlamalar.....	64
2.12. Dinsel-Büyüsel İçerikli İnançlar, İşlemler.....	64
2.12.1. Allah / Tanrı.....	65
2.12.2. Melek.....	66
2.12.3. Kutsal Kitaplar.....	66
2.12.4. Peygamberler.....	66
2.12.5. Cennet.....	69
2.12.6. Tövbe Etmek / Destur Demek.....	69
2.12.7. Mahşer, Kıyamet.....	70
2.12.8. Zemzem Suyu.....	71
2.12.9. Tasavvufi Kavramlar.....	71
2.13. Halk Edebiyatı.....	72
2.13.1. Destanlar.....	73
2.13.2. Masallar.....	74
2.13.3. Halk Hikâyeleri.....	76
2.13.4. Halk Şiiri.....	77
2.13.5. Atasözleri-Deyimler.....	79
2.13.6. Tekerlemeler.....	92
2.13.7. Bilmeceler.....	93
2.13.8. Alkışlar, Kargışlar.....	96
2.13.9. Ağıtlar.....	96
2.14. Halk Müziği Ve Müzik Araçları.....	97
2.15. Çocuk Oyunları ve Oyuncaklar.....	98
2.16. Adlar.....	99
2.16.1. İnsan Adları.....	99
2.16.2. Yer, Su, Dağ, Köy, Meydan, Cadde, Sokak, Ev Adları.....	101
2.17. Diğer Unsurlar.....	103
2.17.1. Sevgiliye Ait Unsurlar.....	103
2.17.2. Sayılar.....	105

SONUÇ	108
KAYNAKÇA.....	111
EK	116
ÖZGEÇMİŞ	218

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Modern Evliya Çelebi.....	7
Fotoğraf 2: Barış Manço Röportajının Bulunduğu Bir Gazete Kupürü	9
Fotoğraf 3: Barış Manço'nun Giyim Tarzını Yansıtan Sahne Kostümlerinden Örnekler	11
Fotoğraf 4: Göktürk Yazıtlarının Bulunduğu Kaplumbağa Sembolü.....	56
Fotoğraf 5: Barış Manço'nun Anahtar Şarkısının Görseli.....	93
Fotoğraf 6: Yüz Türk Lirası.....	94
Fotoğraf 7: Beş yüz Türk Lirası	94
Fotoğraf 8: Bin Türk Lirası	94
Fotoğraf 9: Beş bin Türk Lirası	95
Fotoğraf 10: On bin Türk Lirası.....	95
Fotoğraf 11: Orhun Yazıtları.	103

ÖZET

Başlık: Barış Manço'nun Eserlerinde Halk Bilimi Unsurları

Yazar: Betül ÇERLEK GÜVEN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yavuz KÖKTAN

Kabul Tarihi: 15/02/2023

Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 115 (ana kısım)
+ 102 (ek)

İstanbul'da dünyaya gelen Mehmet Barış Manço, Konya'dan Selanik'e göç etmiş bir ailenin çocuğudur. Ailesi, II. Dünya Savaşı'nın bitmesi arzusuyla çocuklarına Barış adını vermiştir. Manço, lisedeyken ilk müzik grubu Kafadarlar'ı kurmuştur. Çeşitli gruplarla müzik çalışmaları yapmıştır. 1963 yılında Belçika'da resim-grafik iç mimarlık alanında üniversite bitirmiştir. 1969 yılında mezun olduktan sonra Türkiye'ye dönerek Kaygısızlar adlı grubu kurmuş ve grup Ağlama Değmez Hayat adlı şarkı ile ilk ödülünü kazanmıştır. Dağlar Dağlar adlı Cüneyt Orhon ile birlikte kayda aldıkları şarkı büyük çıkış yakalamıştır. Manço bu şarkı ile ödül kazanmıştır. Türkiye'deki ilk albümü 1975'te çıkardığı 2023 adlı albümüdür. 1978 yılında evlenmiştir, iki çocuk babasıdır. 1988 yılında uzun yıllar sürecektir olan "Barış Manço ile 7'den 77'ye" adlı kültür, sanat ve eğlence programını hazırlayıp sunmuştur. 1999 yılında kırkıncı sanat yılı olması sebebiyle Mançoloji adlı çeşitli şarkılardan oluşan bir albüm hazırlamıştır. 31 Ocak 1999 tarihinde kalp krizi nedeniyle vefat etmiştir.

Çalışma, Barış Manço'nun hayatı ve güftelerinde Türk halk kültürünün şarkılardaki yeri, halk kültürünü eserlerine hangi tarz ve üslupla serpiştirildiği, halk biliminin soyut ve somut mahsullerinin araştırılmasıyla elde edilmiştir. Saptanan Türk halk kültürü öğeleri, Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi konularını sınıflandırma yöntemine göre ayrıştırılmış ve ortaya çıkan veriler yorumlanmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre Barış Manço'nun eserlerinin güftelerinde pek çok halk bilimi öğeleri bulunmuştur. Ayrıca Türk halkının kültürel birikim çizgilerini ve betimlemelerini sanatçı eliyle estetik ve yaratıcı bir şekilde bağlayarak sanat eseri haline getirdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Barış Manço, Halk bilimi, Halk Edebiyatı, Halk Kültürü Unsurları, Ozan

ABSTRACT	
Title of Thesis: Folklore Elements in Barış Manço's Works	
Author of Thesis: Betül ÇERLEK GÜVEN	
Supervisor: Assist. Prof. Yavuz KÖKTAN	
Accepted Date: 15/02/2023	Number of Pages: vi (pre text) + 115 (main body) + 102 (add)
<p>In this study, information about Barış Manço's own lyrics has been Turkified. Born in Istanbul, Mehmet Barış Manço is a child who migrated from Konya to Thessaloniki as Mançozades after the conquest of Istanbul by Fatih Sultan Mehmet.</p> <p>His family named their child Barış, with the desire to end the First World War. Manço founded his first music group, Kafadarlar, when he was in high school. He graduated from a university in Belgium in the field of painting-graphic interior architecture. After graduating in 1969, he returned to Turkey and founded the band Kaygısızlar, and the group won its first gold record with the song Ağlama Değmez Hayat. The song that they recorded together with Cüneyt Orhon named Dağlar Dağlar achieved great success. Manço won the platinum award with this song. He founded the group Kurtalan Ekspres in 1972. His first album in Turkey is 2023, which he released in 1975. He released an album abroad in 1976. With this album, the Golden Orfe received a gold medal award. He got married in 1978 and has two children. In 1988, he prepared and presented the culture, art and entertainment program titled " from 7 to 77 with Barış Manço", which will last for many years. He was named the best pop singer in 1989. He received the state artist award in 1991. In 1999, as it was his fortieth year of art, he prepared an album of various songs called "Mançology". He died on January 31, 1999 due to a heart attack (Erdoğan, 2019, 20-29).</p> <p>The study is obtained by researching the life and lyrics of the famous artist Barış Manço, the place of Turkish folk culture in songs, the style and style in which folk culture is sprinkled on his works, and the abstract and tangible products of folklore. The determined Turkish folk culture elements were separated according to Sedat Veyis Örnek's method of classifying folklore subjects and the resulting data were interpreted.</p> <p>According to the findings obtained as a result of the study, there are many folklore elements in the lyrics of Barış Manço's valuable works. In addition, it has been seen that the cultural accumulation lines and descriptions of the Turkish people have been transformed into works of art by being aesthetically and creatively narrated by the artist.</p>	
Keywords: Barış Manço, Folklore, Folk Literature, Elements of Turkish Folk Literature, Poet	

GİRİŞ

Türk kültürünün eski dönemlerinden günümüze kadar saz kullanarak şiir söyleyen kişiler ozan, oyun, kam, baksı gibi isimlerle anılmıştır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte değişen hayat tarzı ve anlayışıyla Ozan-Baksı geleneği değişime uğrayarak on altıncı yüzyılda âşık edebiyatı geleneğine evrilmiştir.

Âşıklık geleneğini sürdüren âşıklar Türk kültürünü, izlerini, motiflerini, değerlerini taşıyan yapıtlar vermişlerdir. Dinleyicilerini eğlendirirken aynı zamanda eğitime ve kültürel değerleri aktarma bilincini kendilerine görev bilmişlerdir.

Yirminci yüzyılda ise âşıklık kültürünün yaşadığı Anadolu'dan farklı bir bölge ve ortamda yetişen, pop sanatçısı olarak nitelendirilen Türk sanatçı Barış Manço'nun dönemin getirdiği şart, estetik anlayışına ve değerlerine uyacak şekilde farklı bir tarzı sembolize ettiği bilinmektedir. Barış Manço, diğer sanatçılardan farklı olarak, Türk kültürünü, değerlerini, inanışlarını, şarkı sözlerinde yaşatmayı ve sevenlerinin yalnız ahengi değil verilen bilgi ve değerleri de dinlemesini amaçlamıştır.

Bu çalışma, Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi konuları tasnifi temel alınarak şekillendirilmiştir.

Araştırmanın Konusu

Ozanların en belirgin özelliği şiirlerini sazlarıyla birlikte söylemeleridir. Ozanlar, içinde yaşadığı toplumun aynası, sesi olmuş duyarlı sanatçılardır. Onlar insanların duygu ve düşüncelerini kendilerine verilen doğal yetenek olan ilham ve ritim duygusuyla en saf, en duru haliyle dile dökmüş halk tarafından sevilmiş insanlardır. Bu benzerliklerden hareketle sanatçı Barış Manço'yu da bu gruba dâhil etmek doğru olacaktır. Güftelerinin son satırlarında adını "Barış der ki" diyerek taşıması, onun Ozan özelliklerini şarkılarına taşıması, modern Ozan olarak anılmasının belirli nedenlerindedir. Kendi söylemlerine göre âşık edebiyatının devamını getiren Manço, bilinen âşıklarla arasında fark olmadığını belirtmiştir. Geleneksel âşıklardan farkları da yaşadığı dönem ve çevre dolayısıyla elbette vardır. Eğitim almış olması, giyim tarzı, uzun saçları, bıyıkları, çok sesli müzik üslubu bunların başında gelen özelliklerdir.

Bu çalışmanın konusu Türk halk kültürü unsurlarının, Barış Manço şarkılarındaki izlerini ve yansımalarını konu başlıkları halinde sınıflandırarak ortaya koymaktır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmada, Barış Manço eserlerinde, Ozan-Baksı geleneğinden 21. Yüzyıla kadar kültürel bağlamda nelerin aktarıldığını, dönüştüğünü, hangi malzemelerin sanatına katkı sağladığını görmek, geleneğin Barış Manço'nun sanatçı kimliğiyle nasıl örtüştüğünü, bu geleneğe nasıl sahip çıktığını belirlemek, geleneğin izlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Ozan-Baksı geleneğiyle birlikte halkbilimine ait unsurların Barış Manço şarkılarında nasıl kullanıldığını ve halkbilimi unsurlarının şarkılarda yeniden üretiminin nasıl sunulduğunu tespit etmektir. Halkbilimi unsurlarının bir esin kaynağı olarak sanatı ve sanatçıyı nasıl beslediğini öğrenmektir.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada Barış Manço'nun Türk kültürünü, Türk kimliğini ne şekilde şarkılarına yansıttığı, Ozanlık geleneğini şarkılarında nasıl devam ettirdiği gözlemlenmiştir.

Çalışmada Barış Manço'nun eserlerinde görülen Türk halk kültürü unsurlarının sayısal olarak şarkılarda kaç kez geçtiği bilgisi verilmiştir. Elde edilen unsurlar Sedat Veyis Örnek'in Halkbilimi tasnifi temel alınarak teşekkül etmiş, her bir başlık için açıklamalarda bulunulmuştur. Örnek'in tasnifi dışında kalan unsurlar ise diğer unsurlar olarak ayrıca eklenmiştir.

Çalışmada Barış Manço şarkılarının biçim ve muhteva yönüyle halk bilimi içeriğiyle ortaklık ve taşıdığı gerekçesiyle konu olarak seçilmiştir.

Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmada, sözleri Barış Manço'ya ait olan, on üç albümde toplam doksan dört Türkçe şarkının Türk halk bilimi unsurları bakımından konuları, öğelerin kullanılma sıklığı, öğelerin kullanılma şekli incelenmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma, metin merkezli olarak ele alınmıştır. Çalışmada Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi konularını tasnif şablonu esas alınarak öncelikle şarkı sözlerindeki Türk halk kültürü unsurları tespit edilmiş, içerdikleri konulara göre başlıklara ayrılmış, halk bilimi içerisinde değerlendirilmiş, sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler uygun başlığın altına

aktarılmıştır. Elde edilen verilerle alakalı bilgilendirmeler yapılmıştır. Bölümlendirme sırasında Örnek'in hazırladığı şablonda birden fazla konu başlığı altında anılacak olan veriler içerik bakımından en yakın olan konu başlığı altına aktarılmıştır.

Şarkı sözleri araştırmaları sonucunda elde edilen kültürel malzemenin tanım ve değerlendirmeleri ile ilgili kısa ve açıklayıcı bilgilendirmeler yapılmıştır. Belirlenen halk bilimi unsurlarının hangi şarkıda geçtiği ile ilgili bilgi verilmiş, şarkıda geçen kültürel unsurun geçtiği dizeler konu başlığı altında sunulmuştur.

Bu çalışma Barış Manço'nun sözleri kendisine ait olan Türkçe eserleri halk bilimi çerçevesi içerisinde içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Sedat Veyis Örnek'in hazırladığı sınıflandırma kapsamında ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: BARIŞ MANÇO'NUN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Barış Manço'nun Hayatı

2 Ocak 1943'te İstanbul'da doğmuştur. Babası İsmail Hakkı Bey ve bir Türk Sanat Müziği sanatçısı olan Rikkat Uyanık'ın evliliğinden, Oktay, İnci, Savaş ve Barış olmak üzere dört çocuk dünyaya gelmiştir. Manço, ailenin ikinci çocuğu olarak ikinci dünya savaşının sonlarına doğru doğduğu için ailesi Manço'ya savaş bitsin dileğiyle Barış ismini vermiştir. Türkiye'de Barış ismini alan ilk çocuktur (Dağarcık, 2017). Manço henüz üç yaşındayken anne babası ayrılmıştır. İlkokulu Kadıköy'de okumuş, sonra eğitimine Galatasaray Lisesi'nde devam etmiştir.

Babasının vefatının ardından okulundan ayrılmak durumunda kalarak Şişli Terakki Lisesinden mezun olmuştur. Henüz lise yıllarındayken ilk müzik grubunu kurmuştur. 1962'de ilk 45'lik plağını çıkarmıştır. Türkiye'den Belçika'ya seyahatini, Adapazarı'ndan Fransa'ya salyangoz ihraç eden bir firmanın kamyonuyla gerçekleştirmiştir (<https://www.youtube.com> E.T. 15/11/2021). 1963 yılında Avrupa hayalini gerçekleştirmek için yaz boyunca çalışarak para biriktirmiştir. Otostopla Fransa'ya daha sonra aynı yolla Fransa'dan Belçika'ya gitmiştir. Belçika Kraliyet Akademisi'nde iki yıl mimari bölümü okumuştur. Daha sonra iç mimari bölümüne geçmiş, altı yıl mimarlık eğitimi almıştır (Tunca, 2005, 20-23).

Manço, akademik eğitimi boyunca seyyar satıcılık, gece bekçiliği, garsonluk gibi birçok işte çalışmıştır. 1969'da lisans eğitimini birincilikle bitirmiştir.

1970 yılında Türkiye'ye dönerek Dağlar Dağlar adlı şarkısıyla müzik kariyerinde önemli bir çıkış elde etmiştir. 1972 yılında uzun yıllar birlikte mesai yapacağı Kurtalan Ekspres adlı grubu kurmuştur. Yine bu sene askere gitmiştir. 1975 yılında 2023 adını verdiği ilk albümünü piyasaya sürmüştür. 1975 yılında Baba Bizi Eversene adlı sinema filmini çekmiştir. 1978 yılında evlenmiştir. Doğukan ve Batıkan adında iki oğlu olmuştur. Çocuklarla uzun yıllar program yapan, çocuklarla iyi bir diyalogu olan Manço, kendi evlatlarına da yakın bir babadır. 1988 yılında Barış Manço ile 7'den 77'ye adlı aileye hitap eden ve adından da anlaşılacağı üzere her yaşa uygun olacak şekilde hem eğlenceli hem de öğretici televizyon programı ile TRT 1'de yayın hayatına başlamıştır.

Barış Manço, yarattığı sanat tarzını bozmadan kırk yıl boyunca müzik yapmış, konserler vermiştir. Üç yüzden fazla ödüle sahiptir. Barış Manço, bir dönem siyasetle de ilgilenmiştir. Kültür Bakanı veya Cumhurbaşkanı olmak istediğini söylemiştir. 1994 yılında Kadıköy'den DYP belediye başkanlığı için adaylığını koymuştur ancak siyasetle ilgilenmek Manço'ya iyi gelmemiştir. 27 Ocak 1994 senesinde aynı zamanda ölüm nedeni olacak olan yüksek tansiyon nedeniyle kalp krizi geçirmiştir. Bu olaydan sonra adaylığını çekmiştir ve politikayla bağını kesmiştir (Yangın, 2002,10-11). 1998 yılının aralık ayında son olarak Barış Manço ile 7'den 77'ye programının 378. bölümünü çekmiştir. 1999 yılında "Mançoloji" albümünün çalışmalarına başlamıştır fakat son şarkısını bitiremeden vefat etmiştir (<https://www.barismancomix.com> E.T. 07/12/2021).

Barış Manço hakkında, hastane tarafından 31.01.1999 saat 22.30'da öldüğü bilgisi verilmiştir (<https://www.youtube.com> E.T. 07/12/2021). Kalabalık bir cenaze töreniyle defnedilmiştir.

1.2. Kariyeri

Barış Manço Türk müziği sanatçısı annesi Rikkat Uyanık'ın da etkisiyle çocuk yaşta müzikle ilgilenmeye başlamıştır. İlk müzik grubunu on dört yaşında henüz bir lise öğrencisiyken 1958 yılında Galatasaray Lisesinde kurmuştur "Barış Manço ve Kafadarlar." 1962 yılına gelindiğinde ise ilk 45'lik plağını çıkardığı görülmektedir. Müzik kariyerinin miladı sayılan ortaokul yıllarında, Barış Manço ve sıra arkadaşı Ender Enön'nün birlikte izledikleri Saatin Etrafında Rock adlı Rock'ın Roll filmi hayatlarını dönülmez bir rotaya sokmuştur (Rock Around the Clock 1956). Ertesi gün çok heyecanlanıp bu şarkıları söylemeye başlamışlardır. Elvis Presley, Barış Manço ve Kafadarları çok etkilemiştir. Barış Manço'nun ikinci grubu yine lise arkadaşlarıyla kurduğu ve dönemin Rock'n Roll rüzgârını yakından takip eden Harmoniler grubudur (Hayatım Roman, 2017). 1963 ilkbaharında kısa bir süreliğine Yeni Sabah gazetesinde Sami Sibemol takma adıyla haftalık müzik yazıları yazmıştır (Barış Manço Yeni Belgeseli, 2015).

1964 yılında Fransa'da sözleri İngilizce ve Fransızca şarkılardan oluşan 3 şarkılık bir 45'lik plak çıkarmıştır. 1965 yılında Fransa'da ilk konserini vermiştir.1966 yılında Paris'te iki 45'lik plak çıkarmıştır.

İlk bestesi Kol Düğmeleri 'dir. Barış Manço denince akla gelen ilk şarkılardan olan Gülpembe'yi ise babaannesini için yazmıştır. 1969 yılında ülkesine dönerek Mazhar Alanson, Fuat Güner ile Kaygısızlar grubunu kurmuştur. 1970 yılında Dağlar Dağlar adını verdiği şarkısını yazmıştır. Bu şarkı çok dikkat çekerek müzik listelerinin birinci sırasında uzun süre liderliğini korumuştur. 1971 yılında bu şarkıyla altın plak ödülünü kazanmıştır. 1971'de Moğollar grubuyla yaklaşık bir yıl çalışmıştır. 1972 senesinde ise Kurtalan Ekspres grubunu kurmuştur. 1973 yılında Hey Koca Topçu şarkısına ilk klibini çekmiştir. Pek çok ülkede tanınan Manço'nun şarkıları çeşitli yabancı dillere çevrilmiştir. 1962-1984 yılları en faal, en üretken yıllarıdır. 1983 senesinde Eurovision şarkı yarışması için 94 kişinin katıldığı TRT jüriliği elemelerinde ilk 20'ye giremeyerek yarışmaya veda etmiştir. TRT jürisinin kabul etmediği Kazma adlı şarkısına, benim jürim halktır diyerek albüm yapmıştır. Kazma şarkısı o yıl satış rekoru kırmış yılın en çok satan albümü olmuştur. 1984 yılında bu kez de 3 şarkıyla Eurovision'a katılarak finale kalmıştır ancak yarışmadan çekilmiştir. 1983 yılında albüm çıkarmaya devam etmiştir. Pek çok ülkede tanınan Manço'nun şarkıları çeşitli yabancı dillere çevrilmiştir. 1979 yılında Yeni Bir Gün adlı albümünü çıkarmıştır. Bu albüm ile ödüller kazanmıştır. 1980 yılında 20. Sanat Yılı Disco Manço adlı albümüyle 20. sanat yılını 2 yıl geç kutlamıştır. Sözüm Meclisten Dışarı adlı albümü Dönence, Gülpembe, Alla Beni Pulla Beni, Ali Yazar Veli Bozar gibi hitleriyle 1981 yılının en çok satılan albümü olmuştur. Bu şarkıları halk tarafından çok sevilerek klasikleşmiştir. 1983 yılında Estağfurullah Ne Haddimize, 1985 yılında 24 Ayar, 1986 yılında Değmesin Yağlı Boya adlı albümlerini çıkarmıştır. 1988 yılında 30. sanat yılını, Ful Aksesuar '88 Manço Sahibinden İhtiyaçtan adlı albümüyle kutlamıştır. 1990 senesinde Manço'nun Japonya seyahatleri başlamıştır. Barış Manço Türk-Japon ilişkilerinin 100. senesi olması sebebiyle konser programları düzenlemiştir. 1991 yılında Soka Üniversitesinde televizyonda canlı yayın olarak verilen Japon veliahdının da yer aldığı görkemli bir konser vermiştir. Konserinde binlerce insanın Türk bayraklarıyla Manço'ya eşlik etmesi Türk halkının gurur kaynağı olmuştur. Türkiye'yi Japonya'da başarıyla temsil eden Barış Manço Japonya'da konserler vermiştir. 1992 yılında Mega Manço, 1995 yılında Müsaadenizle Çocuklar adlı albümleri çıkmıştır. Bu, onun içerisinde yeni şarkılarının bulunduğu son stüdyo albümü olmuştur. 1995 senesinde Barış Manço ve ekibi büyük bir turne programlayarak Japonya'da on yedi şehirde konser vermiştir. 1996 yılında Japonya'da verdiği konser kayıtlarından oluşan "Barış Manço Live In Japan"

adlı albümünü çıkarmıştır. Sanatçı Japonya ile birlikte Türk dünyasının da ilgisini kazanmıştır.

Sanatının kırkinci yılı olması nedeniyle Mançoloji albümü üzerinde çalışmalar yaptığı süreçte hayata veda etmiştir. Bu albüm ise milyonlarca satış yaparak en çok satan albüm ödülünü almıştır.

Manço kültürümüze ait olan, olmayan çalgıları müzik zevkiyle, kalitesiyle birleştirmiş, tüm Türkiye’de ve dünyanın birçok yerinde özgün şarkılarıyla tanınmıştır.

Halk ezgilerine ve Türk müziğine ait bazı eserleri rock müziğiyle bütünleştirerek ortaya farklı bir sanat ürünü çıkarmış ve farklı müzik türleri ile farklı enstrümanlar arasında hem duygu hem de ahenk yaratmıştır. Anadolu Rock müziğinin ilkleri arasındadır.

Barış Manço, gezmeyi, öğrenmeyi, farklı kültürleri tanımayı seven bir sanatçıdır. Televizyon programı sayesinde birçok ülke gezmiş, gezdiği ülkelerin kültürlerini televizyon vasıtasıyla Türk halkına aktarmıştır.

Fotoğraf 1: Modern Evliya Çelebi

Kaynak: <http://openaccess.marmara.edu.tr>, E.T. 05/11/2021

Manço ‘ya Evliya Çelebi yakıştırmasını gezdiği birçok yeri televizyona nakletmesi, insanlara anlatması yönleriyle halk vermiştir.1988 yılında yayınlamaya başladığı 7’den

77'ye programı o güne kadarki televizyon sürecinin en çok izlenen programlarından olmuştur. Programının Adam Olacak Çocuk köşesinde çocuklarla neşeli diyaloglar kurarak onları hem önemsemiş hem de çocuklara bir çocuk olarak nasıl doğru davranılması gerektiğini öğretmiştir. Sağlıklı beslenmek, süt içmek, saygılı olmak, arabada arka koltuğa oturmak gibi pek çok davranışı çocuklara sevgiyle aşılamiştir. Manço, yine aynı programının ikinci kahvaltı adlı köşesinde bu kez yaşlılarla sohbet etmiş, yaşı büyük kişilere saygıyı vurgulamıştır.

Manço'nun 7'den 77'ye adlı programı farklı bölümlere ayrılmıştır. Adam Olacak Çocuk ve İkinci Kahvaltıdan sonra Dönence Dünya Turu adlı bölümde, dünyanın farklı bölgelerini gezip, tanıttığı yerlerin yerel kıyafetlerini, yerel şarkılarını, kültürel özelliklerini izleyiciye aktarır. Program çekimlerini yapan ekip ekvatorдан kutuplara kadar yerküre üzerinde yüz elli değişik ülkeye gider. Modern Seyyah Barış Manço, dünyanın çevresini 12 kez dolaşır (Hayatım Roman, 2017).

Dere Tepe Türkiye adlı bölümde ise Türkiye'nin tarihi ve turistik yerlerini tanıtmıştır. Manço klip ve yabancı klip adlı bölümde ise önce kendisine ait bir klibi ardından da dünya müzik listelerinden sesli bir klibi yayınlamıştır. 1990 yılında ise programına Yabancı Konuk adlı bir bölüm eklemiştir. Bu bölümün ilk röportajı modacı Pierre Cardin ile yaptığı röportajdır. 1994 yılında ise programına Adam Olmuş Çocuk adlı bölümü ekleyerek bu bölümde kariyerinde başarı kazanmış insanlarla sohbet etmiştir (Erdoğan, 2019, 81-82). Bu benzersiz program haftanın her pazar günü yayınlanarak toplamda on yıl boyunca ekranlarda kalmayı başarmıştır.

Beş kuşak küçüklerin Barış Ağabeyi, büyüklerin Barış Çelebisi'ydi Anadolu'nun asfalt ozanı

CUMHUR CANBAZOĞLU

Beş kuşağa şarkısıyla masalları, efsaneler, fıkralar anlatan, tekerlemeler ezberleten, televizyon programlarıyla Türk insanına dünyayı bir baştan bir başa gezdiren, küçüklerin Barış Ağabeyi, büyüklerin Barış Çelebisi artık yok. Bu toprakların insanını iyiyatını onun özlemlerini iyi yakalayan Manço, tam 40 yıldır sorulmadan, yaşamın renkli yığınını aktarıyordu milyonlarca sevenine.

Uzun saçları, yüzükleri, el-kol hareketleri ve kendine özgü şovlarıyla Türk halkının televizyonda yaşamadığı dönemde imajını ne olduğu konusunda keşfetmişti Barış Manço (doğum 1 Ocak 1943). İmajını kendi basit müziğiyle, akılda kalıcı şarkı sözleriyle, mizahla, gelenekle başarıyla döldürmüştü ve yerli-yabancı büyük kitlelerin ilgisini yakalayabiliyordu.

60'ların sonunda Anadolu popla sanat seviyesini bugüne dek yükseltmeden geçen, grubu Kurtalan Ekspres'le kentte oluşturduğu Doğu-Batı sentezini Anadolu'ya da taşıyan Manço, yerli müziklerle sisteli şarkılarıyla, yabancı kullandığı "Türkiye'den gelen bedeviyet eyya" esprisiyle yerleşen renkli sounduyla dünyanın dört bir yanında kabul görmüştü. Müziğini fazla piyasaya işi bulan meslektaşları onun popülerlikle suçlarken Manço'nun şarkıları stad-yumalarda en fazla sloganlaştırılan yapıtlar olmuştur.

Akademik kariyeri yoktu

Müzikte akademik bir kariyeri yoktu. Galatasaray Lisesi'nde eğitim gördükten ilk grubu Kafadamlar'ı kurmuştu. Yükseköğrenim için Avrupa'ya çıkmış, akımları yakından izleme olanağı bulmuştu. Belçika Kraliyet Akademisi'ni bitiren mimar diplomasıyla ilkeye dönünce büyüdüğü şehir Mod'a'nın gençlerinden Fuat Güner ve Mazhar Atımsom'un Kaygıncılar grubuyla birleşmişti. 70'li yılların başında Anadolu kökenli Kol Diğirmenleri, Kağazman, Seher Vakfı, Derule gibi şarkılarla zirveyi hedeflediğini göstermişti. Anadolu'nun müzikal hazinesini Avrupa'ya taşımak üzere harekete geçmiş, kısa bir süre Moğollar'la birleşmiş, turne deni sonra "İta yerinde ağabirler" deyip geri dönmüştü.

1970'te yaptığı Dağlar Dağlar onun ilk hit şarkısıydı, ardından gelen İşte Hendek İşte Deve, Hey Koca Topçu'yla genç kitlelerin beğenimini kazanmıştı. Bu arada vatanı görevini yapmak için birliği-

► Müzikal tarafım hayli tartışılabilir, müzikal kariyerim yok. Ben o 12 notaya 250 beste sığdırdım, hiçbirini birbirine benzemiyor. Barış Manço müziği hemen anlaşılıyor. Bu yaşına kadar daha yarım milyon satış görmedim. Derdim 2000'li yıllara girerken 20. yüzyılın son çeyreğinde bir adam varmış, böyle şeyler yaparmış, dedirtmek...

ne katlırken ilk ve son kez uzan saçlarını, büyüklerini keşmişti.

Askerden dönünce "efsanevi grup" Kurtalan Ekspres'i yeniden toplaması, kaldığı yerden yoluna devam etmesi; Kurtalan Ekspres'le ürettiği 2023 albümünde Kol Bastı, Vaysef'len Uzun İnce Bir Volda'yım gibi bilinen parçaların yanı sıra Yine Yıl Göründü Gurubete, Açı da Bağa Vir, Yol Verin Ağalar Beyler gibi besteleriyle ses getirmişti. Bu albümde yer alan on dokuzka uzunluğundaki 2023 adlı kompozisyonları Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. yılını kutlayan 100. yılını görmeyi arzuladığını söylemişti.

70'lerin ortasında İngilizce bestelerinden oluşan Nick The Chop-

peralbi müziyle yeniden Batı'ya açılmayı denemişti, ancak başarılı olmamıştı. Albüm yerli piyasada da fazla kabul görmemişti.

Türkiye'ne sağ-sol ayrımını derinden yaşadığı, tenöre boğulduğu bir dönemde ise Manço'nun Var Ha Var!.. Hey Koca Topçu gibi yapıtları sağ kesime slogan parçaları olarak benimsenmiş, renksiz kalan sanatçı "dini mahfazakâr" bir imajı terçih etmişti.

Yeni bir sayfa: Televizyon

Nick The Chopper albümünü yarattığı hayal kırıklığı Yeni Bir Gün albümüyle unutturmuş Manço ve Kurtalan Ekspres, 1970'leri Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Aynalı Ke-

mer, Gezi Bağları, Gülpenbe, Ne Ola Var Ola, Ben Bilirim gibi kilitlenen yapıtlarla kaplanmıştı.

80'lerin ilk yarısını fazla hareketli geçirmişti Manço. Edirne'de yaşadığı bir ara Eurovision şarkı yarışması aracılığıyla gerçekleştirmek istemiş, ancak o yıllarda "vatan, millet, Sakarya" gibi değerlendiren bu yarışmadan gelecek olumsuz sonuçları düşünürken fark edip ezra ödeme pahasına Türkiye finallerinden çekilmişti.

Nane Lâmin Kabudu, Süper Babaanne, Dünyeye, Zehra'nın hırsıyla Şahin'in İhtiyaçtan albümüyle birlikte Manço'nun yaşamında yeni bir sayfa açılmıştı: Televizyon. Pazar akşamı 7'den 77'ye adlı programda Manço, şarkılarında ilk kez diyetce hasat, tına etkileyeceği bir dil kullanıyordu. Anadolu'yu geziyor, köylere gidiyor, öyküler, efsaneler anlatıyor, yerel değerler tanıyordu. Stüdyo-ya topladığı çocukları "ciddiye alıyordum", onlara bilgiler veriyor, şarkı söylüyor, nimesinden belçegine tını alıyıcı ekran karşısına bağlanıyordu. Program tutana ayın şahlonla dünyayı tanıtmaya karar veriyor, Türk halkına ilk kez bizim gözümüzle bir dış belgesel hazırlıyordu. Dünyayı gezen, infuflerle tanıyor Türkiye'den selam götüren sanatçı, çocukları Barış Ağabeyi, büyüklerini de Barış Çelebisi olıyordu.

Program sayesinde eski şarkıları yeniden gündeme gelmeye başlamıştı. Arkadaşım Eyek, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, İşte Hendek İşte Deve, Gülpenbe, Halhal gibi bir dolu parça genç kuşağın diline yerleşmişti. Albümleri yeniden basılıyor, eşitli toplamlarla Manço imajı tazeliliyordu. Besteleri Yunanistan, İran, Arap ülkelerindeki sanatçılar tarafından yorumlanırken, 80'leri Kara Sevda, Donates Birer Patlecan, Can Bedenden Çıkma-yınca, Kezban'ın bulunduğu Darısı Bosnaza albümüyle kapıyordu.

90'larda esy Lale Manço'nun da katkısıyla tam anlamıyla "firma" haline gelen sanatçı, bunun nimetlerinden olabildiğince yararlanma amacıyla çiziyordu yeni notaları. Televizyonda programı sürdürüyor, ekranda kesilmiş bir ağacın içindeki çizgilerin "Bismillahirrahmanirrahim" yazısı olduğunu iddia ederek medyayı yamını güçlendiren diğer yanda politikayı denemeye karar veriyordu. DYP'yle

flörü ediyor, yine son anda vazgeçip politikanın kendisi için uygun olmadığını söylüyor, bundan böyle cumhurbaşkanlığı hedeflediğini belirtiyordu.

40 yıl aynı çizgide kaldı

"Bu kadar çok yöne dağılan Manço'nun yaşamında müzik ikinci plana düşmüştü, beste üretmek için fazla vakit yoktu. Dünyanın çeşitli yerlerinde verdiği konuşlere devam ediyordu, ama yenilik yoktu müziğinde. 1994 sonunda çıkan Müsaadenizle Çocuklar'ın kalitesi eski yapıtlarının çok gerisine düşmüş ve bir-iki parça dışında ses getirememişti albüm. Ancak eski yapıtları kaldı düzenli şekilde satıyor ve Barış Manço her türlü eleştiriyi karış 40 yılı aşkın bir süre aynı çizgide kalıyordu. Bir söyleşide bu konudaki sorumuza uzun uzun şöyle yanıtlamıştı: "Üretimde bana göre sadelik şart. Müzikal tarafım her şeyi yapılabiliye hastan be-risi biverim, müzikal kariyerim yok, oturup hocadan ders almış-gim yok. Almadığım için de birtakım müzik adamlarıyla tartışma-yacağım. Ancak tevaaz göstermi-yorum. Ben o 12 notaya 250 beste sığdırdım, hiçbirini birbirine benzemiyorum. Barış Manço müziği hemen anlaşılıyor. Ben malum pazara çık-karıyorum, insanlara sunuyorum, onlar karar veriyor. Aslında plak sat-tırlarım öyle alım şahum değil. Ver-riken rakamlara göre, bu şahum kadar daha yarım milyon satış gör-medim. İstedim 2000'li yıllara gı-

Barış Manço, yarım Levent Camii'ndeki öğle namazından sonra uğurlanacak.

7'den 77'de şarkılarındaki gibi basit ama etkileyici dil kullanıyordu.

renker 20. yüzyılın son çeyreğinde bir adam varmış, böyle şeyler yaparmış, dedirtmek... Halk kültürünün benim gözünde iki yazıfı vardı: Müzik ve mevlâ. Halk ozanları, belgâk, ahdesi divanlar üretmişler, ama bütün divan tek müzikle okunuyordu. Bense birtakım müzik normlarının farkına varmış-çam deniyordum. Gün geliyor country oluyor, gün geliyor reggae oluyor. Müzik bilginlerimizin sandığına müzikal zenginlikle kafamdaki söz hazinesini birleştirip yarlı haline getiriyordum. Kalkıp birileri bana pop müziği şarkıca deyince üzeri-neçallamak geliyor içimden. Bir ara bizlere hafif bat müziği solisti di-yordular. Hakaretin de bir suuru var, kut gada söyleyem. Ben, Anadolu'nun değerlerini yalalayıp kendi potamda eriterek ortaya çıkıyordum. Buna pop diyemeyiz. 20. yüzyılın ikinci yarısında halk olgusuna kü-çük k ile yazılan halk, kültürünün üyesiyim sonucta. Can dostlarını Ayık Reyhanı, Kârşlı, Seret Taşlı-ova, Murat Çobanoğlu gibi işke-ler; ne zaman oralar givem. Ooo, hoş geldin asfalt ozanı" diye takı-rlırlar. "Sen asfalt ozanımsın, biz top-nik ozanı" derler."

"Bir sâireci Barış Manço'nun best of hazırlığında olduğu söyle-yiniyordu, ama yetişmemişti. Ancak şu anda aşağı yukarı Manço'nun tüm yapıtların plakçılarda bulunabi-liyor. Karşyerimin son albümü Ja-poniya Köşerimin de zaten ilk ma-çlarını toplayan num bir özel niçe-liğinde

Fotoğraf 2: Barış Manço Röportajının Bulunduğu Bir Gazete Kupürü

Kaynak: <http://openaccess.marmara.edu.tr>, E.T. 05/11/2021

1.3. Aldığı Unvanlar, Nişanlar, Ödüller

Altın plak ödülü- Ağlama Değmez Hayat (1970)

Platin plak ödülü- Dağlar Dağlar (1970)

Yılın bestesi ödülü- Dağlar Dağlar / Hey Dergisi (1970)

Yılın düzenlemesi ödülü- Derule (1970)

Yılın erkek sanatçısı ödülü- Hey Dergisi (1970)

Yılın düzenlemesi- Hey Koca Topçu (1973)

Yılın erkek sanatçısı ödülü- Hey Dergisi (1973)

Yılın müzik topluluğu ödülü- Kurtalan Ekspres (1974)
Yılın erkek sanatçısı ödülü- Hey Dergisi (1979)
Yılın albümü ödülü- Yeni Bir Gün (1979)
Altın Orfe madalya ödülü- Nick The Chopper (1980)
Yılın erkek sanatçısı ödülü- Hey Dergisi (1983)
Belçika Kraliyeti Kültür Elçisi unvanı (1987)
Türkiye Cumhuriyeti, Devlet Sanatçısı, Ankara (1991)
Hacettepe Üniversitesi, Onursal Doktora, Ankara (1991) (Erdoğan, 2019, 30).
Belçika Krallığı, Leopold 2 Şövalyesi Nişanı, Brüksel, Belçika (1992)
Pamukkale Üniversitesi, Onursal Doktora, Denizli (1995)
Liege Prensiği, Onursal Hemşerilik Beratı Liege, Belçika (1997)
Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı, Türkmen vatandaşlığı, Aşkabat, Türkmenistan (1998)
Türkmenistan Devleti, Fahri Profesörlük unvanı, Aşkabat, Türkmenistan (1998) (Yangın, 2002, 32,33)

1.4. Üslup – Tarz (Giyim)

Modern Evliya Çelebi olarak tanınan Barış Manço, ayrıca ozan baksı geleneğini sürdüren yeni nesil Türk ozanıdır. Sahne kostümleriyle, otantik aksesuarlarıyla, uzun saçları ve bıyığıyla bambaşka bir tarza sahiptir. Bunların dışında elinde kopuz yerine gitarı olması da önemli farklarındandır.

Anlatmaktan öte anlaşılacak isteyen Barış Manço, estetikten, kültürümüzden uzak olan yozlaşmış bir yenilik arayışıyla, geleneğe tepeden bakılan bir dönemde geleneği özümseyerek, şarkılarına nakşetmiştir, bunun sonucunda Manço'nun bir süre halk tarafından anlaşılmadığı görülmüştür. İnsanlar onun görünüşüne, kullandığı aksesuar ve kostümlere, biçime eleştirilerde bulunarak onun aslında ne yapmak istediğini anlamakla ilgilenmemiştir. Manço'nun istikrarlı ilerleyişi ile Türk halkı onu anlamaya, kültür ile müziği doğu ile batıyı gelenek ile geleceği sentezlediğini görmeye başlamıştır (Oğuz, 1999, 96).

Manço yalnızca şarkılarıyla değil, aynı zamanda tarzı, düşünceleri, projeleri ve oluşturduğu görüntüsü ile de insanları etkilemiştir. Aksesuarları, parmaklarını donattığı enteresan yüzükleri, uzunca saçları, pelerinli sahne kostümleri, uzun bıyıkları, ellerini kullanma biçimi ile Manço'nun harikulade stili halkta olumlu karşılanmış, benimsenmiştir. İşitme engelliler için işaret dilini öğrenmiş dünyadaki ilk sanatçı olmuştur (<https://www.youtube.com>, E.T. 12/08/2021).

Barış Manço uzun saçlı, bıyıkları aşağı doğru uzanan bir görünüme sahiptir. Tesadüfen şekillenen bu görünüm onun tarzı olmuştur. Manço Hollanda'da bir trafik kazası geçirmiştir. Bu kaza sonucunda yüzünün bazı bölgelerinde kalıcı çizikler oluşmuştur. Manço bu çizikleri kapatmak amacıyla bıyık bırakmıştır. Daha sonra bıyığı ile orantılı olacak şekilde saçlarını da aynı oranda uzatmıştır. Uzun saç ve bıyıkları, giydiği takım elbise ile uyumsuz hale gelince, Manço, kıyafetlerini de saçına uygun olacak şekilde saçaklı, püsküllü, salaş olarak nitelendirilen bir tarzla birleştirmiştir. Bu tesadüfler sonucunda Manço'nun sanatçı olarak tarzı oluşmuştur (Tunca, 2005, 26).

Fotoğraf 3: Barış Manço'nun Giyim Tarzını Yansıtan Sahne Kostümlerinden Örnekler

Kaynak: <https://www.ensonhaber.com>, E.T 01/02/2020, 11:38

Röportajlarında müzik konusunda akademik bir eğitimi olmadığını söyleyen Manço, yeteneğinin Allah'ın verdiği bir ilhamla oluştuğunu ifade etmiştir. Aklından geçenleri eliyle ritim tutarak, ahenkli bir şekilde kâğıda dökmüştür. Beste yaparken bir şarkının nasıl oluşturulması gerektiği ile ilgili kuralları, detayları, bildiği halde kendisi bu yolu

tercih etmemiş, ilham ve ritim duygusu ile sanatçı gözünü birleştirerek şarkılarını ortaya çıkarmıştır. Bestelerini duygularına göre yapmıştır. Önce bir hikâyeden esinlenerek kurgu oluşturmuş, daha sonra müziğini yapmış ve müziğe uyacak şekilde şarkılarını yazmıştır. Manço'nun şarkılarının bir hikâyesi vardır (Tunca, 2005, 128). Manço müziğin kendisindeki yerini tanımlarken kendisini şarkıcı olarak görmediğini, ancak düşüncelerini aktarabilmek için müzik eşliğinde söylemeyi bu şekilde düşüncelerinin daha güzel, hoş algılandığını söylemiştir (Erdoğan, 2019, 59).

Barış Manço, Anadolu'ya ait ezgilerden ve ozanlık geleneğinin sözel unsurlarından faydalanmış ve müzik yaşamını buna göre şekillendirmiştir (Erdoğan, 2019, 66). Manço, Batı'dan aldığı müzikal tecrübe ile Anadolu kültürünü birleştirerek ortaya yaratıcı ve farklı eserler koymuştur (Erdoğan, 2019, 65). Bir yerde yemek yerken birisi der ki “Muhallebi yerken dişi kırılmış...” Barış onu yazmıştır. Ondan sonra döndüğümüz zaman bir bakarsınız o sözlerin hepsi gayet güzel yerleştirilmiştir. Halkın özünden gelen lafları alıp istediği gibi paketleyip onlara geri vermiştir Barış (<https://www.youtube.com> E.T. 12/08/2021).

Barış Manço, şarkılarında kullandığı üslup bakımından son derece titiz davranmıştır. Şarkılarda kolay ve popüler şarkılar gibi çabucak ezberlenip dillere pelesenk olan ancak Türkçenin dil yapısına zarar veren bir üslup kullanmaktansa, dile sahip çıkarak hatta örnek olacak şekilde, kelimeleri anlaşılabilir şekilde telaffuz ederek, Türkçe'nin cümle dizilimine uygun olarak kullanmıştır. Sanatçı, dili en doğru ileti vasıtası olarak görmüş, duygularını, düşüncelerini, derdini bu yolla anlatmıştır. Şarkılarında halk şiirlerine benzer nitelikte söz sanatları, pekiştirmeler kullanmıştır. Manço kendisini Türkiye ile sınırlı görmemiş, Türkçeyi az da olsa bilen bir insanın, kendisini, duygularını anlayacağını ifade etmiştir. Manço, sadece popüler kültürün belli bir kesimi değil, çocuklardan yetişkinlere geniş bir kitleye sahiptir, bunu bir kazanç olarak görmektedir (Tunca,2005, 128). Barış Manço, şarkılarında çok sayıda deyim ve atasözü bulunması nedeniyle tenkit edilmiştir. Fakat Manço, kullandığı tüm şarkı malzemelerini, bütünlük içerisinde önce müziğini yaparak daha sonra hikâyeleştirerek ve son olarak da tarihimizden kültürümüzden bize ait olan edebi mirasımızdan ahenk ve bütünlük kaygısı içerisinde eserlerini oluşturmuştur. Dilin tahribatına bir eleştiri olarak, Türkçemize giren yabancı kelimelerden biri olan Mega kelimesini bir albüm adı olarak kullanarak “Mega Manço” Türkçe'nin tahrip edilmesine bir gönderme yapmıştır (Erdoğan, 2019, 56). Manço'yu diğer sanatçılardan

ayıran belki de en önemli özelliği, içinde yaşadığı olguları ve düşünceleri hayal gücü ve kültürle birleştirmeyi başarabilmesidir. Doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, nezaket, helal kazanç gibi kavramlar, Barış Manço'nun sanatında sıkça kullandığı motiflerdir. İnsanı önde tutarak yazdığı eserleri bulunmaktadır. Onun şarkılarında dile getirdiği ahlaki kavramlar, çocuklara ve gençlere yönelik öğüt niteliğindeki sözleri, bugün değerler eğitimi adıyla okullarda çocuklara verilmektedir. Manço, sanatçı olmanın bilincindedir. Bu sebeple o, tekrara düşmemek, özgün, yaratıcı olmak amacıyla sürekli kendini yenilemektedir. Manço, şarkılarında Türk halk kültürünü, tasavvufi sembolleri, felsefeyi, modern tekniklerle geleneği, sanatçı ustalığı ile birleştirmiştir (Erdoğan, 2019, 52).

“Barış Abi’yle Değer Öğretimi: Barış Manço Eserlerinde Değerler” adlı makaleye göre, sanatçı Barış Manço'nun şarkılarında en fazla sevgi değerinin ön plana çıktığını görmekteyiz. Sevgi değeri dışında Manço, yardımseverlik, saygılı olmak, dürüstlük, çalışkanlık, aileye verilen önem, barış, eşitlik, vatanseverlik gibi kültürümüzde çok önem verilen bu değerleri şarkılarında konu alarak sadece estetik bir kaygı ile değil aynı zamanda dinleyiciye nasihat ve doğruyu gösterme gayesi ile de şarkılarını yazmıştır (Üztemur, Sevigen ve İnel, 2021, 93-103). Manço, müziğin evrenselliğini araç olarak kullanarak sevgi, saygı, dayanışma, paylaşma gibi değerleri şarkılarında yaşatmıştır.

Barış Manço'nun alamet-i farikası ikincil sözlü kültür ortamına doğmuş olmasına rağmen kendisinin, yazının, kayıt cihazlarının hiçbir şekilde bulunmadığı, kullanılmadığı birincil sözlü kültür ortamında sözlerin akılda kalıcı olmasını sağlamak için kullanılan kafiye, söz sanatları, deyimler, atasözleri, kullandığı şarkılar yazmış olmasıdır (Çobanoğlu, 2012, 44).

Barış Manço eserlerini kaleme alırken Türk halk edebiyatına ait halk hikâyeleri, şiirler, halk şiirleri, halk hikâyelerine ve destanlarına ait motifler, halk şiirinde kullanılan benzetme ve yakıştırmalardan beslenmiş, şarkılarının temelinde Türk kültürünü yerleştirmiştir. Manço kendi söylemlerine de bakıldığında kendisinden önce Türk edebiyatında eser veren pek çok yazar ve şairi okuduğunu, özümsemiğini, kendisinden önceki şarkıcıları dinlediğini, Türk destan ve halk hikâyelerini benimsediğini bilmekteyiz. Bu bilgilere ve şarkılarında kullandığı biçime bakarak söylenebilir ki, Barış Manço'da metinlerarasılık görülmektedir. Halk hikayelerine, Türk destanlarına, halk

hikayesi kahramanlarına, peygamber kıssalarına atıfta bulunarak şarkılarında kolaj, pastiş ve anıştırma teknikleri kullanarak ölümsüz eserler bırakmıştır. Ele alınan eserlerde inceleme sonucunda, Barış Manço'nun şarkılarında aşkın, törelerin, hastalığın, sağlığın, mücadelenin, zaferin, sevginin, saygının, değerlerin, kültüre ait her şeyin, ahenkli bir şekilde Türk kültürünün müziğin rüzgârıyla dalgalandığını görmekteyiz (Filiz, 2019, 5).

Hayat şartlarına ve gelişimin getirdiği değişikliklere bağlı olarak bazı toplumların kültürleri tamamen yok olurken bazı kültürler de değişime ve ait olduğu toplumun ihtiyaç ve bulunduğu dönemdeki şartlarına paralel yönde dönüşerek evrilmiştir. Bu değişimlerden biri de Türk kültürüne ait olan Ozan Baksı geleneğidir. Eski Türklerdeki Ozan Baksı geleneği kendisini âşıklık geleneği olarak Anadolu'da devam ettirdiği gibi, Çağdaş Türk ozanlığı da âşıklık geleneğini sürdürerek yaşamasını sağlamıştır. Çağdaş Türk ozanlarının hem ilk temsilcisi hem de kurucusu olan kişi ise sanatçı Barış Manço'dur. Manço, sanatının malzemesini, kaynağını Türk kültüründen, geleneğinden alarak estetik bir şekilde Türk halkının beğenisine sunmuştur. Ozan Baksı geleneğinde ozanların, kamların, baksıların kullandığı Kopuz, âşıklık geleneğinde âşıkların elinde saza dönüşmüş, Çağdaş Türk Ozanlığında ise gitar olarak kendini göstermiştir. Manço, halkın beklentisinin gerisine düşerek arka planda kalan sanatçılardan farklı olarak kendisini sürekli güncellemiştir. Batı müziği enstrümanları ile Doğu'nun kültür ve edebiyatını çok başarılı bir şekilde entegre etmiştir, yarattığı fark ile özgün, biricik, saygın bir yıldız olarak alanında tek olmayı başarmıştır (Emre, 2013, 2).

1.5. Ozanlık Yönü

Barış Manço şarkılarında kimi zaman bir âşik gibi kimi zaman kahraman gibi, kimi zaman da bir ata gibidir. Şarkıları; Türkülerle, halk hikâyeleriyle, masallarla, destanlarla benzerlik taşır. Kendisi de ozanlar gibi gezgindir. Şarkılarının hikâyeleri vardır. Şarkılarında değerler eğitimi öğeleri bulunmaktadır. O aynı zamanda şarkılarında eleştiri ve göndermelerde de bulunur. Türk kültürüne ait olan birçok unsuru şarkılarına taşımıştır. Manço bu özellikleriyle herhangi bir şarkıcı olmaktan ileri bir yerde durmakta, ozan özellikleri taşımaktadır.

“Prof. Dr. Umay Günay, Barış Manço'nun, vefatının 20. yılı kapsamında düzenlenen "Çağdaş Halk Ozanı Barış Manço" sempozyumunda, "Barış Manço, tarihe karıştığını düşündüğümüz 'Âşıklık' geleneğinin, üçüncü kültür dairesinde adı konmamış yeni bir

dönüşümünü temsil eden, modern bir halk ozanı ve âşık var olduğunu gördüm. Barış Manço'nun adı konmamış bu geleneği dikkat çeken bir şekilde temsil ettiğini düşünüyorum." demiştir.

“Bizim tarihimiz, hatıralarımız, kültürümüz, şifre ve kodlarımız, büyük ölçüde Türkülerin içerisinde yaşamaktadır. Bu bakımdan Barış Manço da koskoca bir Türk geleneğini hem iletişim hem de eğitim-öğretim geleneği olan 'Ozan ve Âşık Edebiyatı' ve 21. yüzyılda Barış'ın taşıdığı ve başlattığı geleneğin adını şu an bilemiyorum ama ileride belki “Manço Geleneği' olarak adlandıracağı. Manço'nun, bu geleneği, koskoca bir kültürün dönüşümünü temsil eden bir kişi olduğunu düşünüyorum. Barış Manço'ya şahit olmak, onu tanımak ve hepimize, tarihimize, kültürümüze somut bir şekilde hizmet etmiş olması karşısında takdir edip, heyecanlanmamak, ona sevgi ve saygı duymamak mümkün değildir." sözleriyle Umay Günay Barış Manço'yu ozanlık yönüyle anmıştır (<https://www.aa.com.tr>, E.T. 13/02/2020, 16:10).

1.6. Eserleri

Barış Manço'nun iki yüz ellinin üstünde bestesi vardır ama sözü kendisine ait olduğu bilinen toplam doksan dört Türkçe şarkısı vardır. Bunun dışında yabancı şarkılara da imza atmıştır. Bu Şarkılardan Estergon Kalesi, Hey Koca Topçu ve Lambaya Püf De eserlerinin sözleri Manço tarafından değiştirildiği için Barış Manço'nun güfteleri arasında yer almaktadır.

1. Abbas Yolcu
2. Acılıh da Bağa Vir
3. Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek
4. Affet beni
5. Ahmet Bey'in Ceketi
6. Al Beni
7. Al Beni
8. Ali Yazar Veli Bozar
9. Alla Beni

- 10.Allah'ım güç ver bana
- 11.Aman Yavaş aheste
- 12.Anahtar
- 13.Anlıyorsun değil mi?
- 14.Arkadaşım Eşşek
- 15.Ayı
- 16.Aynalı Kemer
- 17.Bal Böceği
- 18.Ballı Kaymak
- 19.Bal Sultan
- 20.Ben Bilirim
- 21.Benden Öte Benden Ziyade
- 22.Beyhude Geçti Yıllar
- 23.Binboğa'nın kızı
- 24.Bir selam sana
- 25.Bugün Bayram
- 26.Cacık
- 27.Can Bedenden Çıkmayınca
- 28.Dağlar Dağlar
- 29.Delikanlı gibi
- 30.Dıral Dedenin Düdüğü
- 31.Domates Biber Patlıcan
- 32.Dönence
- 33.Dört Kapı
- 34.Dut Ağacı

- 35.Eğri eğri
- 36.Elveda lm
- 37.En Büyük Mehmet Bizim Mehmet
- 38.Estergon Kalesi
- 39.Gel
- 40.Gibi Gibi
- 41.Gönül Ferman Dinlemiyor
- 42.Gl Bebeğim
- 43.Güle Güle Oğlum
- 44.Glme Ha Glme
- 45.Gülpembe
- 46.Günaydın ocuklar
- 47.Halhal
- 48.Halil İbrahim Sofrası
- 49.Halk İçinde Muteber
- 50.Hatırlasana
- 51.Hayır hayır
- 52.Hemşerim Memleket Nire
- 53.İŞte Hendek İŞte Deve
- 54.Kalpler Beraber
- 55.Kara Sevda
- 56.Kâtip Arzuhalim
- 57.Kayaların Oğlu
- 58.Kazma
- 59.Kezban

- 60.Kırık Bir Fincan
- 61.Koca Topçu
- 62.Kol Düğmeleri
- 63.Komşu Kızı Düriye
- 64.Küheylan
- 65.Lahburger
- 66.Lambaya Püf De
- 67.Mahkûm
- 68.Müsaadenizle Çocuklar
- 69.Nane Limon Kabuğu
- 70.Nazar Eyle
- 71.Ne köy Olur Senden Ne Kasaba
- 72.Ne Ola Yar Ola
- 73.Nerede
- 74.Osman
- 75.Ölüm Allah'ın Emri
- 76.Ömrümün Sonbaharı
- 77.Sahilde
- 78.Sakız Hanım- Mahur Bey
- 79.Sarı Çizmeli Mehmet Ağa
- 80.Sarıl Bana
- 81.Seher Vakti
- 82.S.O.S
- 83.Söyle Zalim Sultan
- 84.Süleyman

- 85.Süper Babaanne
- 86.Unutamadım
- 87.Unutamıyorum
- 88.Yeni Bir Gün Doğdu Merhaba
- 89.Yine Yol Göründü Gurbete
- 90.Yol
- 91.Yolla Yârim Tez Yolla
- 92.Yol Verin Dağlar
- 93.Zehra
- 94.Fil ile Kurbağa
- 95.(Yangın, 2002, 60-62).

1.7. Barış Manço'nun Albümleri

Barış Manço'nun yabancı albümleri ile birlikte toplam 14 albümü vardır sanatının 40. yılına ithafen yaptığı Mançoloji albümü yarım kalınca Barış Manço'nun vefatından sonra piyasaya sürülmüştür.

1. Barış Mancho (Nick The Chopper) (1974)
2. 2023 (1975)
3. Yeni Bir Gün (1978)
4. 20. Sanat Yılı Disko Manço (1978)
5. Sözüm Meclisten Dışarı (1981)
6. Estağfurullah Ne haddimize (1983)
7. 24 Ayar Manço (1985)
8. Değmesin Yağlı Boya (1987)
9. 30. Sanat Yılı Full Aksesuar Manço- Sahibinden İhtiyaçtan (1988)
10. Darısı Başınıza (1989)

11. Mega Manço (1992)
12. Müsaadenizle Çocuklar (1994)
13. Barış Manço Live In Japan (1996)
14. Mançoloji 1, 2 (1999)
15. (Yangın, 2002, 68).

Barış Manço'nun yaptığı her işi anlamlandırma inceliği sayesinde albümlerine verdiği adlar da özel anlamlar taşıyan, kimi hiciv, kimi özel değer barındıran, kimi de göndermeler yapan albüm isimleri vardır. Manço'nun ilk çıkardığı albümlerden olan 2023 adlı albümü, 2023 yılının cumhuriyetin 100'üncü yılı olma özelliğini taşımasından gelmektedir.

Sözüm Meclisten Dışarı adlı albümü, bu albümde bulunan bazı şarkılarında hicivleri, dokundurmaları ile kaleme alan Manço'nun eleştirilerinde kibarlık yaparak, nezaket göstererek sözüm meclisten dışarı deyimini ad olarak vermiş olmasıdır.

1978 yılında çıkardığı Yeni Bir Gün adlı albümü ise yeni bir başlangıcı, adeta hayatın kendisine verilen yeni bir gün gibi temiz ve yaşamaya değer olduğunu ifade etmiştir. Estağfurullah Ne Haddimize adlı albümü ise aslında Türkçemizde kullanılan günlük yaşam içerisinde mütevazı davranış gösteren kişilerin kullandığı bir deyimdir. Manço da albümünün sanat değerini insanlar karşısında tevazu göstererek, Estağfurullah Ne haddimize adlı bir albüm ismi kullanmıştır.

24 ayar adlı albümünde altının en değerli çeşidi olan 24 ayar olma özelliğini albümüne vererek albümünün kalitesinin önemini vurgulamıştır.

Değmesin Yağlı Boya adlı albümü yoruma açık anlam taşımaktadır. Göz boyamak deyimiyle örtüştürülerek göz boyama amacı güdümediğini ya da bir boya gibi kimseye bulaşmamak isteği ifade edilmek istenmiş olabilir.

Full Aksesuar 88 Sahibinden İhtiyaçtan adlı albümüyle arabaların satılma şekline gönderme yapacak şekilde bir isim kullanmıştır. Sanatçı şarkılarını dinleyicisiyle paylaşma ihtiyacı taşımaktadır.

Darısı Başımıza adlı albümüyle dileğinin gerçekleştiğini ve dinleyenlerinin de isteklerinin kabul olması için bu ifadeyi kullandığını görüyoruz.

Mega Manço adlı albümü Manço'nun Türkçe 'de yabancı kelimelerin kullanımına bir göndermedir.

Müsaadenizle Çocuklar adlı albümüyle kendisini ifade etme ihtiyacını belirtiyor. Pop müzik hâkimiyetine eleştiri maksadıyla bu ismi albümüne vermiştir.

Barış Manço Live in Japan adlı albümü ise canlı konser kaydının bulunduğu albümüdür. Manço'nun Japonya seyahatini ifade etmek amacıyla Barış Manço tarafından bu isim verilmiştir.

Mançoloji adlı albümü aldığı -loji ekiyle adeta Manço'nun duygularının, düşüncelerinin, davranışlarının, sanatının, tarzının, üslubunun dışavurumudur. Manço'ya ait her şey anlamını taşımaktadır (Yangın, 2002, 77-78).

Barış Manço bir röportajında tüm şarkılarının bir hikâyesi, anısı veya anlamı olduğunu belirtmiştir. Barış Manço'nun, şarkı hikâyelerine ulaşıldığı kadarıyla en çok bilinen birkaç şarkısının hikâyesi aşağıdaki gibidir:

Gülpembe

Barış Manço kendisi ile ilgili yapılan eski bir röportajda Gülpembe şarkısının kimin için yapıldığı sorulduğunda, Gülpembe benim babaannem diye cevap vermiştir. Manço, bu şarkıyı 1957 yılının Ramazan ayında vefat eden babaannesi Nimet Manço için kaleme almıştır (<https://www.mygazete.com>, E.T. 17/09/2021 11:22).

Dönence

Dönence şarkısı tüm şarkılarının bir hikâyesi olduğunu söyleyen Barış Manço'nun öne çıkan şarkılarından. 1982 yılında yapılan bir röportajda Dönence şarkısı ile ilgili şunları söylemiştir: “Dönence dünyanın iki ayrı kutbundaki enlemlerdir ve hiçbir zaman birlikte olamazlar. İnsanın doğasında da iki zıt kutup vardır. Bu kendisinde olmayanı arama içgüdüsüdür.” (<https://www.mygazete.com>, E.T. 17/09/2021 11:22).

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

Sanatçının 1979 yılında çıkan Sarı Çizmeli Mehmet Ağa adlı şarkısının gerçek bir hikâyesi vardır. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Osmanlı dönemi toprak ağasıyken, dönemin yetkilileri kendisine Kıbrıs'ta ekip biçmesi amacıyla toprak vermiştir.

Mehmet Ağa Karaman'dan Kıbrıs'a kardeşleriyle birlikte göçmüş, göçtüğü yere ise göçeri adını vermiştir. Mehmet Ağa devlete verdiği söze uyarak tarım ve hayvancılıkta başarılı bir şekilde binlerce kişinin çalışmasını sağlamıştır. Mehmet Ağa'nın üç bin dönüm toprağı vardır. Husumeti olanları barıştırıp, bekârları evlendirip, ev eşyası alarak, en az bir dönüm olacak şekilde de toprak vermiştir. İhtiyaç sahipleri ise bir yere gittiğinde para ödemeyip, hesabı Sarı Çizmeli Mehmet Ağa'ya yazdırmıştır (<https://www.mygazete.com>, E.T. 17/09/2021 11:22).

Bugün Bayram

Bugün Bayram şarkısının sözleri, eşini kaybeden bir babanın hüznünü barındırıyor. “Annemiz bugün bizi bekler... Giyelim en güzel giysileri, elimizde taze kır çiçekleri, üzmeylem bugün annemizi.” Sözleri ise annenin mezarını ziyaret edeceklerini anlatmaktadır (<https://www.mygazete.com>, E.T. 17/09/2021 11:22).

Domates, Biber, Patlıcan

1989 yılına ait şarkının bir hikâyesi vardır. Barış, sevdiği kadına duygularını ifade edemeyişinin sebebini anlatmaktadır. Tam sevdiği kadına duygularını açacağı sırada sokaktan gelen domates, biber, patlıcan sesiyle tüm dikkati dağılarak daha da heyecanlanıp konuşamamıştır. Kadın ise benim kendini ifade edemeyen biriyle işim olmaz diyerek, gitmiştir (<https://www.soylentidergi.com>, E.T. 17/09/2021 11:54).

Kol Düğmeleri

Barış Manço'nun Ağabeyi Savaş Manço bu şarkı hakkında şunları söylemiştir:

Barış Manço, 1962 yılında Semra adlı bir kızla nişanlanmıştır ancak 1963 yılında Barış, Akademik eğitimi için Belçika'ya gidince nişan bozulmuştur. Barış nişanlısının kendisine hediye ettiği kol düğmelerinin anısıyla duygularını şarkıya dökmüştür (<https://www.soylentidergi.com>, E.T. 17/09/2021 11:54).

İKİNCİ BÖLÜM: BARIŞ MANÇO’NUN ESERLERİNDE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

Barış Manço eserlerinde Türk kültüründen izler mevcuttur. Şarkılarında deyimler, atasözleri, halk şifacılığı ifadeleri, hayvanlar, masalsı destansı üslup ve kültürümüze ait diğer unsurlar yer almaktadır. Bu yönüyle Manço şarkıları sadece müzikal değil aynı zamanda kültürel değer de taşımaktadır. Şarkılarda birden fazla geçen unsurlar parantez içinde sayı ile belirtilmiştir. Barış Manço şarkılarında bulunan halk kültürü unsurları aşağıdaki gibidir.

2.1. Sürekli yerleşim (köy, kasaba, kent)

Barış Manço şarkılarında sürekli yerleşim yeri türlerine de yer vermiştir.

Şehir

Şehir kelimesi Barış Manço’nun şarkılarında gelişmiş yerleşim yeri olarak kullanılmıştır.

“...Büyük şehirde, büyük adam olmuş, Süleyman...” (Süleyman)

Şehir kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Şehir kelimesi bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

Köy

Köy kelimesi Barış Manço’nun şarkılarında yerleşim yeri olarak kullanılmıştır.

“...Kaç yıl oldu, saymadım köyden göçeli...” (Arkadaşım Eşşek)

“...Beni kovalar dokuz köyden...” (Delikanlı Gibi)

“...Bütün köy toplansın... (İki kez / En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

“...Köye döner Nazo gelin...” (İki kez / Halhal)

“...Yedi köyün hanesi...” (Komşu Kızı Düriye)

“...Ne köy olur benden ne de kasaba...” (iki kez / Ne köy olur senden ne de kasaba)

“...Bizim köyden bir deli oğlan...” (İki kez / Süleyman)

“...Köyüme kara kış çökse de...” (Yine Yol Göründü Gurbete)

Köy kelimesi sekiz şarkıda toplam on iki kez geçmiştir.

Kasaba

Kasaba kelimesi Barış Manço’nun şarkılarında yerleşim yeri olarak kullanılmıştır.

“...Ne köy olur benden ne de kasaba...” (iki kez / Ne köy olur senden, ne de kasaba)

Kasaba kelimesi bir şarkıda iki kez geçmiştir.

2.2. Barınak- Konut

2.2.1. Barınak Tipleri

Konut, barınma amacıyla kullanılmasının yanında kültürü yansıtan bir olgudur. Konut aynı zamanda bir kimlik, değer ve statünün göstergesi olarak sosyolojik bir imgedir. Konut, kültür tarih ilişkisi aksında ilerleyerek kendini göstermiştir. Anadolu’da Türk evi olarak adlandırılan olgu, coğrafik ve topografik yapıya göre şekillenmiş ve çeşitlenmiştir (Ulusoy, 2014, 31-32).

Saray

Barış Manço, saray kelimesini şarkılarında ulaşılacak en iyi ve kralların yaşadığı mekân olarak kullanmıştır.

“...Kimine, saray dar gelir,

Kimine bir oda gerek...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Estergon, yedi krala saray olan Estergon! Biz seni, Nemçe illerinde Allah emaneti edip, verdik...” (Estergon)

Saray kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Kulübe

Barış Manço, kulübe kelimesini mütevazı yaşamı ifade etmede kullanmıştır.

“...İki göz, bir kulübe,

Yeter Havva kızına...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

Kulübe kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Ev

Barış Manço ev kelimesini mesken olarak, yaşanılan yer olarak kullanmıştır.

“...Oğlan da yoktur, her evde yoktur...” (Âdemoğlu Havva Kızı)

“...Piknik yapalım ne dersiniz ha?” Ev halkı uctu “Yihhu...” (Ayı)

“...Kendi evimde, bir yabancı gibi Çıktım ağır ağır merdivenleri...” (Affet Beni)

“...Ve bir an, keşke bugün hiç olmasaymış diye düşündüm. Keşke dün, dün kalsaymış. Şu sağdaki iki katlı ev, Nezahat Hanımlarındı galiba...” (Dut Ağacı)

“...Tam o karşımızdaki evin üçüncü katında otururlardı...” (Dut Ağacı)

“...Söz, söz, söz! Hep lafta kaldı.” dedi, Rıza Amca: Yıkılmadık ev bırakmadılar mahallede. Evlerle beraber, bahçeler de yok oldu...” (Dut Ağacı)

“...Bir karış da toprak gerek, Üstüne ev kurmalı...” (Eğri Eğri)

“...Lütfen artık çık git bu evden...” (Hayır Hayır)

“Evdeki bulgur herkese yeter...” (Kazma)

“...Evimize dönelim gayri.” (Küheylan)

“Aşş boyalı, ahşap, eski bir evde otururlardı.” (Sakız Hanım- Mahur Bey)

“İki yıl kadar oluyor, önce kanun sustu o eski evde.” (Sakız Hanım- Mahur Bey)

“...Ve aşş boyalı ahşap evin perdeleri...” (Sakız Hanım- Mahur Bey)

“...Evin satılacağı söylentileri başlayınca gittim...” (Sakız Hanım- Mahur Bey)

“...Bir şu köhne evimin tapusu var...” (Zehra)

Ev kelimesi on şarkıda toplam on altı kez geçmiştir.

Konak

Barış Manço konak kelimesini mesken olarak, yaşanılan yer olarak kullanmıştır.

“...Konaklar senin...” (Halk İçinde Muteber)

“...Dinle oğlum, çok eskiden bir konakta...” (Kırık Bir Fincan)

“...Eski konak, yıllar önce yandı gitti...” (Kırık Bir Fincan)

Konak kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Han

Barış Manço han kelimesini konaklanacak yer olarak kullanmıştır.

“...Han senin, hamam senin...” (Halk İçinde Muteber)

Han kelimesi bir şarkıda toplam bir kez geçmiştir.

2.3. Aydınlanma Isınma

Aydınlanma ifadeleri, Barış Manço şarkılarında az miktarda kullanılmıştır.

2.3.1. Işık elde etme; Işık Araç ve Gereçleri

Lamba

Barış Manço, lambayı aydınlanma aracı olarak kullanmıştır.

“...Akşamları, gaz lambası ışığında...” (Kırık Bir Fincan)

“...Lambaya “püf!” de, “hoh” deme “püf!” de...” (Lambaya Püf De)

Lamba kelimesi iki şarkıda iki kez geçmiştir.

2.4. Taşıtlar Taşıma Teknikleri

Taşıtlarla ilgili ifadeler Manço şarkılarında az oranda yer almıştır.

Gemi

Gemi kelimesi Barış Manço şarkılarında deniz taşıtı olarak kullanılmıştır.

“...Nuh'un Gemisi'nde bile, Fırın, mercimek olmuş...” (İki kez / Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Bense Nuh'un Gemisi'nde tek başıma gibi inan ki...” (Kara Sevda)

Gemi kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Tren

Tren kelimesi Barış Manço şarkılarında kara taşıtı olarak kullanılmıştır.

“...Tren kalkmış gitmekte...” (Müsaadenizle Çocuklar)

Tren kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.5. Halk Ekonomisi

2.5.1. Meslekler

Meslekler toplumların yaşam biçimlerini yansıtır. Bir toplumda icra edilen mesleklere ve bu mesleklere verilen öneme bakılarak o toplumun kültürel yapısı hakkında fikir edinilebilir (Şen, 2007: III)

Barış Manço eserleri incelendiğinde şarkılarında mesleklere yer verdiği görülmektedir.

Balcı, Oduncu, Avcı

Balcı, oduncu, avcı kelimeleri şarkıda zanaat olarak kullanılmıştır.

“...Balcının baltası var, oduncunun baltası var. Öyle de olur, böyle de olur, Avcı vurur turnayı, biz çalarız zurnayı, Öyle de olur, böyle de olur...” (Acıh Da Bağa Vir)

Balcı, oduncu, avcı kelimeleri bir şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Şair, Düşünür, Mimar

Şair, düşünür, mimar kelimeleri şarkıda meslek olarak kullanılmıştır.

“...Beş şair bir abide, İki abide bir sultan, Beş sultan bir düşünür, İki düşünür ise bir mimar...” (Anahtar)

Şair, düşünür, mimar kelimeleri bir şarkıda toplam on üç kez geçmiştir.

Manav

Manav kelimesi şarkıda meslek olarak kullanılmıştır.

“...Senin de canın günün birinde, Armutun iyisini yemek isterse, Sakın ha aman, manava gidip de Armutları tek tek elleme...” (Ayı)

Manav kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Öğretmen

Öğretmen kelimesi şarkıda meslek olarak kullanılmıştır.

“...Tatlı komşu Ayşe Teyze, emekli Salih öğretmen, Hepinize, hepinize, elveda. Dostlar elveda...”

Öğretmen kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Jandarma, Komando

Jandarma komando kelimeleri askeri vazifeler olarak kullanılmıştır.

“...Askere gitti Mehmet, Eğitim gördü Mehmet, Jandarma, komando Doğu’ya da gitti Mehmet...” (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)

Jandarma, komando kelimeleri bir şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Terzi

Terzi kelimesi şarkıda meslek olarak kullanılmıştır.

“...Usta terzi, dar kumaştan, Bol gömlek diker...” (Halk İçinde Muteber)

Terzi kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Hoca

Hoca kelimesi şarkıda meslek olarak kullanılmıştır.

“Hey, hey, hey! (S.O.S.) aman hocam! (S.O.S.) canım hocam! Yardım et hocam, kurban olam...” (S.O.S.)

Hoca kelimesi bir şarkıda toplam üç kez kullanılmıştır

Seyyar Satıcı

Seyyar satıcı kelimesi meslek olarak şarkıda geçerse de Domates, biber, patlıcan şarkısında seyyar satıcılık mesleği hatırlanmaktadır.

“Domates, biber, patlıcan; domates, biber, patlıcan, Bir anda bütün dünyam karardı, Bu sesle sokaklar yankılandı, Domates, biber, patlıcan...” (‘Domates, Biber, Patlıcan)

Seyyar satıcılık unsuru bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

2.6. Beslenme-Mutfak-Kiler

2.6.1. Yemek Çeşitleri

Barış Manço'nun sanatçı kimliğini Türk kültürü ile girift bir şekilde sunması, onu sanat dünyasındaki diğer şarkıcılardan farklı bir yere götürmüştür. Halk hikâyeleri, deyimler, atasözleri, inançlarımız, şifalanma yöntemlerimizle birlikte Manço, Türk kültürünün en önemli parçası olan Türk mutfağına da şarkılarında yer vermiştir. Tanzimat'ın ilan edilmesi ile 19. yüzyıl ve devam eden zamanlarda Batılılaşma ile birlikte hayatımıza pek çok kavram girmiştir. Fransızca kelimeler, Avrupa kültürüne ait beslenme stilleri, giyim tarzları, felsefi düşünceler, sanayi, teknoloji, hukuk, ülke yönetimi, kısacası bir kültüre ait birçok şeyin yozlaştığı bir dönemde Manço da konuya gönderme yapmak amacıyla Lahburger şarkısında bu konuya değinmiştir. Lahburger adı, Doğuyu temsilen Lahmacun, Batıyı temsilen Hamburger kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Manço, şarkısında bu yemekleri karşılaştırarak aslında bu yemeklerden hareketle kültürleri karşılaştırmıştır.

Hamburger Batıya açılan bir pencere sözüyle görüşünü şarkısında belirtmiştir. Şarkı bir masal gibi tekerleme ile başlamış, Hamburger ve Lahmacun teşhis sanatı yapılarak kişileştirilip, bu masalın başkahramanları olmuşlardır. Şarkının sonunda Hamburger ve Lahmacunun bir çocuğu olup, bu çocuğa Lahburger adı verilmiştir. Şarkı yine bir masal gibi bitirilmiştir. Manço'nun şarkıda olumsuz bir eleştirisi olmamıştır.

Barış Manço'nun şarkılarında yiyecek temalı Lahburger şarkısı dışında farklı bağlam ve temalarla birlikte kullanılan diğer yiyecekler şöyledir:

Zeytin

Barış Manço, zeytini şarkılarında sade bir gıda olarak kullanmıştır.

“...Kimi zeytin, peynir yer...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Zeytin suyuna kuru ekmek...” (Cacık)

Zeytin kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Peynir

Barış Manço, peyniri iki şarkısında iki farklı anlamda kullanmıştır. Âdemoğlu şarkısında peyniri sade bir gıda olarak kullanırken, Ahmet Bey'in Ceketini şarkısında deyim anlamıyla yer vermiştir.

“...Kimi zeytin, peynir yer...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Leylekler lak lak edip, peynir gemisi yüklerken...” (Ahmet Beyin Ceketini)

Peynir kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Baklava

Barış Manço, baklavayı şarkılarında üst sınıfa ait gıda olarak ifade etmiştir.

“...Kimi baklava börek...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Babası büyütmüş baklava börekle...” (Ne Köy Olur Senden Ne Kasaba)

Baklava kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Börek

Barış Manço, böreği şarkılarında üst sınıfa ait gıda olarak ifade etmiştir.

“...Kimi baklava börek...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Babası büyütmüş baklava börekle...” (Ne köy Olur Senden, Ne Kasaba)

Börek kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Mercimek

Barış Manço, mercimeği deyim anlamıyla kullanmıştır.

“...Âdemoğlu, kızgın fırın, Havva kızı, mercimek...” (Yirmi beş kez tekrar edilmiştir / Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Mercimek fırın yan yana...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Nuh'un Gemisi'nde bile, Fırın, mercimek olmuş...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

Mercimek kelimesi bir şarkıda toplam yirmi yedi kez geçmiştir.

Erik

Barış Manço, erik kelimesini şarkısında baharı simgeleyen bir sembol olarak kullanmıştır.

“...Dalları basmış erikle kiraz.” (Ayı)

Erik kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Kiraz

Barış Manço, kiraz kelimesini şarkısında baharı simgeleyen bir sembol olarak kullanmıştır.

“...Dalları basmış erikle kiraz.” (Ayı)

Kiraz kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Armut

Barış Manço, armudu şarkısında hem gerçek anlamında hem de gerçek anlamından yola çıkarak deyim anlamıyla kullanmıştır.

“...Sakın ha aman, manava gidip de Armutları tek tek elleme...” (Ayı)

“...Armutun iyisini aylar yerler...” (Dört kez / Ayı)

Armut kelimesi bir şarkıda toplam beş kez geçmiştir.

Yağ

Barış Manço, yağı iki şarkısında gerçek anlamında kullanırken bir diğer şarkısında deyim

anlamıyla kullanmıştır.

“...Bulguru, yağı bulan; çorbasın kaynatır...” (Acıh da bağa vir)

“...Bir eli yağda ötekisi balda...” (Ayı)

“...Mis gibi tereyağı, envai bahar...” (Lahburger)

Yağ kelimesi üç şarkıda toplam üç kez kullanılmıştır.

Bal

Barış Manço, bal kelimesini gerçek anlamıyla kullanmakla birlikte sevgiliye ait bir unsur olarak bal gibi tatlı anlamında kullanmıştır. Bununla birlikte deyim anlamı ile de şarkısında yer vermiştir.

“...Bir eli yağda ötekisi balda...” (Ayı)

“...Biz ikimiz ballı kaymak gibiyiz...” (İki kez / Ballı Kaymak)

“...Dudakların şeker gibiydi, baldan öte baldan ziyade...” (Benden Öte Benden Ziyade)

“...Bir canım var vereceğim, baldan öte baldan ziyade...” (Benden Öte Benden Ziyade)

“...Yaz dostum, yoksul görsen besle kaymak, bal ile...” (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)

“...Sırma saçtan, baldudaktan...” (Söyle Zalım Sultan)

Bal kelimesi beş şarkıda toplam altı kez geçmiştir.

Kaymak

Barış Manço, kaymak kelimesini gerçek anlamıyla kullanmakla birlikte, atasözü olarak da şarkısında kullanmıştır.

“...Canı kaymak isteyen, cebinde manda taşır...” (Acıh da bağa vir)

“...Biz ikimiz ballı kaymak gibiyiz...” (İki kez / Ballı Kaymak)

“...Yaz dostum, yoksul görsen besle kaymak, bal ile...” (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)

Kaymak kelimesi üç şarkıda toplam dört kez kullanılmıştır.

Cacık

Barış Manço, cacığı şarkısında gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Hani, dilim dilim doğrasalar beni, Marmara, Ege, Karadeniz ve hatta Akdeniz, Cacık olur, diyorum...” (Cacık)

“...Hani ince kıyım doğrasalar beni, Akdeniz cacık olur diyorum...” (Cacık)

“...Ve hatta hatta Büyük okyanus bile, Cacık olur diyorum, böyle cacığa rakı mı dayanır...” (Cacık)

Cacık kelimesi bir şarkıda toplam üç kez kullanılmıştır.

Hıyar

Barış Manço, şarkısında hıyarı, argo bir tabir olarak kullanmıştır.

“...Sözüm meclisten dışarı, dostlar. Bugünlerde kendimi hıyar gibi hissediyorum...” (Cacık)

“...Övünmek gibi olmasın ama dostlar, Kendimi hıyar gibi hissediyorum...” (Cacık)

Hıyar kelimesi bir şarkıda toplam iki kez kullanılmıştır.

Domates

Barış Manço, domatesi şarkısında gerçek anlamıyla kullanmıştır.

"...Domates, biber, patlıcan..."(On yedi kez / Domates, biber, patlıcan)

Domates kelimesi bir şarkıda toplam on yedi kez geçmiştir.

Biber

Barış Manço, biberi şarkısında gerçek anlamıyla ve deyim anlamıyla birlikte kullanmıştır.

"...Domates, biber, patlıcan..."(On yedi kez / Domates, biber, patlıcan)

“...Biraz cilve, aşkın biberi tuzu...” (Gibi Gibi)

“...Biberli, sumaklı lahmacun...” (Lahburger)

“...Salçalı, koruklu, biberli olsa...” (Lahburger)

“...Çayına” biber koydum...” (Zehra)

Biber kelimesi dört şarkıda toplam yirmi bir kez geçmiştir.

Patlıcan

Barış Manço, patlıcanı şarkısında gerçek anlamıyla kullanmıştır.

"...Domates, biber, patlıcan..."(On yedi kez / Domates, biber, patlıcan)

Patlıcan kelimesi bir şarkıda toplam on yedi kez geçmiştir.

Tuz

Barış Manço, tuzu şarkılarında hem gerçek anlamıyla hem de deyim anlamıyla kullanmıştır.

...Tuz ekmek hakkı bilene, sofraya kurmasan da olur... (Dört Kapı)

...Biraz cilve, aşkın biberi tuzu... (Gibi Gibi)

...Kiminse tuzu yok... (İki kez / Halil İbrahim Sofrası)

...Barış der, biraz tuzum... (Halk İçinde Muteber)

Tuz kelimesi dört şarkıda toplam beş kez kullanılmıştır.

Ekmek

Barış Manço, ekmeği şarkılarında sade bir yiyecek, geçim simgesi ve deyim anlamlarıyla kullanmıştır.

"...Yiyeceği, bir lokma ekmek... "(Âdemoğlu, Havva Kızı)

"...Zeytin suyuna kuru ekmek..." (Cacık)

"...Tuz ekmek hakkı bilene, sofraya kurmasan da olur..." (Dört Kapı)

"...Kuru ekmek kavgası..." (Halil İbrahim Sofrası)

"...Sanki insanlık pazara çıkmış, ekmek aslanın ağzında..." (Hemşerim Memleket Nire?)

"...Ekmek karnesi ve yoksulluk yılları..." (Kırık Bir Fincan)

"...Ekmek karneli zor günler, çoktan bitti..." (Kırık Bir Fincan)

"...İki lokma ekmek için..." (İki kez / Yol)

"...Barış der, biraz tuzum, Ekmeğim olsa..." (Halk İçinde Muteber)

"...Koca ekmeği paylaşmak dururken..." (Mahkûm)

"...Elkızı doyar çavdar ekmeğiyle..." (Ne köy Olur Senden Ne Kasaba)

"...Bir dilim ekmeği bölüşürüm seninle..." (Bir Selam Sana)

Ekmek kelimesi on şarkıda toplam on üç kez geçmiştir.

Çorba

Barış Manço, çorba kelimesini sade bir yemek olarak kullanmıştır.

“...Bulguru, yağı bulan; çorbasın kaynatır...” (Acıh da bağa vir)

“...Ilık bir tas çorba yeter, rızkım buymuş der, içerim...” (Dört Kapı)

“...Bir çorbayla karnım doydu...” (Dört Kapı)

“...Bir sıcak çorba içer misin diyen yok...” (Hemşerim Memleket Nire?)

“...Çorba kaynadı, pilav da pişti...” (Süleyman)

“...Çayına biber koydum, Çorbasına reçel...” (Zehra)

Çorba kelimesi beş şarkıda toplam altı kez kullanılmıştır.

Hoşaf

Barış Manço, hoşafı şarkısında gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Yanında hoşaf ne güzel gider...” (Kazma)

Hoşaf kelimesi bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

Kahve

Barış Manço, kahveyi şarkılarında hem bir içecek hem de atasözüyle kullanmıştır.

“...Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var...” (Kazma)

“...Ninem eliyle kahve sunarmış Abdi Bey'e...” (Kırık Bir Fincan)

“...Bu kez annem eliyle kahve sunarmış Hakkı Bey'e...” (Kırık Bir Fincan)

“...Kahve yaşın gelecek, bu fincanı iyi sakla.” (Kırık Bir Fincan)

Kahve kelimesi iki şarkıda toplam dört kez kullanılmıştır.

Bulgur

Barış Manço, bulguru şarkılarında gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Bulguru, yağı bulan; çorbasın kaynatır...” (Acıh da bağa vir)

“...Ayrana daldır, bulgura saldır...” (Acıh da bağa vir)

“...Evdeki bulgur herkese yeter...” (Kazma)

Bulgur kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Muhallebi

Barış Manço, muhallebiyi gerçek anlamından hareketle deyim olarak kullanmıştır.

“...İnsanın bir kez ters gitmesin işi,

Muhallebi yerken kırılır dişi...” (Kazma)

Muhallebi kelimesi bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

Hamburger

Barış Manço hamburger kelimesini şarkısında Batı’ya ait bir yemek olarak kullanmıştır.

“...Hamburger, gençliğin sevgilisi, Hamburger, sevdanın yanık sesi, Hamburger, çift kaşarlı bir rüya. Hamburger, olmaz güzelim böylesi...” (On altı kez / Lahburger)

Hamburger kelimesi bir şarkıda toplam on altı kez geçmiştir.

Patates

Barış Manço, patatesi gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Hamburger, çıtır çıtır patates ile...” (Lahburger)

Patates kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Turşu

Barış Manço, turşuyu gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Hamburger, dilinmiş turşu ile...” (Lahburger)

Turşu kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Tereyağı

Barış Manço, tereyağını gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Mis gibi tereyağı, envai bahar...” (Lahburger)

Tereyağı kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Sumak

Barış Manço, sumağı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Biberli, sumaklı lahmacun...” (Lahburger)

Sumak kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Lahmacun

Barış Manço, Lahmacunu eşsiz bir yiyecek olarak görmesiyle, sevgiliye benzetiyor.

“...Lahmacun, lahmacun. Edalı, işveli lahmacun, Şifalı, cilveli lahmacun. ...” (On altı kez / Lahburger)

Lahmacun kelimesi bir şarkıda on altı kez geçmiştir.

Soğan

Barış Manço, soğanı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Biraz soğan, biraz ketçap...” (üç kez / Lahburger)

“...Kıyması bolca, soğanı da onca...” (Lahburger)

Soğan kelimesi bir şarkıda toplam dört kez geçmiştir.

Ketçap

Barış Manço, ketçabı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Biraz soğan, biraz ketçap...” (Lahburger)

“...Salata, malata, hardal, ketçap...” (Lahburger)

“...Biraz soğan, biraz ketçap...” (Lahburger)

Ketçap kelimesi bir şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Limon

Barış Manço, limonu gerçek anlamıyla ve şifa veren bir ürün olarak kullanmıştır.

“...Limonlu, ekşili lahmacun...” (Lahburger)

“...Nane, limon kabuğu...” (Beş kez / Nane, Limon Kabuğu)

Limon kelimesi iki şarkıda altı kez geçmiştir.

Ayran

Barış Manço, ayranı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Ayrana daldır, bulgura saldır...” (Acıh da bağa vir)

“...Yandım dedikçe, buz gibi ayran...” (Lahburger)

“...Rakı da bir, ayran da...” (Lahburger)

Ayran kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Şalgam

Barış Manço, şalgamı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Şalgam suyu lahmacun...” (Lahburger)

Şalgam kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Maydanoz

Barış Manço maydanozu gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Bin derde deva maydanozuyla...” (Lahburger)

Maydanoz kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Kıyma

Barış Manço, kıymayı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Kıyması bolca, soğanı da onca...” (Lahburger)

Kıyma kelimesi bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

Koruk

Barış Manço, koruğu gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Salçalı, koruklu, biberli olsa...” (Lahburger)

Koruk kelimesi bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

Salça

Barış Manço, salçayı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Salçalı, koruklu, biberli olsa...” (Lahburger)

“...Nazik salçalı lahmacun...” (Lahburger)

Salça kelimesi bir şarkıda iki kez kullanılmıştır.

Rakı

Barış Manço, rakıyı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Cacık olur diyorum, böyle cacığa rakı mı dayanır...” (Cacık)

“...Rakı da bir, ayran da...” (Lahburger)

Rakı kelimesi bir şarkıda iki kez kullanılmıştır.

Nane

Barış Manço, naneyi şifa veren bir ürün olarak kullanmıştır.

“...Nane, limon kabuğu...” (Beş kez / Nane, Limon Kabuğu)

Nane kelimesi bir şarkıda beş kez geçmiştir.

Şeker

Barış Manço, şekeri gerçek anlamıyla kullanmasıyla birlikte, sevgiliye ait benzetmeler için de kullanmıştır.

“...Dudakların şeker gibiydi, baldan öte baldan ziyade...” (Benden Öte Benden Ziyade)

“...Hele destur! Gözümüz yok, afiyet şeker olsun...” (Dıral Dede'nin Düdüğü)

“...Şekerler ezeyim, şirin dillere...” (Kâtip Arzuhalim)

“...Şap da bir, şeker de bir...” (Lahburger)

Şeker kelimesi dört şarkıda dört kez geçmiştir.

Pilav

Barış Manço, pilavı gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Ya hiçbir şey bilmemek, pilav üstüne keşkül...” (Acıh da bağa vir)

“...En güzel pilav Dimyat'ta pişer...” (Kazma)

“...Çorba kaynadı, pilav da pişti...” (Süleyman)

Pilav kelimesi üç şarkıda üç kez geçmiştir.

Üzüm

Barış Manço üzüm kelimesini hem deyim anlamıyla hem de gerçek anlamıyla şarkısında kullanmıştır.

“...Hayırsız evlat üzümünü yemiş ama...” (Kezban)

“...Bir salkım üzüme pazar eyledim...” (Yolla Yârim Tez Yolla)

Üzüm kelimesi iki şarkıda iki kez geçmiştir.

Reçel

Barış Manço, reçeli gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Çayına biber koydum, Çorbasına reçel...” (Zehra)

Reçel kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Su

Barış Manço, suyu gerçek anlamıyla kullanmasının yanında, kutsal bir su olarak kabul edilen zezem suyuna da şarkısında yer vermiştir.

“...Su içip boğulmak varsa...” (Abbas Yolcu)

“...Bir damla suya hasret...” (Al Beni)

“...Suyu, aynı tasta yudumlarım seninle...” (Bir Selam Sana)

“...Buz gibi pınar suyundan...” (Halk İçinde Muteber)

“...Zezem suyuyla yıkansan bile...” (Kazma)

Su kelimesi beş şarkıda toplam beş kez geçmiştir.

Süt

Barış Manço, sütü gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“... Zehirin şifası, süt ile incir...” (Gibi Gibi)

Süt kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

İncir

Barış Manço, inciri gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“... Zehirin şifası, süt ile incir...” (Gibi Gibi)

İncir kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Armut

Barış Manço, armudu gerçek anlamıyla kullanmıştır.

“...Armudun iyisini aylar yerler...” (Ayı)

“...Armudun iyisini yemek isterse...” (Ayı)

“...Armutları tek tek elleme...” (Ayı)

“...Armudun iyisini zaten o yer bir eli yağda ötekisi balda...” (Ayı)

Armut kelimesi dört şarkıda toplam dört kez geçmiştir.

Elma

Barış Manço, elmayı hem gerçek anlamıyla hem de sevgiliye ait bir özellik olarak şarkısında kullanmıştır.

“...Yere düşen elmayı,

Toplamaya değer mi...” (Komşu Kızı Düriye)

“...Şerife ay parçası, Şerife elma yarısı...” (Osman)

Elma kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Çörek Otu

Barış Manço çörek otunu şarkısında sağlık veren bir bitki olarak kullanmıştır.

“...İçine hatmi çiçeği, biraz çörek otu katasın...” (Nane, Limon Kabuğu)

Çörek otu kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Tarçın

Barış Manço tarçını şarkısında sağlık veren bir baharat olarak kullanmıştır.

“...Biraz tarçın, bir tutam zencefil...” (Nane, Limon Kabuğu)

Tarçın kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Hatmi Çiçeği

Barış Manço hatmi çiçeği şarkısında sağlık veren bir bitki olarak kullanmıştır.

“...İçine hatmi çiçeği, biraz çörek otu katasın...” (Nane, Limon Kabuğu)

Hatmi çiçeği kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Zencefil

Barış Manço zencefili şarkısında sağlık veren bir bitki olarak kullanmıştır.

“...Biraz tarçın, bir tutam zencefil...” (Nane, Limon Kabuğu)
Zencefil kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.6.2. Sofra Düzeni

Barış Manço'nun Halil İbrahim Sofrası adlı şarkısında sofranın kültürü vardır. Sofra kurmak, insanları sofraya çağırarak cömert bir şekilde ikramlar yapmak bir yiğitlik sembolüdür. Bu şarkıda Manço, nasip, rızık, tokgözlü olmak, kanaatkâr olmak ile ilgili nasihatlerde bulunmuştur. Şarkıda Manço, tokgözlü olmanın, alını açık olmanın değerinden bahsetmiştir. Rızık ve menfaat endişesi ile kişiye göre farklı davranışlar gösteren kişilerin başarıya ulaşamayacağını, ancak helal bir şekilde, gözü tok bir şekilde, emekle özveriyle çalışan kişilerin ikramlarının Halil İbrahim Sofrası gibi dolup taşacağını ifade etmiştir. Burada sofranın sembolize edilerek, nasip, kazanç, mütevazı olmanın önemi, makama, mevkiye itibar etmemenin önemi vurgulanmıştır.

“...Buyurun dostlar buyurun, Halil İbrahim sofrasına

Alını açık, gözü toklar, buyursunlar başköşeye

Kula kulluk edenlerse, ömür boyu taş döşeye

Nefsine hâkim olursan, kurulursun tahtına...”

Manço, Halil İbrahim Sofrası adlı şarkısında söz sanatlarına da vermiştir.

Halil İbrahim Sofrası diyerek İbrahim Peygamber'in ve kardeşinin cömertliği sayesinde Allah'ın bereketi ile ödüllendirilmesine telmih (anımsatma) sanatı yapmıştır.

“...İnsanoğlu haddin bilir, kem söz söylemez iken.

Elalemin namusuna, yan gözle bakmaz iken.

Bir sofranın kurulmuş ki, Halil İbrahim adına.

Ortada bir tencere, boş mu, dolu mu, bilen yok...”

Yine bu şarkıda sanatçı, Hz. İbrahim'in Hz. İsmail'i kurban etmesi hadisesini hatırlatarak telmih sanatı yapmış, şarkının temasını bütünleştirmiştir.

“...Daha çatal, bıçak, kaşık, İcat edilmemişken
İsmail'e inen koç, Kurban edilmemişken...”

Barış Manço, Dört kapı adlı eserinde sofrayı rızık ile bağdaştırmış, değiştirmiş ve yine benzer şekilde öğütlerde bulunmuştur. Burada rızık kelimesi kullanılarak tekrar Allah'ın verdiği karşılığında kanaatkâr bir tutum sergilemenin öneminden bahsedilmiştir. Bunların dışında Allah katında önemli yere sahip olan Evliyaların Erenlerin bir lokma bir hırka düsturuyla dünyaya baktığı bakış açısını şarkısına taşıyıp, mütevazı bir hayatı örnelemiştir.

“...Tuz ekmek hakkı bilene, sofraya kurmasan da olur,
İlık bir tas çorba yeter, rızıkım buymuş der, içerim...”
Sofra kelimesi iki şarkıda toplam on üç kez geçmiştir.

2.7. Ölçme, Tartma, Hesaplama Birimleri; (Zaman Ve Mesafe Kavramları)

2.7.1. Ölçme, Tartma

Barış Manço zaman ve mesafe ölçü birimlerini şarkılarında sıklıkla kullanmıştır. Özellikle zaman kavramları ay ve yıl kelimeleri kullanılarak pek çok yerde geçmiştir.

Tartma ifadeleri ise az kullanılmıştır.

Metre

Metre kelimesi Barış Manço şarkısında uzunluk ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Yaz dostum, altı üstü beş metrelik bez için...” (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)

Metre kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Yıl

Yıl kelimesi Barış Manço şarkısında zaman ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Kaç yıl oldu...” saymadım köyden göçeli. (Arkadaşım Eşşek)

“...Beyhude geçti yıllar...” (Beyhude Geçti Yıllar)

“...Baba ocağından çıktım yıllar öncesi...” (Binboğa'nın Kızı)

“...Aşkların en güzelini, Yaşamıştık yıllarca...” (Can Bedenden Çıkmayınca)

“...Kırk yıl sana hizmet ederim...” (İki kez / Dört Kapı)

“...Yıllar yılı bu bakışlarla yaşadım...” (Dut Ağacı)

“...Kırk yılda bir gelir Barış gibisi...” (Gibi Gibi)

“...Güle güle oğlum, ne kadar da çabuk geçmiş meğer yıllar ...” (Güle Güle Oğlum)

“...Yıllar geçer, güz yaz olur...” (Gülme Ha Gülme)

“...Yıllardır sürüp giden, Bir pay alma çabası...” (Halil İbrahim Sofrası)

“...Yıllar geçti, bekledim boş ümitlerle...” (Üç kez / Hatırlasana)

“...Yıllar boyu ümitsizce, seni...” (Hayır Hayır)

“...Bunca yıldır yokluğunda...” (Hayır Hayır)

“...Yıllarca, hep sustum ama...” (Hayır Hayır)

“...Yıl 1535 Pir Sultan Abdal bunu böyle söylemiş; söylemiş ya bunun bir de evveli var. Kâtip, al kalemi bir de benden yaz...” (Kâtip Arzuhalim)

“...Uyandım ve sanki yüz yıllık, Ulu bir çınar gibi... (Kayaların Oğlu)

“...Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var...” (Kazma)

“...Babası, yıllarca didinip çabalamış...” (Kezban)

“...Yıllar sonra, kırk üç- kırk dört harp ortası...” (Kırık Bir Fincan)

“...Ekmek karnesi ve yoksulluk yılları...” (Kırık Bir Fincan)

“...Eski konak, yıllar önce yandı gitti ...” (Kırık Bir Fincan)

“...Bir tek bu fincan kaldı, yüzyıllık sevdalarla...” (Kırık Bir Fincan)

“...Yıllar önce, telli duvaklı...” (Nerede?)

“...Yıllarca seni bekledim durdum...” (Ölüm Allah’ın Emri)

“...Yıllar akıp gidiyor...” (Ömrümün Sonbaharında)

“...Yıllar önce, yine böyle bir Ağustos akşamı...” (Sahilde)

“...Tek başıma kutladım yıldönümünü...” (Sahilde)

“...İki yıl kadar oluyor, önce kanun sustu o eski evde...” (Sakız Hanım- Mahur bey)

“...Yıllarca kurda kuşa dert yandım...” (Seher Vakti)

“...Yıllar önce gurbete gitti Süleyman...” (Süleyman)

“...Kırk yıl, bir yastıkta tam kırk yıl...” (On üç kez / Süper Babaanne)

“...Yıllar ikimizden de çok şeyler götürmüş...” (Unutamadım)

“...Yıllar sonra, yine karşıdayım...” (Unutamıyorum)

Yıl kelimesi yirmi altı şarkıda toplam kırk sekiz kez geçmiştir.

Ay

Ay kelimesi Barış Manço şarkısında zaman ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Birkaç ay sonra da kemeçe...” (Sakız Hanım- Mahur Bey)

“...Tam on sekiz ay oldu...” (Zehra)

Ay kelimesi iki şarkıda toplam iki kez geçmiştir.

Gün

Gün kelimesi Barış Manço şarkısında zaman ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Bir gün, o eller üstünde...” (Abbas Yolcu)

“...Bugün Barış kardeşiniz sizlere...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Bizim Kul Ahmet, bir gün bir ceket diktirdi...” (İki kez / Ahmet Bey’in Ceketi)

“...Of off! Bir gün, dönsem sözümünden...” (Ali Yazar Veli Bozar)

Gün kelimesi bugün ifadesiyle birlikte toplam seksen iki kez şarkılarda geçmiştir.

Saat

Saat kelimesi Barış Manço şarkısında zaman ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Beş Akif, bir saat kulesi...” (Anahtar)

“...Zaman akıyor sanki saatler durmuş bugün...” (Anlıyorsun Değil Mi?)

“...Gelir, kol düğmelerimin, birleşme saati...” (Kol Düğmeleri)

Saat kelimesi üç şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Dakika

Dakika kelimesi Barış Manço şarkısında zaman ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Beş dakika pişir, tam orta karar...” (Lahburger)

Dakika kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Kilo

Kilo kelimesi Barış Manço şarkısında ağırlık ölçü birimi olarak kullanılmıştır.

“...Biraz kilo almış o kadar. Olsun, kim bilir kilolu olmak bile ne yakışmıştır ona. Zaten ne yakışmazdı ki...” (Dut Ağacı)

Kilo kelimesi bir şarkıda iki kez geçmiştir.

2.8. Giyim-Kuşam-Süs

2.8.1. Giyim – Kuşam

Giyim kuşam Türk kültürünün kişiliğini yansıtan önemli etmenlerden biridir. Türk kültürünün maddi ürünü olarak giyim, geleneğimizin taşıdığı değerleri aktaran bir olgudur. Giyim kuşam vesilesiyle bize ait olan hayat şeklini, değerlerimizi, gelenek göreneklerimizi bunlarla birlikte aslında milli kimliğimizi sürdürmekteyiz (Ayhan, 2013, 2).

Postal

Barış Manço, postalı şarkısında bir tür bot olarak kullanmıştır.

“Ayağında yok postal, başına giyer püskül.” (Acıh Da Bağa Vir)

Postal kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Püskül

Barış Manço, püskülü şarkısında bir tür başlık olarak kullanmıştır.

“Ayağında yok postal, başına giyer püskül.” (Acıh Da Bağa Vir)

Püskül kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Gömlek

Barış Manço, gömleği şarkısında bir tür giysi olarak kullanmıştır.

“...O mahallede, herkes gömlek giyerdi. Bizim Kul Ahmet, bir gün bir ceket diktirdi...”
(Ahmet Bey’in Ceket)

“...Herkes gömlek giyerken, Ahmet ceket giyerdi. Konu komşuya dert oldu, Kul Ahmet’in ceket...” (İki kez / Ahmet Bey’in Ceket)

“...Herkes gömlek giye dursun. Bizim Kul Ahmet ceketini bir de...” (Ahmet Bey’in Ceket)

“Usta terzi, dar kumaştan, Bol gömlek diker.” (Halk İçinde Muteber)

Gömlek kelimesi iki şarkıda toplam beş kez geçmiştir.

Ceket

Barış Manço, ceket şarkısında bir tür giysi olarak kullanmıştır.

...Bizim Kul Ahmet, bir gün bir ceket diktirdi... (Ahmet Bey’in Ceket)

...Kul Ahmet'in ceket... (Ahmet Bey'in Ceket)

...Herkes gömlek giyerken, Ahmet ceket giyerdi. Konu komşuya dert oldu, Kul Ahmet'in ceket... (Ahmet Bey'in Ceket)

...Herkes gömlek giye dursun. Bizim Kul Ahmet ceketini bir de... (Ahmet Bey'in Ceket)

...Herkes gömlek giyerken, Ahmet ceket giyerdi. Konu komşuya dert oldu, Kul Ahmet'in ceket... (Ahmet Bey'in Ceket)

...Kul Ahmet dedi: “Yalan dünya!” Çıkardı ceketini, Örttü garibin üstüne... (Ahmet Bey'in Ceket)

...Bizim Kul Ahmet, birdenbire Ahmet Bey oldu, ceketse Ahmet Bey'in ceket. İbreti âlem oldu, Ahmet Bey'in ceket... (Ahmet Bey'in Ceket)

...Ahmet Bey'in ceket. Meğerse tüm keramet, Ceketeymiş be Ahmet... (Ahmet Bey'in Ceket)

Ceket kelimesi bir şarkıda toplam yirmi dört kez geçmiştir.

Taç

Barış Manço, tacı şarkısında bir tür başlık olarak kullanmıştır.

“...Saçlarına yıldızlardan taç yapayım yar..” (Alla Beni)

Taç kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Kazak

Barış Manço, kazağı şarkısında bir tür giysi olarak kullanmıştır.

“...Bir resmin kalmış bende, tam ortadan yırtılmış, Hani siyah kazaklı, biliyorsun değil mi?” (Anlıyorsun değil mi?)

Kazak kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Çorap

Barış Manço, çorabı şarkısında bir tür giysi olarak kullanmıştır.

“...Hanımın çorabı kaçık, başında bigudiler...” (Cacık)

Çorap kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Hırka

Barış Manço, hırkayı şarkısında bir tür giysi olarak kullanmıştır.

“...Kırk yamalı hırka yeter, İdris biçmiş der giyerim...” (Dört Kapı)

“...Hırka bana yorgan oldu...” (Dört Kapı)

Hırka kelimesi bir şarkıda iki kez geçmiştir.

Bluz

Barış Manço, bluzu şarkısında bir tür giysi olarak kullanmıştır.

“...Bir de kol altları genişçe oyulmuş pembe bluzu...” (Dut Ağacı)

Bluz kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Sandalet

Barış Manço, sandaleti şarkısında bir tür ayakkabı olarak kullanmıştır.

“...Bilekten bağlı, açık sandaletler giyerdi...” (Dut Ağacı)

Sandalet kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Çizme

Barış Manço, çizmeyi şarkısında bir tür ayakkabı olarak kullanmıştır.

Sarı çizmeli Mehmet Ağa, bir gün öder hesabı. (Sarı çizmeli Mehmet Ağa)

Çizme kelimesi bir şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Şal

Barış Manço, şalı şarkısında değerli bir kumaş olarak kullanmıştır.

“Şal da bir, çuha da bir, Giymesini bilene.” (Lahburger)

“Yaz dostum, garipleri giydir ipek şal ile.” (Sarı Çimeli Mehmet Ağa)

Şal kelimesi iki şarkıda iki kez geçmiştir.

Duvak

Barış Manço, duvağı şarkısında gelinlerin başlarını ve yüzünü örtmek için kullandıkları bir örtü olarak vermiştir.

“Yıllar önce, telli duvaklı.” (Nerede?)

Duvak kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Kemer

Barış Manço, kemeri bir giysi aksesuarı olarak kullanmıştır.

“Aynalı kemer ince bele, Bu can kurban tatlı dile...” (Altı kez / Aynalı Kemer)

“...Yatağımı al, yorganımı al, Makasımı, tarağımı, kemerimi al...” (Zehra)

Kemer kelimesi iki şarkıda toplam yedi kez geçmiştir.

Gelinlik

Barış Manço, gelinliği, nikâhta gelinin giydiği elbise olarak kullanmıştır.

...Doya doya son bir görmek isterdim. Çok yakışmış, beyaz gelinliğin...
(Unutamıyorum)

Gelinlik kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Terlik

Barış Manço, terliği bir giysi olarak vermiştir.

“...Makasımı, tarağımı, kemerimi al, Terliğimi al, bardağımı al...” (Zehra)

Terlik kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.8.2. Süs

Halhal

Barış Manço, halhalı bir aksesuar olarak kullanmıştır.

“Ayağında gümüş, halhal, İnce nakış gümüş, halhal, Nazo gelin ayağına takar, halhal!”
(Otuz iki kez / Halhal)

Halhal kelimesi bir şarkıda otuz iki kez geçmiştir.

Bilezik

Barış Manço, bileziği bir aksesuar olarak kullanmıştır.

“Sarı sarı bileziği, takarım kollarına, Dünyalar güzeli Kezban” (Kezban)

Bilezik kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Sürme

Barış Manço sürmeyi sevgiliye ait bir unsur olarak kullanmıştır.

“...Sürme olup, gözlerine sürüleyim yar...” (Alla Beni)

Sürme kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Düğme

Barış Manço, düğmeyi giysiyi tutturmaya yarayan bir araç ve aynı zamanda da bir giysi aksesuarı olarak şarkılarında kullanmıştır.

“Düğmem kopuk, paçam sökük.” (Cacık)

...İki küçük, kol düğmesi, İki düğme, iki ayrı kolda... (Dört kez / Kol Düğmeleri)

...Usulca yaklaş, yaslan göğsüme, Çöz düğmelerimi... (Ballı Kaymak)

...İkisinin de elinde birer düğme varmış, Biri yeşil, diğeri kırmızı... (Günaydın Çocuklar)

Düğme kelimesi dört şarkıda toplam yedi kez geçmiştir.

İnci

Barış Manço, inciye aksesuar olarak kullanmıştır.

“...İnci, boncuk tanesi, Boynunu süsleyen...” (Komşu Kızı Düriye)

İnci kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.9. Halk Bilgisi

2.9.1. Halk Hekimliği-Halk Baytarlığı

Halk hekimliği, halkbiliminin içinde bulunduğu kültürün, ananevi nazarını ileten, pek çok inanç, inanış ve muameleyi içinde tutan bir araştırma kadrosudur (Boratav, 1973, 122-123).

Henüz Tıp teknolojisinin, bilgisinin gelişmediği dönemlerde insanların sağlığına kavuşmak, şifa bulmak için kendi yöntemleriyle iyileşme, iyileştirme çabalarına Halk Hekimliği denir. Modern tıbbın gelişmesi ile birlikte halk hekimliği geride kalmış olsa da günümüzde alternatif tıp olarak önemini ve yerini korumaktadır. Birçok insan bulamadığı şifayı ikili yöntem olarak halk hekimliği olarak adlandırılan alternatif tıpta aramaktadır. Barış Manço ise şarkısında soğuk algınlığına evdeki malzemelerle hazırlanabilen bir reçete vermiştir.

“Nane Limon Kabuğu bir güzel kaynasın,

Hatmi çiçeği, biraz çörek otu katasın,

Biraz tarçın, bir tutam zencefil,

Bin derde deva geliyor.”

Manço şarkısında evde şifalı bitkilerle yapılan soğuk algınlığı nezle ve benzeri rahatsızlıklar için hazırlanmış doğal bir çay tarifi vermiştir.

Barış Manço, “...Çivi çiviye söker derler. Soğuktan donanı buzla ovarlar...” sözüyle geleneksel halk şifalandırması yöntemlerinden birini Cacık şarkısında kullanmıştır. Soğuktan donan kişiyi bir anda sıcak bir ortama sokmak kişiye ısı değişiminden dolayı zarar verebilir. Bunun yerine donan kişiyi önce kar ile temizlemek vücut ısısının yavaş yavaş normale dönmesi için bir geçiş evresi olarak uygulanmaktadır.

Manço, Gibi Gibi adlı şarkısında ise “...Zehirin şifası süt ile incir...” sözleriyle Kadim Türk kültürünün geleneksel şifalanma yöntemlerinden birini, şarkısında yer vererek yaşatmıştır (Çelik, 2018, 61).

Barış Manço, üç şarkısında, toplam üç halk hekimliği ögesine yer vermiştir.

2.9.1.1. Halk zoolojisi

2.9.1.1.1. Hayvanlar

Türk milleti iklimin güç, coğrafyanın sarp olduğu bir bölgede yerleştikleri için iklim şartlarına göre göçmüşlerdir. Göçebe hayatı benimseyen Türkler hayvanları günlük hayatlarında hem ulaşım aracı hem de karınlarını doyurmalarını sağlayacak bir besin kaynağı olarak görmüşlerdir. Hayvanlar, kimi zaman Türk'ün uğuru, kimi zaman ongunu, kimi zaman koruyucusu ve yoldaşı olmuştur. Türk kültüründen ayrı düşmeyen Manço da şarkılarında hayvanlara da yer vermiştir.

At

Türklerin evcilleştirdiği bir binek aracı olarak kullanılan at, efsanelerimizde, masallarımızda, destanlarımızda, halk hikâyelerimizde, mitolojimizde de yer almıştır. Kaşgarlı Mahmut, ünlü eseri Divan-ü Lügat-it Türk adlı eserinde, “At Türk'ün kanadıdır.” İfadeleri ile atın Türkler için önemini belirtmiştir. Eski Türklerde Gök Tanrı'ya kurban edilen hayvanlardan biri attır. Küheylan, dayanıklı, çok koşma, sadakat gibi özellikleri bulunan bir Arap atıdır. Ayrıca Evliya Çelebi'nin dünyayı birlikte dolaştığı atıdır. Türk destanlarında at önemini koruyan öğelerdendir. Destan kahramanı olan yiğit kişinin hem dünyadaki mücadele arkadaşı hem de ölümünden sonraki arkadaşı olarak önemlidir. Türk kültüründe atların gökten ya da denizden gelen mukaddes büyük atlardan çoğaldığına inanılmaktadır (Erdoğan, 2019, 136-137-138). At, sözlü Türk edebiyatında daima kahramanın yardımcısı rolündedir.

Sanatçının Kalk Gidelim Küheylan adlı şarkısında atı ile adeta bir dostu gibi seyahat eden, onunla konuşan bir kişi vardır. Atı ile konuşup, dertleşmektedir sanki atı ona yarenlik eder gibi bir diyalog vardır.

“...Kalk gidelim Küheylan, uçalım gayri hoy! Sen bana dön, ben sana gayri!” (Beş kez / Küheylan)

“...Arpa, buğday yan yana orak istemez. Yağız at şahlandı mı durak dinlemez...” (Gibi Gibi)

Barış Manço, Gibi Gibi adlı şarkısında da atı geçirerek atın şahlanma özelliğine değinmiştir.

“...İnsan attan inip hiç, Eşeğe biner mi?” (Komşu Kızı Düriye)

At kelimesi üç şarkıda toplam yedi kez geçmiştir.

Eşek

Özellikle çiftçilerin tarım ve hayvancılıkla ilgilenen kişilerin hem bir yardımcı hem de bir yük hayvanı olarak kullandığı faydalı bir hayvandır. Halk edebiyatında eşek, at kadar rağbet görmemektedir. İnatçı, saygısız, niteliksiz insanları argo tabirle tanımlanmak istendiğinde eşek kelimesi hakaret olarak kullanılabilmektedir. Manço'nun Arkadaşım Eşek adlı şarkısındaki sözlerinde aslında hem hiciv vardır hem de bir hayvanı arkadaş olarak görme bakımından çift anlam taşımaktadır. Manço şarkısında teşhis sanatı ile eşeği adeta kişileştirmiş arkadaşı olarak görerek ona söylemiş hatta sitem etmiştir.

“...Arkadaşım eş, arkadaşım şek, arkadaşım eşek...” (On kez / Arkadaşım eşşek)

“...İnsan attan inip hiç,

Eşeğe biner mi?” (Komşu Kızı Düriye)

Eşek kelimesi iki şarkıda toplam on bir kez geçmiştir.

Manço burada belki arkadaşım eşek diyerek hicvetmiş, belki de hatırında kalan çok sevdiği hayvanlarla masalsı bir tarzla iletişim kurmuştur. Bu şarkı içerdiği göndermeler ve “Arkadaşım eşek” hitabından dolayı içerik bakımından taşlama nazım türüne örnek verilebilir.

“...Kaç yıl oldu? Saymadım köyden göçeli.

Mevsimler, geldi geçti, görüşmeyeli.

Hiç haber göndermedin o günden beri.

Yoksa bana küstün mü, unuttun mu beni?

Dün yine seni andım, gözlerim doldu.

O tatlı günlerimiz bir anı oldu.

Ayrılık geldi başa, katlanmak gerek.

Seni çok çok özledim, arkadaşım eşek...”

Bu şarkı Manço'nun unutulmaz şarkılarından biri olup, özellikle de çocuklar tarafından sevilmiştir.

Ayı

Türk mitolojisinde kartal ve at kadar yeri olmayan ayı figürüne orman kültürü etkisiyle yaşayan Türk halklarında rastlanmaktadır. Başkurtlar ayıyı sembol olarak görmüşlerdir. Bununla birlikte şamanlar ayinlerinde kullanmak için ayıya ait olan kemikler kullanmış ve ayı tipinde kostümler giymişlerdir (Çatalbaş, 2011, 51).

Türk kültüründe kötü, hantal bir hayvan olarak bilinen ayı, genellikle destanlarda olumsuz bir hayvan olarak geçmektedir. Kaba, kültürsüz, nezaketsiz, nasıl davranması gerektiğini bilmeyen, insanları argo tabirle tanımlanmak istendiğinde kullanılan bir ifadedir. Ayrıca kültürümüzde ayı oynatma da vardır. Manço'nun "Ayı" adlı şarkısında sevilen sempatik bir hayvan olarak kullanılmıştır.

"...Bak evladım, buna ayı derler,

Ormandan inip şehre gelirler.

Ağır mağır, hantaldır ama Armudun iyisini ayılar yerler..." (İki kez / Ayı)

Ayı kelimesi bir şarkıda iki kez geçmiştir.

Manço yine burada gönderme yapmıştır. "...Senin de canın günün birinde armudun iyisini yemek isterse, sakın aman manava gidip de armutları tek tek elleme..." sözleriyle aslında bir nezaket dersi vermiştir.

Kurt

Sahip olduğu güçle korkulan bir hayvan olan kurt, süreç içerisinde Türk kültüründe hayvan ata mevhumu ve iktidarlık simgesi olarak görülmüştür. Çin kaynaklarında hâkimiyeti temsil etmiştir. Türk yaşantısıyla uyumlu olan kurt, Uygur Oğuz Kağan Destanı'nda ve Başkurt Türklerinde yol gösterici bir öge olarak anlatılmıştır (Çatalbaş, 2011, 50).

Türk kültüründe oldukça önemli bir sembol olan kurt, hem kutsal kabul edilmiş hem de kötülüklerden koruyan yol gösteren bir temsil olarak görülmüştür. Türeyiş Destanı'nda kurttan türeme anlatılmıştır.

"...Ben yaralı kurt, sen kınalı kuzu, Biraz cilve, aşkın biberi tuzu..." (Gibi Gibi)

"...Lale, sümbül boynunu eğip, Kurt kuzuya kem bakınca..." (Halhal)

"Kurda kuşa akıl sordum, dediler: "Vazgeç Binboğa'nın kızıdır o, sana ne gerek..." (Binboğa'nın kızı)

“...Yıllarca kurda kuşa dert yandım, Zaman geçer unutturum sandım...” (Seher Vakti)

Kurt kelimesi dört şarkıda toplam dört kez geçmiştir.

Turna

Türk kültüründe, bolluğun, bereketin sembolü olan Turna kuşu yaz aylarında gelip sonbaharda göçen göçmen bir kuştur. Turna, kültürümüzde haber getiren, haber veren bir kuş olarak nitelendirilmiştir. Turna yoluyla sevgiliden haber alınmaktadır. Ayrıca Hacı Bektaşî Veli vilayetnamesinde ilk Müslüman Türk mutasavvıfi olan Ahmet Yesevi'nin Turna donuna girdiği kaydı da vardır (Erdoğan, 2019, 153).

“...Turnalardan, haberimi aldığın gün, Sevdiceğim, gülme sakın, gülme ha gülme...” (Gülme Ha Gülme)

“...Güz geldi, yapraklar döküldü. Martılar göç etti, turnalar süzüldü...” (Yine Yol Göründü)

“...Avcı vurur turnayı, biz çalarız zurnayı, Öyle de olur, böyle de olur...” (Acıh Da Bağa Vir)

Turna kelimesi üç şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Anka kuşu

Çok bilgili ve yetenekli olan Anka kuşu, devasa büyüklüğe sahiptir. Çok büyük yumurta verir. Çok uzun yaşar ve söylentilere göre dişidir. Anka kuşu tasavvufta tekâmülün simgesi olarak görülür. Bununla birlikte Anka kuşu kuşların şahı olması dolayısıyla tasavvufta Allah'ı sembolize eder (Oener, 2018, 322).

Değişimi, dönüşümü, tekâmülü, sabrı, yüceliği, temsil eden Anka kuşu özel bir kuştur. Kaf Dağı'nda yaşadığı düşünülen, çok yüksekten uçan, çok renkli tüylere sahip bir kuştur. Manço Lahburger adlı şarkısında Anka'ya yer vermiştir.

“...Biri ürkek bakışlı, Anka kuşu sanki...” (Lahburger)

Anka kuşu kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Köpek

Manço şarkılarında köpeği doğrudan köpek olarak adlandırmayıp ismiyle şarkılarda kullanılmıştır.

“...Karabaş bile suratıma, bakıp bakıp havlıyor...” (Cacık)

“...Can dostum Çomar uykuda...” (Elveda Ölüm)

“...Can dostum, Çomar merhaba...” (Yeni Bir Gün Doğdu Merhaba)

Köpek unsuru üç farklı şarkıda toplam üç kez kullanılmıştır.

Kaplumbağa

Manço'nun 1999 yılında, sanat hayatının 40. yılı anısına hazırladığı Mançoloji adlı albümün tanıtımında, muhabire başka bir albüm yapmaktan bahsetmiştir. Türk toplumunun 4000 yıllık tarihi serüveni ile ilgili büyük bir belgesel yapmak istediğini, böyle bir projesi olduğunu söylemiştir. Bu ifadelerden yola çıkılarak Manço, Türk kültürü ile ilgili tamamlamak istediği, bilinmeyen sebeplerle tamamlayamadığı ancak taslağını hazırladığı iddia edilen “Kaplumbağadan Türküler / Kaplumbağanın Öyküsü” adlı bir albümü olduğudur. Bu iddiayı ortaya atan Murat Yatağanbaba adında bir araştırmacı yazardır. Bu albümün varlığı ile ilgili bilgi sahibi olan kişi ise Barış Manço Derneği'nin bir görevlisi olan Osman Sarıyıldız adlı bir dinleyicisidir. İddialara göre 94-95 yılında yayınlanmaya hazır olan bu albüm, sebebi bilinmeyen bir şekilde yayını bekletilmiş, albüm çıkarılmamıştır. Albümdeki eserlere ulaşılamamış, eserlerin içeriği hakkında bilgi sahibi olunamamıştır. Manço'nun bu albüme, Kaplumbağadan Türküler adını verme sebebi ise onun Türk kültürüne olan ilgisidir. Kaplumbağa sembolünün Türk kültürü ve tarihi açısından önemli, değerli olduğu bilinmektedir Göktürk Yazıtları (M.S. 731-735) Türk tarihinin ulaşabildiği en önemli ve en eski yazıtlardandır. Bu kitabelerde Türklerin günlük yaşamı, devlet yönetimi, atalar, töreler ile ilgili bilgilerin bulunduğu bilinmektedir.

Göktürk yazıtları, kaplumbağa sembolünün üzerine inşa edilmiştir. Özellikle İslam öncesi Türklerde önem atfedilen kaplumbağa Türklerin bilinen en eski sembollerindendir. Bu rivayetlerden hareketle Manço'nun Kaplumbağadan Türküler adını kullanmak istemesinin sebebinin ortaya çıktığını görmekteyiz (Erdoğan, 2019, 68-70 / Rivayet). Kaplumbağa uzun ömürlü olması ve evini sırtında taşıyan bir hayvan olması özellikleri ile Türkler tarafından kutsal kabul edilmiştir.

Kaplumbağa Türklerde uzun ömür, bolluk, mutluluk simgesi olarak yer alır. Göktürk devleti döneminde hanlığa karşılık gelmiştir (Çatalbaş, 2011, 53).

Fotoğraf 4: Göktürk Yazıtlarının Bulunduğu Kaplumbağa Sembolü

Kaynak: <https://www.belgeseltarih.com/turk-kultur-cografyasi-inanclarinda-gecmisten-gunumuze-kaplumbaga/> E.T 01/06/2021, 11:50

Arslan / Aslan

Aslanın fiziksel özelliklerinden hareketle insandaki özelliklerle benzerlik kurulmuştur. Türk kültüründe aslan, otorite, kudret, hâkimiyet ve egemenliği temsil eden bir semboldür (Öztürk, 2019, 20).

“...Ev halkı uçtu, yihhu, Aslan baba sen çok yaşa...” (Ayı)

“...Sevdiğin kızla, bugün evleniyorsun. Mutluluklar sana, benim aslan oğlum...” (Güle Güle Oğlum)

“...Sanki insanlık pazara çıkmış, ekmek aslanın ağzında...” (Hemşerim Memleket Nire?)

“...Biri aslan yürekli, Mağrur kartal misali...” (Lahburger)

“...Aslan yürekli burger, Ceylan bakışlı lahmacun...” (Lahburger)

Aslan kelimesi dört şarkıda toplam beş kez geçmiştir.

Kartal

Ulusal Türk sembollerinden kartal, sanat, kültür, hukuk ve astrolojik bir simge olarak kullanılmıştır. Ayrıca Şamanlar ruh çağırma ritüelini gerçekleştirirken kartal ve kartal türü vahşi kuşlardan yardım almıştır. Şamanların gökyüzüne yükselirken kullandıkları dünya ağacının üzerinde bir kartal vardır. Bunlarla birlikte kartal, Şaman kostümünün üzerinde pençe ve tüyleriyle de sembolik olarak bulunur.

Kartal ayrıca hayvan-ata ya da hayvan-ana olarak kendisinden hâsıl olduğu düşünülen hayvanlardan biridir (Çoruhlu, 2019, 85-86).

“...Biri aslan yürekli, Mağrur kartal misali...” (Lahburger)

Kartal kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Baykuş

Baykuşun çoğunlukla geceleri ve mezarlıklarda uçması ve karanlıkta gözlerinin iyi görmesi ölümlerle ve ölü ruhlarına yol gösterici olarak yorumlanmıştır. Türklerde ise Baykuşun konduğu evden ölü çıkacağına inanılır. Baykuş ölümle ilişkilendirilir (Kaman, 2015, 1140-1141).

“...Dedi güzel, ayrılık vardır bize Uzakta bir baykuş öttü...” (Aynalı Kemer)

Baykuş kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Ceylan

Klasik edebiyatta çekingen, nazik davranışlarıyla dikkat çeken ceylan, avcılarının ilgisini ve beğenisini kazanmıştır. Klasik şiirde bu olay bir benzerlik sanatı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sevgili bir ceylana benzetilerek av olarak hassas bir canlı gibi görülse de aslında kendisi bakışlarıyla aşığı avlayan bir avcı rolündedir. Bununla birlikte ceylan misk ile ön plana çıkmıştır (Denizmen, 2021, 214-215).

“...Yavru ceylan gibi kaçır. Seke seke, çaydan geçer...” (Dört kez / Halhal)

“...Bekledim seni gecelerce, Yaralı ceylan misali...” (Al Beni 2)

“...Barış, bir yavrusu olsun ister. Adını bile hazırladı. Oğlansa Ozan, kızısı Ceylan. Ceylan, buz gibi pınarların aktığı zümrüt ovalarda, taştan taşa seksin...” (İki kez / Kâtip Arzuhalim)

“...Beş dakika pişir, tam orta karar, Ceylan bakışlı lahmacun...” (İki kez / Lahburger)

Ceylan kelimesi dört şarkıda toplam dokuz kez geçmiştir.

Deve

Türk mitolojisinde kahramanlık simgesi olarak görülen bir diğer hayvan da devedir. Buğra adını taşıyan erkek develer kök olarak görülmüştür. Dede Korkut hikâyelerinde ise deve gücün karşılığı olarak yer almıştır (Çatalbaş, 2011, 52). Barış Manço ise deveyi hem deyim anlamıyla hem de ziyafetlerde yenilen bir yemek olarak kullanmıştır.

“...İşte hendek, işte deve, Ya atlarsın ya düşersin...” (İki kez / İşte Hendek İşte Deve)

“...Düğün dernek, kırk gece sürmüş. Kırk deve, kırk koyun, kurban kesilmiş...” (Nazar Eyle)

Deve kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Koç

Koç Türk kültüründe Gök Tanrı'ya arz edilen bir kurban hayvanıdır. İktidarın ve hâkimiyetin simgesidir. İslam dininde Hz. İsmail'in kurban olarak görülmesiyle indirilen koç da kurbanı ve ölümü temsil eden bir hayvan olarak anımsanmaya başlanmıştır (Çatalbaş, 2011, 53).

“...İsmail'e inen koç, Kurban edilmemişken...” (Halil İbrahim Sofrası)

Koç kelimesi bir şarkıda toplam bir kez geçmiştir.

Tavuk, Kaz

Tavuk simgesi Türk kültüründe farklı şekil ve anlamlarla kendine yer bulmuştur. Proto-Türk dönemine ait Pazırık kurganlarında Tavuk ve Horoz figürlerine rastlanmıştır. Bu semboller kötü ruhları kovucu semboller olarak kullanılmıştır. Türklerde altın tavuk, hükümdar ailesini temsil ederken gümüş tavuk ise hükümdar ailesi dışında kalan soylu kişileri temsil etmek için kullanılmıştır. Bunlarla birlikte tavuk on iki hayvanlı Türk takviminde de yıl sembollerinden biri olarak yer almaktadır. Tavuk yılında bereketin çok olacağına ancak aynı zamanda da karışıklık çıkacağına inanılmıştır (Dalkıran, 2017, 338-339).

Kaz, Türk tarihine bakıldığında yaratılışla ilgili sembollerden biri olması sebebiyle Türk tarihi kadar eskidir. Kaz Türk mitolojisinde ilahi özellikler gösterebilen bir unsur olarak önemli bir yere sahiptir. Altay yaratılış efsanesinin Radloff varyantında Tanrı ve insanın kaza benzerliği önemlidir. Altay Türklerinin yaratılış hikâyelerinde tanrının ve insanın suyun üzerinde kaz figürü ile uçtuklarına dair bir inanç bulunmaktadır (Diken, 2022, 120).

Barış Manço ise Tavuk – Kaz unsurunu atasözü olarak kullanmıştır.

“...Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür dersin; Kaz gelen yerden, tavuğu esirgemezsen...” (Dört kez / Kazma)

Tavuk ve kaz kelimeleri bir şarkıda ayrı ayrı sekizer kez toplam on altı kez geçmiştir.

Leylek

Leylek Orta Asya bölgesinde yaşayan bir kuş olduğu için Türklere yabancı olmadığı açıktır. Bunun dışında Pazırık kazılarında leylek biçiminde keçeden bir heykel bulunmuştur (Göner, 2020,276).

Türk kültüründe hayvanların hareketlerine anlam verilmesi esas alınarak leylekle ilgili bazı inanışlar gelişmiştir. Leyleklerin gelişinin baharı haber vermesine, leyleği uçarken görmenin nasibi artıracığına, leyleği öldürmenin iyi olmadığına, leyleği havada gören kişinin çok gezeceğine, leyleği otururken gören kişinin yıl boyunca evde oturacağına, leyleğin yuvasını bozmanın iyi olmadığına ait inanışlar yaygındır (Ergun, 2011, 136).

“...Mahalleli kahvede, muhabbet peşindeyken, Leylekler lak lak edip, peynir gemisi yüklerken...” (Müsaadenizle Çocuklar)

Leylek kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Koyun – Kuzu

Koyun Eski Türklerde On İki Hayvanlı Türk Takviminin sekizinci yılına karşılık gelmektedir. Koyunu ongun olarak gören Türk boylarının olduğu bilinmektedir (Armutak, 2002, 418).

Koyun Gök Tanrı'ya sunulan armağanlardan olmuştur. Geçmişte de günümüzde de en çok kurban edilen hayvandır (Tansu, Güvenç, 2015, 213).

“...Ben yaralı kurt, sen kınalı kuzu, Biraz cilve, aşkın biberi tuzu...” (Gibi Gibi)

“...Sarıköz minik buzağıyı süttten kesti mi?·Kuzularla oğlaklar sevişiyor mu?” (Arkadaşım Eşşek)

“...Acıh da bağa vir, biraz da oğa vir. Çevir kazı yanmasın, aman kuzu yanmasın...” (İki kez / Acıh da bağa vir)

“...Lale, sümbül boynunu eğip, Kurt kuzuya kem bakınca...”(Halhal)

“...Düğün dernek, kırk gece sürmüş. Kırk deve, kırk koyun, kurban kesilmiş...” (Nazar Eyle)

Koyun ve kuzu kelimeleri beş şarkıda toplam altı kez geçmiştir.

Martı

Yılın her mevsiminde denizde yaşayabilen uzun kanatlı bir deniz kuşudur. Türk edebiyatında ise martı aşk denizinde mücadele eden aşığa karşılık gelen ögedir (Gürbüz, 2014, 498-499).

“...Martılar göç etti, turnalar süzüldü. Yine yol göründü gurbete...” (Yine Yol Göründü)

Martı kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Devekuşu

Manço, Dıral Dede'nin Düdüğü adlı şarkısında kullandığı devekuşu hayvanını şaşkınlık özelliğinden dolayı şarkısında kullanmıştır. Devekuşu sembolü ile şaşkınlık kavramı şarkıdaki ifadeyi güçlendirmiştir.

“...Sen, öyle devekuşu gibi, şaşkın şaşkın bakırırsan, Bir gün, duyarsın elbet Dıral dedenin düdüğünü...” (Dıral Dede'nin Düdüğü)

Devekuşu kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Tay, Çilli Horoz, Kedi, Buzağı, Oğlak

Manço, Arkadaşım Eşek adlı şarkısında pek çok hayvanı şarkısında birlikte geçirmiş, böylece eserinde bir bütünlük bir tema yaratmıştır.

“...Yaban tayları çayırdaki tepişiyor mu? Çilli horoz kedilerle dövüşüyor mu? Sarıkız minik buzağıyı süttten kesti mi?

Kuzularla oğlaklar sevişiyor mu?” (Arkadaşım Eşek)

Tay, çilli horoz, kedi, buzağı, oğlak kelimeleri bir şarkıda birer kez kullanılarak toplam altı kez kullanılmıştır.

Fil

Manço, edebiyatımızda fabl türünde kullanılan hayvanları benzer bir üslup kullanarak şarkısına taşımış ve fil ile kurbağayı şarkısının kahramanları yapmıştır.

“...Çok zamanlar önce kara orman içinde Yalnız başına tek bir erkek fil yaşardı...” (Fil ile Kurbağa)

“...Birden sıçradı fil, uykudan uyandı Boş yere yanında kurbağayı aradı...” (Fil ile Kurbağa)

“...Bir fil ancak kendi cinsinden bir fili severdi Koskocaman aşkı vücudu gibi çok ağır geldi...” (Fil ile Kurbağa)

Fil kelimesi bir şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Kurbağa

Barış Manço, kurbağayı bir fabl kahramanı ve aynı zamanda hayvan olarak kullanmıştır.

“...Yatağına fare koydum, Dolabına kurbağa...” (Zehra)

“...Birden sıçradı fil, uykudan uyandı Boş yere yanında kurbağayı aradı...” (Fil ile Kurbağa)

“...Bir gün dolaşırken nehrin kenarında Kendi gibi yalnız kurbağaya rastladı...” (Fil ile Kurbağa)

Kurbağa kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Fare

Barış Manço, fareyi bir hayvan olarak kullanmıştır.

“...Yatağına fare koydum, Dolabına kurbağa...” (Zehra)

Fare kelimesi bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

2.10. Halk İnançları; Törelere, Adetler, Gelenekler, Görenekler

2.10.1. Geçiş Dönemleri

2.10.1.1. Evlenme

Barış Manço, Bal Sultan adlı şarkısında geçiş dönemlerinden evlilik olgusunu ele almıştır. Ancak buradaki evlilik, sevgi, aşk, mutluluk barındırmamaktadır. Hüzün ve acı taşımaktadır. Bal Sultan henüz çocuk yaşında evlenmeye mecbur bırakılan bir kız çocuğudur. Manço şarkısında bu durumu şöyle özetlemektedir:

“...Bir sabah dediler ki, Gelin oldu gitti gurbete, Bal Sultan...” (Bal Sultan)

Manço, bu sözleri ile sevmeden evlenen, çocuk yaşta evlendirilen, bu yüzden çocukluğunu yaşayamadan çocuk doğuran bir çocuk profili çizmiştir. Ülkemizde sosyolojik bir yara olan çocuk gelinleri şarkısında anlatarak bir farkındalık yaratmıştır (Gürkan, 2020, 14).

“...Bu kız çok tango oldu.” Derlerdi. Evlenmiş, iki sokak öteye taşınmışlar...” (Dut Ağacı)

“...Güle güle oğlum, demek artık sen de yuva kuruyorsun. Sevdiğin kızla, bugün evleniyorsun...” (Güle Güle Oğlum)

“...Duydum ki bugün evleniyormuşsun, Artık başkasının oluyormuşsun...” (İki kez / Hatırlasana)

“...Duydum, bugün evleniyormuşsun, Başkasının oluyormuşsun...” (Unutamıyorum)

“...Düğün dernek, kırk gece sürmüş...” (Nazar Eyle)

Evlilik kelimesi, gelin olma kavramı altı şarkıda toplam yedi kez geçmiştir.

2.10.1.1.1. Kız alma

Manço'nun 1971 yılında, Değmesin Yağlı Boya adlı albümündeki İşte Hendek İşte Deve adlı şarkısında yine kurmaca tarzıyla bir kız isteme- kız alma âdetini hikâyeleştirmiştir. Şarkıda:

“...Dediler ne ararsın

Kızı almak mı istersin

Sana bir çift sözümüz var

Hele buysa niyetin...”

Sözleriyle konuya giriş yapmıştır. Yine şarkıda zordur almak bizden kızı sözleriyle damadın günümüzdeki meslek, statü, kazanç gibi özelliklerine değil de eski Türklerdeki gibi yiğit, erdemli olmak gibi özelliklere sahip olması gerektiğini söylemiştir (Erdoğan, 2019, 150).

Kız alma kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.10.1.1.2. Başlık Parası

Manço, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet adlı şarkısında, bazı bölgelerde hala devamlılığını sürdüren bir gelenek olan Başlık Parası geleneğini ele almıştır. Erkeğin kızın ailesine kızı alma karşılığında verdiği paraya başlık parası denmektedir. Bazı

bölgelerde adı süt hakkı olarak da geçmektedir. Manço şarkısında bu durumu şu şekilde anlatmıştır:

“...Bir kız sevdi Mehmet

Eridi de bitti Mehmet

Ama başlık parasını bulamadı gitti Mehmet...”

Manço bu şarkıda yeterli başlık parasına ulaşamadığı için sevdiği kızla evlenemeyen, yardım edecek kimsesi olmayan Mehmet adlı bir gencin hüznü hikâyesini anlatmıştır (Gürkan, 2020, 15).

Başlık parası kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.9.2.1. Ölüm

Türk halk kültürüne göre temel geçiş dönemlerinden biri olan ölüm, Manço'nun şarkılarında da kendine yer bulmuştur. Canlı olan her varlığın sonunun ölümle bitmesi ilahi bir kuraldır. Manço'nun on kadar şarkısında ölüm ve ölümle ilgili kavramlar kullanılmıştır.

Can Bedenden Çıkmayınca şarkısında:

“...Unutma ki dünya fani, Veren Allah alır canı, Ben nasıl unuturum seni, Can bedenden çıkmayınca...”

Sekiz kez, sözleriyle dünyanın geçici bir yer olduğundan ölümün mutlak olduğundan ve sevgilisini unutmanın ancak ölümle mümkün olduğunu ifade ederek sevgiliye aşkın büyüklüğünü göstermiştir.

“...Böyle yazmışsa yaradan, Kara toprak yeter bana...”

Sözleri ile kara toprak ifadesi ile ölüme hatırlatma yapmıştır.

Elveda ölüm adlı şarkısında adeta öleceğini hisseden bir kişi gibi ölüm vedasına benzeyen sözlerle hem sevdiklerine hem de ölüme veda etmiştir.

“...Tatlı komşu Ayşe teyze, Emekli Salih öğretmen, Hepinize, hepinize elveda, Dostlar elveda, Gözlerim, kurşun gibi, Ağır ağır kapandı bu gece, Elveda...”

Gönül Ferman Dinlemiyor adlı şarkısında ise “Kara toprak ver yârimi.” cümlesini sık sık kullanarak hem bir kafiye oluşturmuş hem de kara toprak diyerek ifade ettiği ölümden

şikâyet etmiştir. Şarkıya göre sevgilisinden ayrılma nedeni kara toprağın sevdiğini kendisinden ayırmasıdır.

“...Bir gün olur, devran döner, Vade gelir yollar biter. Zengin fakir, burdan geçer, Kara toprak ver yârimi...” (Yedi kez / Gönül Ferman Dinlemiyor)

“...Bizi ancak ölüm ayırır diyordun bana, Söyle nasıl kıydın kendine, gül bebeğim? Seni benden ölüm bile ayıramadı işte...” (Gül Bebeğim)

“...Kaşının altında gözün var.” diye silahlanıp ölüme koşarken; Kalan dul ve yetim ne yer, ne içer?” soran yok... (Hemşerim Memleket Nire)

“...Deli gibi seviyorum, ölümüne sev beni...” (Müsaadenizle Çocuklar)

“...Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı, of of of of Hele hele yar...” (Ölüm Allah'ın Emri)

“...Anlat babaanne ölümsüz aşkını Bir yastıkta tam kırk yıl...” (Süper Babaanne)

Ölüm kelimesi ve ölüme işaret eden ifadeler sekiz şarkıda toplam yirmi üç kez geçmiştir.

2.11. Bayramlar-Karşılamlar-Uğurlamalar

Barış Manço, Bugün Bayram adlı şarkısında çocuklara yönelik değerler eğitimi olarak adlandırılabilir hem sevgi dolu hem de neşeli ve öğretici bir şarkıya imza atmıştır. Şarkıda;

“...Bugün bayram, Erken kalkın çocuklar, Giyelim en güzel giysileri. Elimizde taze kır çiçekleri, Üzmeyelim bugün annemizi...” (Altı kez / Bugün Bayram)

Sözleriyle ise bayramlarda çocukların neler yapması gerektiği, büyüklere karşı hangi görevleri olduğunu anlatan bir şarkıdır. Bayramda erken kalkıp, en güzel giysileri giyip, insanları selamlayıp bayramını kutlayıp, büyüklerimizi, annelerimizi hatırlamamız gerektiğini onların gönlünü çiçeklerle alabileceğimizi öğreten değerler eğitimi kapsamına alınabilecek ölçüde bir şarkıdır.

Bayram kelimesi bir şarkıda toplam altı kez geçmiştir.

2.12. Dinsel-Büyüsel İçerikli İnançlar, İşlemler

Barış Manço, şarkılarında inançlarımıza da yer vermiştir. Manço'nun şarkılarında hem

Allah hem Tanrı hem de Mevla kelimelerini ayrı ayrı kullandığı görülmektedir. Manço şarkılarında inançlarımıza dair sadece yaratıcımızın adını geçirmekle kalmamış, bunların dışında kutsal kitaplardan, meleklerden, peygamberlerimizden, kutsal kişilerin isimlerinden, halifelerden, ahiretle ilgili kavramlardan (Cennet, mahşer) dinimizce kutsal kabul edilen zezem suyundan, tövbe etmekten, inancımıza göre görev kabul edilen kurbandan bahsederek, şarkılarında bu olgulara ve bunlarla ilgili olaylara yer vermiştir. Ayrıca Barış Manço şarkılarında, tasavvuf, tasavvufla ilgili kavramlar ölüm konusu ve ölümün yarattığı duyguyu şarkılarında işlemiştir.

2.12.1. Allah / Tanrı

İlah sözcüğünden gelen Allah kelimesi, kulluk yapmak ve kalpten bağlanmak anlamlarına gelen elihe-ye'lehu ve velihe-yevlehu kelimelerinden oluşmuştur. Allah sözcüğü İslami inançlarda evrenin yaratıcısı ve bütün övgülere layık anlamlarına gelen bir karşılık bulmaktadır. (<https://islamansiklopedisi.org.tr> 15.08.2022 15:25).

Manço'nun Allah adını kullandığı şarkıları:

“...Allah'ım güç ver bana sığındım sana...” (Beş kez / Allah'ım Güç Ver Bana)

“...Veren Allah alır canı...” (Sekiz kez / Can Bedenden Çıkmayınca)

“...Allah'ın verdiği canı almak sana mı kaldı Osman...” (Osman)

“...Ölüm Allah'ın emri, Ayrılık Olmasaydı...” (Üç kez / Ölüm Allah'ın Emri)

“...Onu düşün ona sığın, o senden öte benden ziyade... (İki kez / Benden Öte Benden Ziyade)

“...Hele destur! Gözümüz yok, Allah daha çok versin...” (İki kez / Dıral Dede'nin Düdüğü)

“...Biz seni, Nemçe illerinde Allah emaneti edip, verdik...” (Estergon)

“...Haydi, Allah rast getire aman...” (Hey koca topçu)

“...Allah Allah deyip geçer Genç Osman of of...” (Üç kez / Hey koca topçu)

“...Yeter beklettiğin beni Allah aşkına...” (Üç kez / Yolla Yârim Tez Yolla)

“...Ne olur affet beni Allah aşkına...” (Yolla Yârim Tez Yolla)

“... Tanrı böyle buyurmuş...” (Âdemoğlu Havva Kızı)

“...Tanrı, bütün kullara, rızkını dağıtırken...” (Ahmet Bey’in Ceketı)

“...Bir gün elbet biter vadem, çağırır Tanrı'm...” (Binboğa'nın Kızı)

“...Tanrı'nın en büyük lütfu bu unutma ...” (Güle Güle Oğlum)

“...Sorman artık Tanrı aşkına...” (Seher Vakti)

Allah, tanrı kelimeleri on dört şarkıda toplam otuz beş kez geçmiştir.

2.12.2. Melek

İslam inancına göre ibadet etmekle görevli olan, günah işlemeyen, gökyüzünde bulunduğu düşünülen, kanatlı, olan melekler, Manço'nun Bugün Bayram adlı eserinde kullanılmıştır.

“...Sen şimdi uzakta, Cennette meleklerle, Bizi düşler ağlarsın...” (Bugün Bayram)

“...Bayramlarda hüzünlenir melekler...” (Bugün Bayram)

“...Yolla... Yolla... Yolla... Meleklerle ver yolla...” (Yolla Yârim Tez Yolla)

Sözleriyle sevdiği kişiyi bir meleğe benzetmiş ve sevdiğini İslam dinine göre iyilik yapan kişilerin gideceği mekân olan cennette tasvir etmiştir.

Melek kelimesi iki şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

2.12.3. Kutsal Kitaplar

Manço Benden Öte Benden Ziyade adlı şarkısında Allah'ın bizlere gönderdiği dört kutsal kitaba telmih yaparak bize mesaj vermektedir.

“Dört kitaptan başlayalım, istersen gel söze. Orda öyle bir isim var ki, kuldan öte, kuldan ziyade. Onu düşün, ona sığın, o senden öte, benden ziyade.”

Bu sözleri ile hem kutsal kitaplara atıf yapmış hem de senden öte benden ziyade sözleriyle sevgiliden öte bir varlık olduğunu, beşerî aşktan ileri bir aşk olduğunu, aşkın ilahi aşk olduğunu, yaratıcıya duyulan ileri bir duygu olduğunu belirtmiştir.

Kutsal kitap ifadesi taşıyan dört kitap kelimesi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.12.4. Peygamberler

Hz. Âdem

Barış Manço'nun Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek adlı türküsünde ilk insan ve ilk Peygamber olan Hz. Âdem ve Allah'ın kendisine eş olarak yarattığı Havva'nın hikâyesine anımsatma yapıp, mercimeği fırına vermek deyimini sıkça kullanılarak ahenk oluşturulmuştur. Bu şarkıda Manço kadın ve erkeğin birbiri için gerekli olduğunu, eş olmanın önemini, erkeğin kadın olmadan eksik olacağını, ilk insan olan Âdem ve Havva adlarını kullanarak yazdığı şarkıda dile getirmiştir.

“Âdem babayla, Havva anadan bu yana, çok şeyler söylendi...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

Âdem ismi bir şarkıda toplam yirmi dokuz kez geçmiştir.

Hz. Nuh

Manço Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek adlı şarkısında Hz. Âdem dışında “Nuh'un gemisinde bile fırın mercimek olmuş.” Sözüyle Nuh peygamber ve Nuh'un gemisinden bahsederek, Nuh Peygamber kıssasına telmih yapmıştır. Nuh Peygamber kendisine bir tufan olacağı ve bundan kurtulmak için bir gemi inşa etmesi emri tebliğ edilince, kendisine inananlarla birlikte bir gemi inşa etmiş, hayvanları bir dişi bir erkek olmak üzere gemiye almıştır. Canlıların nesli işte bu tufandan kurtulma yoluyla devam ettiği bu sebeple Nuh'un gemisinde bile mercimeğin fırına verildiği esprili bir üslupla ifade edilmiştir.

“...Nuh'un Gemisi'nde bile, Fırın, mercimek olmuş...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Bütün âşıklar el ele kol kola cıvıl geziyor. Bense Nuh'un gemisinde tek başına gibi inan ki...” (Kara Sevda)

Sözleriyle yine Nuh Peygamber ve kıssasına telmih yapmıştır. Burada ifade edilmek istenen, Nuh'un gemisinde bütün canlıların dişi ve erkekle çift olarak bulunmasına rağmen kendisinin tek olduğunu ifade etmiştir. Yalnızlığını sevgiliye sitem ederek bildirmektedir.

Barış Manço'nun En büyük Mehmet Bizim Mehmet adlı şarkısında:

“Nuh dedi kız babası, Mehmet, Peygamber demedi, Mehmet.”

Sözleriyle tekrardan Nuh Peygambere atıf yapmıştır. “Nuh der, peygamber demez.” deyimini sabit fikirli, inatçı kişileri tasvir etmek için kullanılan bir deyimdir. Manço bu şarkısında, kız babasının kızını verme konusundaki inadını ifade ederken bu deyimini

kullanmıştır.

Nuh ismi üç şarkıda toplam üç kez geçmiştir.

Hz. İdris

Hz. İdris Kur'an'da adı geçen peygamberlerdendir. Kendisi, matematik ve astronomi ile uğraşmıştır ve yazının gelişimine katkıda bulunmuş bir peygamberdir. Hz. İdris insanlık tarihindeki ilk terzidir. Kendisinden önce insanlar giyinmiyorlar, üzerlerini deri parçası ile örtüyorlarmış. Hz. İdris ile insanlar giyinmeye başlayarak, giyinmeyi öğrenmişlerdir (<https://www.hurriyet.com.tr> E.T. 22/09/2021 16:12).

Manço'nun Dört Kapı adlı şarkısında:

“...Kadir kıymet anlayana, sandık açmasan da olur. Kırk yamalı hırka yeter, İdris biçmiş der giyerim...” (Dört Kapı)

Sözleri ile Hz. İdris'i şarkısında bizlere hatırlatmış, onun terzilik özelliğine dikkat çekmiştir. “Sandık açmasan da olur.” sözünde geçen sandık, bizim kültürümüzde çeyizlerimizin ya da değerli eşyalarımızın saklandığı bir eşyadır. Tevazu duygusunun hâkim olduğu şarkıda, değer bilen kişi için sandıktaki değerli eşyaları çıkarmaya gerek yoktur. Bu kırk yamalı bir hırka bile olsa o giyilir ifadesi bulunmaktadır.

İdris ismi bir şarkıda bir kez geçmiştir.

Hz İbrahim

Manço Halil İbrahim Sofrası adlı şarkısında “İsmail'e inen Koç kurban edilmemişken...” sözleriyle, Hz. İbrahim'in kıssasına telmihte bulunmuştur. Hz. İbrahim çok istediği çocuğuna uzun yıllar sonrasında kavuştuktan sonra kendisinden çocuğunu kurban etmesi istenmiştir. Allah'a bağlılığı sebebiyle İbrahim bu emre boyun eğerek oğlu İsmail'i tam kurban edeceği anda bir melek gökyüzünden bir koç indirip İbrahim'e oğlu yerine bu koçu Allah'a kurban etmesini söylemiştir. Kurban kesme görevi bugünün sembolüdür (<https://www.sabah.com.tr> E.T. 23/09/2021 17:26).

“...Buyurun dostlar buyurun Halil İbrahim sofrasına...” (Sekiz kez / Halil İbrahim Sofrası)

“...Bir sofraya kurulmuş ki Halil İbrahim adına...” (İki kez / Halil İbrahim Sofrası)

İbrahim ismi iki şarkıda toplam on kez geçmiştir.

Hz. Ali (Halife)

Barış Manço Dört Kapı adlı eserinde:

“...Bir de kalem tutmayı öğret, Kırk yıl sana hizmet ederim. Bana bir harf öğret yeter, Kırk yıl sana köle olayım...”

Sözlerini kullanarak Hz. Ali'nin “Bana bir harf öğretmenin kırk yıl kölesi olurum.” sözüne ve Hz. Ali'ye telmihte bulunmuştur. Bu sözlerde, tevazu duygusunun hâkim olmasının yanında ilimin ne kadar önemli olduğunu da vurgulamıştır.

2.12.5. Cennet

İslam inancına göre iyilik yapan ya da kötülüklerden, günahlardan temizlenmiş olan insanların gideceğine inanılan, iyilik edenlerin ebediyen orada kalacağını düşüldüğü kutsal ve eşsiz güzelliklerin, nimetlerin, ödüllerin bulunduğu mekânın adıdır.

Manço, Ne Ola Yar Ola adlı şarkısında “Cennet bahçesi kokan göğsünde çiçek açan yar ola.” sözleriyle sevgilisini, Allah'ın en sevdiği kullarına hediye olarak hazırlamış olduğu bu muhteşem mekânın kokusuyla taçlandırmıştır. Manço burada sevgilisini cennet kokulu olarak tasvir ederek ona letafet göstermiştir.

“...Sen şimdi uzakta, cennette, meleklerle Bizi düşler ağlarsın...” (Bugün Bayram)

“...Sen cennete uçtun ama kokun sinmiş yatağıma, odama...” (Gül Bebeğim)

“...Her sabah, gün doğusundan iki mızrak boyu yükselen güneş, bir gün kendini göstermeyince, kara kara bulutlar dolaşmış bu cennet vatan üzerinde...” (Kâtip Arzuhalim)

Cennet kelimesi dört şarkıda toplam dört kez kullanılmıştır.

2.12.6. Tövbe Etmek / Destur Demek

Sözlükteki karşılığı pişmanlık, dönmek manası taşıyan tövbe, kişinin yaptığı kötü davranışlardan dolayı Allah'a sığınması, günahlarının affedilmeyi dilemesine tövbe, yapılan işleme de tövbe etmek denir (<https://www.hurriyet.com.tr> E.T. 24/09/2021 14:09). İncamımıza göre Allah çok merhametli ve çok bağışlayandır. Kişi bundan dolayı her ne yapmış olursa olsun tövbe etmelidir. Manço, İslami kavramları şarkılarında sıklıkla dile getiren bir sanatçı olarak tövbe etmeyi de şarkısında kullanmıştır. Barış Manço,

Osman adlı şarkısında istediği kıza kavuşamadığı için intihar etmek isteyen gence sözleri ile yol göstermeye çalışan kişi rolündedir.

“...Destur de tövbe de Osman, Yüz bin kere tövbe de Osman...” (Osman)

Sözleri ile kendisini silahla öldürmek isteyen bir genci telaşlı bir şekilde durdurmak isteyerek, intihar etmenin en büyük günahlardan olduğunu, bunun içinse tövbe etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

“Bu dünya benim memleket. Tövbe, tövbe, tövbe...” (Hemşerim Memleket Nire?)

Dıral Dedenin Düdüğü adlı şarkısında ise Farsça bir kelime olan, izin almak anlamına gelen Destur kelimesini “Hele Destur” şeklinde cümle başlarında kullanarak cümle başı kafiyesi yapmıştır.

“...Hele destur! Maşallah bu ne bolluk böyle. Hele destur! Helalinden kazandıysan söyle.

Hele destur! Gözümüz yok, Allah daha çok versin. Ama paylaş, gel beni dinle, paylaşırın sevaba girersin...” (Dokuz kez / Dıral Dede'nin Düdüğü)

Türk İslam kültürü içerisinde izin almak anlamına gelen destur almak, izin vermek anlamına gelen destur vermek şeklinde kullanımları vardır.

Tövbe etmek / destur demek ifadeleri üç şarkıda toplamda on beş kez kullanılmıştır.

2.12.7. Mahşer, Kıyamet

Manço Binboğa'nın Kızı adlı şarkısında

“Artık mahşer gününde ararım seni.” cümlesi ile İslam inancına göre kıyametin kopup insanların hesaba çekileceği gün olan Mahşer gününü şarkısında kullanmıştır. Manço'nun isteği biricik sevgilisini mahşerde tekrar görmektir.

“...Artık mahşer gününde ararım seni...” (İki kez / Binboğa'nın Kızı)

Barış Manço yine “Halk İçinde Muteber” adlı şarkısında:

“...Eğrinin doğrunun hesabı mahşerde...”

Sözleri ile mahşer kelimesini bir kez daha kullanmıştır. İslam inancına göre kıyametin koptuğu mahşer günü insanlar yaptıklarından ve yapmadıklarından dolayı sorgulanırlar, hesaba çekilirler kişiye kul hakkı ve ibadetler sorulur. Buna göre kişi cennet veya cehenneme gidecektir. Manço sözleri ile adaletin mahşer günü ortaya çıkacağını ifade

etmiştir.

Mahşer kelimesi iki şarkıda toplamda üç kez kullanılmıştır.

2.12.8. Zemzem Suyu

İslam inancına göre Zemzem suyu Hz. İsmail'in Mekke'de ayağını yere vurması ile mucizevi bir şekilde ortaya çıkan kutsal bir sudur. Müslümanlar hacca gittiğinde ibadetlerinin yanı sıra buradaki zemzem suyundan içerler. Ayrıca ülkelerine de bu sudan getirip yakınlarına ikram ederler. Bu suyun kutsal ve değerli olduğuna inanılır.

Manço'nun hiciv, gönderme ve öğütler içeren Kazma adlı şarkısında emek vererek, hak ederek helal kazanç sağlanmasının öneminden bahsetmektedir. Sanatçı:

“...Şam ipeğinden urba giysen de,

Zemzem suyuyla yıkansan bile,

Dünya ahiret bir keyif sürmek için,

Mutlak dökmeli helal alın teri...”

Sözleriyle kişinin en kaliteli en pahalı giysileri giyse bile en kutsal suda yıkansa bile hem dünyada hem ahirette huzur içinde yaşayabilmek için kazancının emeği, alın teri sonucunda kazanılmış olması gerektiğini ifade etmektedir.

Zemzem suyu bir şarkıda bir kez kullanılmıştır.

2.12.9. Tasavvufi Kavramlar

Barış Manço şarkılarında didaktik bir anlatım benimsemiştir. Türk kültüründen izler taşıyan bu anlatımlar, aynı zamanda dini içerikli şarkıları da beraberinde getirmiştir. Manço'nun 1985 yılında çıkardığı Dört Kapı adlı eserinde Türk İslam kültürü dairesi içerisinde Anadolu mistisizmine ait kavramlar kullanmıştır. Şarkıya adını verdiği Dört Kapı ifadesi tasavvuftaki şeriat, tarikat, marifet ve hakikat mertebelerini ifade etmektedir. Her kapının makamları vardır. Bu kapılardan geçecek olan kimse bu kavramlara ait kurallara uymalıdır. Bu kapılardan geçebilen kişi ise insanı kâmil (olgun insan) derecesine erişmiş olur. Eserin sözlerinde geçen tuz ekmek hakkı tasavvufi bağlamda en büyük nimet olan ekmek ve tat lezzet anlamında kullanılan tuz sembolik birer unsurdur.

“...Tuz ekmek hakkı bilene, sofraya kurmasan da olur,

Ilık bir tas çorba yeter, “Rızkım buymuş.” der, içerim.

Kadir kıymet anlayana, sandık açmasan da olur.

Kırk yamalı hırka yeter, İdris biçmiş der giyerim...”

Şarkıda, verilen nimetler karşısında şükürlü, vefalı, kanaatkâr, değer bilen, alçak gönüllü olabilmektir. Manço'nun yine dört kapı adlı eserinin güftesinde geçen:

“...Bir de kalem tutmayı öğret, kırk yıl sana hizmet ederim.

Bana bir harf öğret yeter kırk yıl sana hizmet ederim...”

Sözleriyle Hz. Ali'nin “Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum.” sözünü şarkısında bu şekilde kullanarak ilmin önemi üzerinde durmuştur. İlim öğreten kişiye sevgi, saygı, sadakat gösterilmeli, el üstünde tutulmalı anlamına gelen sözleriyle ilme ve ilim öğreten kişiye gösterilen önemi vurgulamıştır.

Manço'nun bu şarkıda adını geçirdiği İslam mistisizmine ait olan rızık, hırka, hizmet etmek, tuz ekmek hakkı bilmek gibi kavramları kendi bakış açısı ile felsefi bir düzleme taşımış, aynı zamanda geçmişle gelecek arasında şarkıları vasıtasıyla bir köprü kurmuştur (Erdoğan, 2019, 13-24).

2.13. Halk Edebiyatı

“Halk edebiyatı, Divan Edebiyatı dışında kalan saz ve tekke şiiri nev'inden ferdi mahsullerle, malzemesi dile dayanan atalar sözü, destanlar, masallar, hikâyeler, fıkralar, bilmece, maniler, türküler, ağıtlar, ninniler vb. gibi ilk söyleyicilerini umumiyetle tesbit edemediğimiz eserlerdir” (Elçin, 1995, 1).

Âşık tarzı halk edebiyatında ise “Modern Âşık olarak adlandırılan yeni Ozan, geleneksel söyleme ortamından farklı olarak özellikle elektronik bağlamdan olabildiğince yararlanmaktadır. Orta çağdaki gibi Usta-Çırak ilişkisi ya da mistik olan yönü ağır basan rüya motifi ile bade içerek âşık olma ve sazıyla diyar diyar dolaşıp gurbete çıkma, meydanlarda çıplak sesle şiirlerini Türkülerini söyleme gibi geleneksel özellikler artık teknoloji ile birlikte değişime uğramaya başlamıştır. Radyo, televizyon, sosyal medya gibi teknolojik medya ortamları sözlü anlatım geleneğini etkilemiştir. Âşıklar, usta çırak ilişkisi ile Türkleri sanatsal birikimi yeni imkânların artması ile birlikte radyo, televizyon,

video, müzik çalar ve benzeri pek çok teknolojik gereçler sayesinde elektronik kültür ortamında anlatım ve gösterim yoluyla icra etmiştir “(Alay, 2019, 19).

2.13.1. Destanlar

Barış Manço'nun 1975 yılında cumhuriyetin 100. yılına ithafen çıkardığı 2023 adlı albümünde Baykoca Destanı adıyla söylediği şarkılar müzikli destan türüne örnektir (Erdoğan, 2019, 121). Gülme Ha Gülme, Gelinlik Kızların Dansı, Kara Haber, Vur Ha Vur, Durma Ha Durma şarkılarına Baykoca Destanı başlığını vermiştir. Baykoca Destanı 5 şarkıdan oluşmaktadır.

“93 harbi olarak anılan Osmanlı-Rus Savaşı'na giden Baykoca ve onun sevgilisi Banu Çiçek'in hüznü öyküsünü anlatmaktadır. Gülme Ha Gülme ile başlayan (İntrosu Dağlar Dağlar'ın başladığını hissettirir) öykü Durma Ha Durma ile bitmiştir.” (<https://batikanbaksi.wordpress.com> 21.09.2021, 12:23).

Barış Manço, bir röportajında Baykoca Destanı'yla ilgili şunları söylemiştir:

“Guguk Kuşunun Yuvasının Üstünden Biri Uçtu” adlı filmi ile Oscar ödülünü alan Milos Forman, şimdi de ünlü “Hair” müzikalini sinemaya uyarlayacağını açıkladı. Böyle bir müzikal hazırlamayı düşündünüz mü? Barış Manço: Müzikli destan hazırlamayı düşündüm. İki tane de yazdım: “Baykoca Destanı” ve “Kayaların Oğlu 2023”. Ancak bunları sahnelemek şimdilik olanaksız... Tek sorun: Para. Milos gibi Oscar almış bir yapımcı, maddi konuları yüklenebilirse, konservatuar ve operanın desteğiyle... Kültür Sarayı da bir ay için bize... Yani... Olmaz... Vazgeçin...(<https://www.barismancomix.com> E.T. 18/09/2021, 17:42).

“...Dağların üstünden doğdu bir yıldız

Deftere alındı on iki bin kız

Yollara döküldük er kişiyiz biz

Vur ha kardaş vur ha vur ha vur...”

“...Topçu dağları döver yer gök inler

Banu Çiçek Baykocayı bir ümit bekler...” (Baykoca Destanı)

“...1923'ün ılık bir Ekim sabahında kayaların,

Toprağa dikine saplandığı yerde doğdum...
Toprak anayla, kaya babanın oğluyum ben.
Toprak anam, sevgi dolu... Bereket dolu...
Toprak anam sessiz... Ama toprak anam dopdolu,
Toprak anam, Anadolu... Babamsa...”
“...Uyandım... Ve... Sanki yüz yıllık,
Ulu bir çınar gibi...
Kök salmaya başladım o sabah...” (Kayaların Oğlu 2023)
Destansı özellikler taşıyan iki şarkıya rastlanmıştır.

2.13.2. Masallar

Manço'nun Lahburger adlı eseri masalların başlangıcında söylenen masala giriş tekerlemesi olarak kullanılan “Evvel zaman içinde kalbur saman içinde Kaf dağının ardında bir yerlerde...” sözleriyle başlamıştır. Kafdağı ise hem masalarda hem de efsanelerimizde ulaşılamayan çok uzak fantastik ve herkesin gidemeyeceği bir yer olarak inanılan hayali bir mekândır. İnanışa göre, Anka kuşu Kaf Dağı'nda yaşamaktadır.

Şarkının sonunda ise yine “Onlar erdi murada kerevet bize kaldı.” sözleriyle aslında şarkı bir masal gibi başlatılmış ve yine bir masal gibi sona erdirilmiştir. Bunlarla beraber geleceğimiz olan çocukları hedef kitlesi haline getiren Manço, onlara ulaşmak için masalsı özellikler ve masalsı üslup kullandığı, iletişim kanalları ile diyalog kurmuştur (Erdoğan, 2019, 54). Manço Türk halk edebiyatına sadece içerik olarak değil biçim olarak da sadakat göstermiş, şarkılarının birkaçını masal kurmaca ilişkisi ile kaleme almıştır. Ahmet Bey'in Ceketi, Halil İbrahim Sofrası, Dıral Dedenin Düdüğü adlı şarkılarında masalsı bir üslup ve kurmaca vardır.

“Tanrı, bütün kullara, rızkını dağıtırken,
Kimi sırtüstü yatar, kimi boştta gezerken,
Kul Ahmet erken kalkar, haydi ya nasip! Derdi
Kimseler anlamazdı, ya nasip! Ne demektir?” (Ahmet Bey'in Ceketi)

“İnsanoğlu haddin bilir,

Kem söz söylemez iken.

Elalemin namusuna,

Yan gözle bakmaz iken.

Bir sofraya kurulmuş ki,

Halil İbrahim adına.

Ortada bir tencere... “(Halil İbrahim Sofrası)

“...Hele destur! Maşallah bu ne bolluk böyle.

Hele destur! Helalinden kazandıysan söyle.

Hele destur! Gözümüz yok, Allah daha çok versin.

Ama paylaş, gel beni dinle, paylaşırsan sevaba girersin.

Aç gözünü, daha vakit erken, gör şeytanın gör dediğini,

Bir kulak ver de dinle, sağır sultanın duyduğunu...” (Dıral Dede’nin Düdüğü)

Bunların dışında hedef kitesinde önemli bir pay verdiği çocuklar için şarkılar yazan Manço, çocuklar için fabl türünde bir şarkı kaleme almıştır. Fil ile Kurbağa adlı şarkısında, bir fil ile kurbağanın aşkı ve bu aşkın uyumsuzluğu anlatılmaktadır. Manço bu şarkıda Fabl türünün gereği olarak, hayvanları kahraman yapmış, onları konuşturmuş, insana ait özellikler vermiştir. Şarkıda hayvanların aşkı anlatılmaktadır. Bu şarkıda giriş gelişme ve sonuç bölümleri bulunmaktadır. Bu hikâyenin sonunda yine fabl türüne bağlı kalınarak dinleyiciye öğüt verilmiştir (Erdoğan, 2019, 87-88).

“...Çok zamanlar önce kara orman içinde,

Yalnız başına tek bir erkek fil yaşardı.

Bir gün dolaşırken nehrin kenarında,

Kendi gibi yalnız kurbağaya rastladı...” (Fil ile Kurbağa)

Manço’nun beş şarkısında masalsi ifadeler bulunmaktadır.

2.13.3. Halk Hikâyeleri

Barış Manço'nun 1971'de çıkardığı Binboğa'nın kızı adlı şarkısında Dede Korkut hikâyelerindeki Salur Kazan ve Dirse Han bölümlerinde kurda kuşa akıl sorma detayları vardır.

Manço, şarkısında Dede Korkut hikâyelerine atıf yaparak "...kurda kuşa akıl sordum..." ve "Binboğa'nın kızıdır..." şeklindeki sözleriyle Türk halk edebiyatının sözlü gelenek ürünü olan bu hikâyeler bütününe bağlılık gösterdiğini, kültürümüze değer verdiğini göstermektedir. Türk destanlarında da rastlanan kurdun yol göstermesi, kurda akıl sormak, kurdun konuşma özelliği, kurdun kahramanı her zaman koruması, ona yoldaşlık etmesi ile kurt tipinin yüce kutsal bir varlık olduğunu belirten Türk kültürü açısından önemli bir hayvan olan kurdun fehametini öne çıkarmaktadır.

Türk kültür ve mirasına sadık olan Barış Manço, Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin gibi en ünlü halk hikâyelerini şarkılarında geçirerek ve onlarla bağlantı kurarak onları Türk halkına hatırlatmıştır. Barış Manço halk hikâyesi başkahramanları olan Ferhat ile Şirin'i, Âdemoğlu Havva Kızı adlı şarkısında aşkı anlatması yönüyle örneklemiştir. Manço yine, Alla Beni Pulla Beni adlı şarkısında Ferhat ile Şirin hikâyesine telmih yaparak hikâyedeki fedakârlık unsurunu sevgiliye sunmuştur. Şarkıda geçen "...senin için dağları deler yol açarım yar..." sözleriyle hem bir anımsatma hem de aşkın büyüklüğünü gösterme, kanıtlama çabası vardır. Manço bunların dışında Gel adlı şarkısında da "Dağları deleyim Ferhat gibi gel..." sözleri ile Ferhat ile Şirin hikâyesini, Ferhat'ın fedakârlığını, aşkın gücünü göstermek amaçlı kullanmıştır. Manço, Kerem ile Aslı'yı aşkın büyüklüğünü ifade etmek için şarkılarında adlarını geçirerek telmihte bulunmuştur. "Âdemoğlu Havva Kızı" adlı şarkısında Kerem ile Aslı adını geçirerek Halk hikâyelerine hatırlatma yapmıştır. Bununla birlikte Gel adlı şarkısında, "Uğrunda yanayım Kerem Gibi gel..." sözleriyle hem hikâyeyi hatırlatmış hem de aşkın büyüklüğünü gözler önüne sermiştir. Hikâyeye göre Kerem Aslı'nın ateşiyle yanıp tutuşmuştur.

"... Uğrunda yanayım, Kerem gibi gel! Dağları deleyim, Ferhat gibi gel! İşte, canım vereyim, Mecnun gibi gel..." (Gel)

"...Kerem ile Aslı, Yusuf ile Züleyha gibi..." (Âdemoğlu, Havva Kızı)

"...Leyla'ya koşan Mecnun misali..." (Al Beni 2)

“...Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Kerem derdiyle yanarmış, Mecnun sararır solarmış...” (Seher Vakti)

Manço'nun Osman adlı şarkısı, halk hikâyesi tarzına yakın bir biçimle kaleme alınmıştır. Şarkıda bir olay örgüsü vardır. Osman'ın Başından Geçenler ve yaşadığı aşk bunun için ödediği bedel halk hikâyesi temasıyla verilmiştir. Osman Şarkının sonunda intihar ederek vefat etmiştir ve bunun üzerine Manço, şarkısını tasavvuf düşüncesi içeren sözleriyle sona erdirmiştir.

Manço'nun dört şarkısında halk hikâyesi ifadeleri bulunmaktadır.

2.13.4. Halk Şiiri

Şarkılarında doğal güzellikleri, tabiatı, aşkı da ele alan Manço, halk şiiri temasına, içeriğine bu anlamda yakındır. Barış Manço halk ozanlarının kullandığı üsluba benzer bir üslup kullanmıştır. Şarkılarında halk şiirlerine benzer yakıştırmalar benzetmeler sanatları kullanarak bu yolla halk müziğini yaygınlaştırmıştır.

Manço, güftelerinde benzetme, uygunluk, anımsatma, gibi söz sanatları ve cinas kullanmıştır. Barış Manço Türk Halk şiirinde adeta kalıplaşmış özellikle de sevgili ile ilgili kullanılan ifadeleri şarkılarında sık sık geçirmiştir. Halhal adlı şarkısında “Yavru ceylan gibi kaçar, seke seke çaydan geçer.”, “Bir bakışı canlar yakar.” Sözleriyle Türk halk şiirinde sıkça kullanılan ifadeler ve benzerlerini şarkılarında motif olarak uygulamıştır. Bununla birlikte Barış Manço Aynalı Kemer adlı şarkısında “Bir Güzele Vuruldu.”, “Al dudak, inci diş, bu dünyada yok bir eşi, ince bel, tatlı dil, bülbülün ötüşü” gibi ifadelerle neredeyse halk şiirine ait bir şiiri bestelemiş kadar yakın kullanımlar vardır. Manço bu üslubu kullanırken basit bir taklit ile değil kendi sanatçı kimliği ile bu tarzı geçmişten geleceğe taşıyan bir vasıta olarak güftelerine ince bir nakış gibi işlemiştir (Düzgün, 2009, 48).

Âşık adı verilen ozanların sazları eşliğinde söyledikleri sözlü edebiyat türüne Âşık Edebiyatı, denir. Konuları aşk, doğa, kahramanlık olan bu edebiyat türünün ürünü olan şiirlerde hem benzer coğrafyalarda kullanılması hem de usta-çırak ilişkisiyle aktarılması gibi sebeplerle söylenegelerek genel bir üslup şeması oluşmuştur. Manço'nun şarkılarında da kimi zaman âşık edebiyatına yakın bir üslup görülmektedir.

“...Senin için dağları deler, yol açarım yar. Canım iste, canım bile sana kurban yar...”
(Alla Beni)

“...Altın kafesteki bülbül gibi susmuş, Bal Sultan...” (Bal Sultan)

“...Bir göründün, bir yok oldun serap misali, Dere tepe demem güzel, ararım seni. Kurda kuşa akıl sordum, dediler vazgeç, Binboğa'nın kızıdır o, sana ne gerek...” (Binboğa'nın Kızı)

“...Kuşlar uçmaz, güller soldu. Yüce dağlar, duman oldu. Belli ki gittiğin yerden, Kara haber var. Dağlar, dağlar! Kurban olam, yol ver geçem. Sevdiğimi son bir olsun, Yakından görem...” (Dağlar Dağlar)

“...Aşkın kör etmiş gözünü, Kulağın duysun bu sözümü...” (Delikanlı Gibi)

“...Uğrunda yanayım, Kerem gibi gel! Dağları deleyim, Ferhat gibi gel! İşte, canım vereyim, Mecnun gibi gel...” (Gel)

“...Deli gönül coştı çağlar, Derdime dayanmaz dağlar, Gelen ağlar, giden ağlar, Kara toprak ver yârimi...” (Gönül Ferman Dinlemiyor)

“...Akşam olup gün batınca, Dağlara hüznün çökünce, Lale, sümbül boynunu eğip, Kurt kuzuya kem bakınca...” (Halhal)

“Deste deste gül topladım. Gül dalında, bülbül nerde? Şifa bulmaz derde düştüm, Derdime dermanım nerde...” (Nerede?)

“Yıllarca kurda kuşa dert yandım, Zaman geçer unutturum sandım. Kerem derdiyle yanarmış, Mecnun sararır solarmış...” (Seher Vakti)

“...Kuş uçmaz, kervan geçmez, Bilinmez bin bir yoldan, Gel! Dedin de gelmedim mi? Barış kul, sana kurban, Yoktur derdine derman, Haçerini vur sineme Öl! De gayri öleyim mi?” (Söyle Zalım Sultan)

“...Söylemeye varmıyor dilim,
Sazım çalmaz oldu, tutmuyor elim. Yolla yârim tez yolla Oyalı da mendile sar yolla. İki tel kopar saçından, Kınalı da mendile sar yolla. Coştı gönlüm, sel gibi çağlar, Aramıza girmiş dumanlı dağlar. Barış, derdini söyler, ağlar. Yeter affet beni, Allah aşkına.” (Yolla Yârim Tez Yolla)

Toplam on iki şarkıda halk şiiri unsurları bulunmaktadır.

2.13.5. Atasözleri-Deyimler

Kültürümüzde atasözü ve deyim olarak adlandırdığımız anonim olan, etkili, yargılama gücü, olayları analiz etmede kullanılan pratik tanımlama cümleleri, tecrübe ile yoğrulmuş her kelimesi ile atasözü ve deyimlerimiz bizim için hem saygın hem kutsal hem de değiştirilemeyecek kadar gerçektir. Türk kültür ve edebiyatının sadık varisi olan sanatçı Barış Manço elbette şarkılarını deyim ve atasözleri ile adeta ince ince işlemiştir. Manço, kendisiyle yapılan bir röportajda kullandığı atasözleriyle ilgili şunları söylemiştir: Çoğu parçanızda, ibret verici atasözlerimiz yer almakta. Bunları bulabilmek için özel bir gayret sarf ediyor musunuz? Doğrusu, hayır. Ama yıllar önce epey bir gayret sarf ettim. Artık, şarkı sözü yazarken, bir atasözü kitabını açmıyorum. Kafamda epey birikim var çünkü... (<https://www.barismancomix.com>, E.T. 18/09/2021, 17:42).

Şarkılarında sıkça kullandığı deyim ve atasözleri sebebiyle eleştiriler alan Barış Manço deyim ve atasözlerimize eserlerinde yoğun bir şekilde yer vermiştir. Şarkılarında 48 atasözü ve 361 deyim kullanmıştır.

2.13.5.1. Atasözleri

Atasözleri kültürümüzde yerleşmiş milli varlıklardır. Bize rehberlik ederler. Atasözü kullanılarak ispatlanan bir davranışın doğruluğu herkes tarafından kabul görür. Atasözleri sözcükleri değiştirilerek bozulamayan kalıplaşmış sözlerdir (Aksoy, 1963, 132).

1. Açtırma kutuyu söyletme kötüyü. (Delikanlı Gibi)
2. Altın çöpe düşse değerini kaybetmez. (Komşu Kızı Düriye)
3. Armudun iyisini ayılar yerler. (Ayı)
4. Arpa buğday yan yana, orak istemez. (Gibi gibi)
5. Aşkın gözü kördür. (Anahtar, Delikanlı Gibi)
6. Ateş düştüğü yeri yakar. (Kezban)
7. Ayrılık geldi başa, katlanmak gerek. (Arkadaşım Eşşek)
8. Babası oğluna bir bağ bırakmış oğul babasına bir salkım bırakmamış. (Kezban)
9. Beceriksiz kişi düz ovada yolunu şaşırır. (Kezban)
10. Beş parmağın beşi de bir değil. (Bir Selam Sana)
11. Bir çiçekle bahar olmaz. (Nane Limon Kabuğu)
12. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır. (Kayaların Oğlu)

13. Boşa koydum dolmadı, doluya koydum almadı. (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
14. Böyle gelmiş böyle gidecek. (Cacık)
15. Bundan iyisi Şam'da kayısı. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)
16. Bu yolda ölmek var dönmek yok. (Yol)
17. Çivi çiviye söker. (Cacık)
18. Davul bile dengi dengine çalar. (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
19. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. (Delikanlı Gibi)
20. Halep oradaysa arşın burada. (İşte Hendek İşte Deve)
21. Kara haber tez duyulur. (Can Bedenden Çıkmayınca)
22. Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez. (Kazma)
23. Keskin sirke küpüne zarardır. (Ali Yazar Veli Bozar)
24. Sabreden derviş muradına ermiş. (Aman Yavaş Aheste)
25. Sabrın sonu selamettir. (Lahburger)
26. Silahla mertlik olmaz. (Osman)
27. Yuvayı dişi kuş kurar. (Süper Babaanne)
28. Aşkın gözü kördür. (Anahtar, Delikanlı Gibi)
29. Beceriksiz kişi düz ovada yolunu şaşırır. (Kezban)
30. Beş parmağın beşi de bir değil. (Bir Selam Sana)
31. Boşa koydum dolmadı doluya koydum almadı. (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
32. Evdeki hesap çarşıya uymaz. (Nane Limon Kabuğu)
33. Gönül ferman dinlemez. (Gönül Ferman Dinlemiyor)
34. Gün olur devran döner. (Gönül Ferman Dinlemiyor)
35. İğneyi kendine çuvaldızı başkasına batır. (Nane Limon Kabuğu)
36. İp inceldiği yerden kopar. (Müsaadenizle Çocuklar)
37. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür. (Kazma)
38. Korkunun ecele faydası yok. (Abbas Yolcu)
39. Küp suyunu çeker azar azar. (Ali Yazar Veli Bozar)
40. Lafla peynir gemisi yürümez. (Âdemoğlu kızgın fırın Havva kızı mercimek)
41. Meyveli ağacı taşlarlar. (Komşu Kızı Düriye)
42. Ne köy olur senden ne kasaba. (Müsaadenizle Çocuklar)
43. Saldım çayıra Mevla'm kayıra. (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)
44. Soğuktan donanı buzla ovarlar. (Cacık)

45. Sona kalan dona kalır. (Lahburger)
46. Söz gümüşse sükût altındır. (Aman Yavaş Aheste)
47. Usta terzi dar kumaştan bol gömlek diker. (Halk İçinde Muteber)
48. Üzümünü ye bağını sorma. (Kezban)

2.13.5.2. Deyimler

Kalıplaşmış sözlerdir. Değişime uğratılamazlar. Bir kavramı açıklamak için kullanılırlar. Bir mefhumu kalıp ifade biçiminde anlatmaktır (Aksoy, 1963, 142).

1. Abbas yolcu (Abbas Yolcu)
2. Acı çektirmek (Hayır Hayır)
3. Adam olmak (Müsaadenizle Çocuklar)
4. Adı anılmamak (Ömrümün Sonbaharı)
5. Afiyet şeker olsun (Dıral Dedenin Düdüğü)
6. Ağır gelmek (Seher Vakti)
7. Ağır ağır açılmak (Yeni Bir Gün Doğdu Merhaba)
8. Ağır olmak (Aman Yavaş Aheste / Süper Babaanne)
9. Ağızdan ağıza yayılma (Osman)
10. Ağız tadı (Halil İbrahim Sofrası)
11. Ağızının tadının bozulması (Ayı)
12. Ağlamayı kesmek (Zehra)
13. Ağız tadı (Halil İbrahim Sofrası)
14. Akli fikri kocada olmak (Delikanlı Gibi)
15. Alavere dalavere, Kürt Mehmet nöbete (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)
16. Aldanıp kanmak (Halil İbrahim Sofrası)
17. Al gülüm ver gülüm (Kezban)
18. Alıp başını gitmek (Cacık)
19. Allah'a can borcu olmak (Yol)
20. Allah aşkına (Yolla Yarım Tez Yolla)
21. Allah'a sığınmak (Allah'ım Güç Ver Bana)
22. Allanıp pullanmak (Alla Beni)
23. Çıra gibi yanmak (Alla Beni)
24. Alnı açık (Halil İbrahim Sofrası)

25. Araya girmek (Yolla Yarım Tez Yolla)
26. Ardına düşmek (Bal Böceği)
27. Aşk acısını tatmak (Ölüm Allah'ın Emri)
28. Aşk ateşi ile yanmak (Bal Sultan)
29. Aşkından sararıp solmak (Bal Böceği)
30. Aşkın ölmesi (Sahilde)
31. Aşkın tuzu biberi (Gibi Gibi)
32. Ateşe atmak (Sarıl Bana)
33. Attan inip eşeğe binmek (Komşu Kızı Düriye)
34. Ay parçası (Osman)
35. Ayrılık acısı (Gül Bebeğim)
36. Bağı delik olma (Süper Babaanne)
37. Bağı yanık olma (Süper Babaanne)
38. Bakmaya kıyamamak (Bal Sultan)
39. Bana mısın dememek (Yol Verin Ağalar)
40. Baş dönme (Elveda Ölüm)
41. Başına uğursuzluk çöreklenmek (Kâtip Arzuhalim)
42. Başını beklemek (Seher Vakti)
43. Baş öne eğik (Kol Düğmeleri)
44. Baş sonu belli olmak (Delikanlı Gibi)
45. Başkasına yar olmak (İşte Hendek İşte Deve)
46. Başköşe (Halil İbrahim Sofrası)
47. Bayramlık ağzını açmak (Ayı)
48. Ben ettim sen etme (Yolla Yârim Tez Yolla)
49. Bıkıp usanmak (Ballı Kaymak)
50. Bıyığını burmak (Süper Babaanne)
51. Bin derde deva olmak (Halk İçinde Muteber Nane Limon Kabuğu)
52. Binin yarısı beş yüz (Yol)
53. Bir avuç dost (Ömrümün Sonbaharı)
54. Bir avuç toprak (Osman)
55. Bir baltaya sap olamamak (Kazma)
56. Bir bardak suda boğulmak (Abbas Yolcu)

57. Bir çalıp bin bir söylemek (Küheylan)
58. Bir dikili taşı olmamak (Osman)
59. Bir eli yağda ötekisi balda (Ayı)
60. Bir lokma ekmek (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
61. Bir yastıkta kocamak (Süper Babaanne)
62. Bir yol (Elveda Ölüm)
63. Bol keseden akıl dağıtmak (Nane Limon Kabuğu)
64. Boşta gezmek (Ahmet Bey'in Ceketini)
65. Boynu bükük (Ne Ola Yar Ola/ Sakız Hanım Mahur Bey)
66. Boynuna almak (Alla Beni)
67. Boyun eğmek (Halil İbrahim Sofrası)
68. Bundan iyisi Şam'da kayısı (Elveda Ölüm)
69. Büyük adam olmak (Süleyman)
70. Büyük sözü dinlemek (Osman)
71. Can bedenden çıkmayınca (Can Bedenden Çıkmayınca)
72. Canı istemek (Acıh Da Bağa Vir)
73. Canım kurban (Alla Beni)
74. Canını almak (Ballı Kaymak)
75. Can pazarı (Nane Limon Kabuğu)
76. Can vermek (Benden Öte Benden Ziyade / Gel)
77. Can yakmak (Halhal)
78. Can yoldaşı (Nerede)
79. Cebinde manda taşımak (Acıh Da Bağa Vir)
80. Cennete uçmak (Gül Bebeğim)
81. Cesaretini toplamak (Domates Biber Patlıcan)
82. Ceza çekmek (Allah'ım Güç Ver Bana)
83. Coşup çağlamak (Gönül Ferman Dinlemiyor)
84. Cümbür cemaat (Ayı)
85. Çalakaşık saldırmak (Halil İbrahim Sofrası)
86. Çapkınca bakmak (Seher Vakti)
87. Çevir kazı yanmasın (Acıh Da Bağa Vir)
88. Çıra gibi yanmak (Alla Beni)

89. Çilesi dolmak (Gönül Ferman Dinlemiyor)
90. Çok görmek (Can Bedenden Çıkmayınca / Gülme Ha Gülme / Sahilde)
91. Çoluk çocuk (Halhal)
92. Dağları delmek (Gel)
93. Darısı başınıza (Nane Limon Kabuğu)
94. Davulu dengi dengine vurmak (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
95. Defter tutmak (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
96. Deli etmek (Zehra)
97. Deli dolu, neşe dolu olmak (Kara Sevda)
98. Deli gönül (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek / Ben Bilirim / Gönül Ferman Dinlemiyor / Kâtip Arzuhalim)
99. Deli gibi âşık olmak (Domates, Biber, Patlıcan)
100. Delikanlı gibi (Delikanlı Gibi)
101. Derde düşmek (Nerede)
102. Derdinden divane olmak (Ballı Kaymak)
103. Derdinden yola düşmek (Gönül Ferman Dinlemiyor)
104. Derdine çare aramak (Ölüm Allah'ın Emri)
105. Derdine çare bulmak (Ölüm Allah'ın Emri)
106. Derdine dert katmak (Gönül Ferman Dinlemiyor)
107. Derdine dağların dayanmaması (Gönül Ferman Dinlemiyor)
108. Derdini söylemek (Yolla Yarım Tez Yolla)
109. Derdiyle yanmak (Seher Vakti)
110. Dert olmak (Ahmet Bey'in Ceketini)
111. Ders almak (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
112. Dert yanmak (Seher Vakti)
113. Devranın dönmesi (Ali Yazar Veli Bozar)
114. Didinip çabalamak (Kezban)
115. Dili sürçmek (Kazma)
116. Dillere düşmek (Gel)
117. Dili tutulmak (Domates Biber Patlıcan)
118. Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak (Kazma)
119. Dişi kuş (Süper Babaanne)

120. Dizini dövme (Nane Limon Kabuğu)
121. Dizlerinde derman kalmamak (Dut Ağacı)
122. Dokuz doğurmak (Nazar Eyle)
123. Dost bildiğin kapının yüzüne kapanması (Ömrümün Son Baharı)
124. Dostlar başına (Zehra)
125. Döşek sermek (Hemşerim Memleket Nire)
126. Düğün dernek (Nazar Eyle)
127. Dünyadan göçmek (Yolcu / Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
128. Dünya hancı biz yolcu (Yol)
129. Dünyalar güzeli (Kezban)
130. Dünyanın altında kalmak (Abbas Yolcu)
131. Dünyanın çökmesi (Abbas Yolcu)
132. Dünyanın dar gelmesi (Gül Bebeğim)
133. Dünyanın dönmesi (Ali Yazar Veli Bozar)
134. Dünyanın hali (Kezban)
135. Dünyanın kimseye kalmaması (Süleyman)
136. Dünya malı (Halil İbrahim Sofrası)
137. Dünya malına meyletmek (Gönül Ferman Dinlemiyor)
138. Dünyası kararmak (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
139. Dünyası yıkılmak (Domates Biber Patlıcan)
140. Düşünüp taşınmak (Anahtar)
141. Eğri büğrü (Eğri Eğri)
142. Eğri doğru (Halk İçinde Muteber)
143. Ekmeği paylaşmak (Mahkûm)
144. Ekmek aslanın ağzında (Hemşerim Memleket Nire)
145. Elalemin dilinden kurtarmak (Ballı Kaymak)
146. Elinden almak (Gönül Ferman Dinlemiyor)
147. Elinden kaçırmak (Ömrümün Sonbaharı)
148. Eli tutmamak (Yolla Yârim Tez Yolla)
149. Elkızı (Ne Köy Olur Senden Ne Kasaba)
150. Ellere gitmek (Ballı Kaymak)
151. Ellere vermek (Dağlar Dağlar)

152. Elma yarısı (Osman)
153. El pençe divan durmak (Halil İbrahim Sofrası)
154. Eriyip bitmek (Elveda Ölüm)
155. Eşlik etmek (Sakız Hanım Mahur Bey)
156. Fırtınanın kopması (Sarıl Bana)
157. Garibine gitmek (Ayı)
158. Geçit vermek (Söyle Zalim Sultan)
159. Göç vakti (Ölüm Allah'ın Emri)
160. Göğsüne yaslanmak (Yolla Yârim Tez Yolla)
161. Göklerin şahit olması (Al Beni)
162. Gönlü coşmak (Yolla Yarım Tez Yolla)
163. Gönlün katlanması (Ömrümün Sonbaharı)
164. Gönlü olmak (Gibi Gibi / Komşu Kızı Düriye)
165. Göz bebeği (Albeni)
166. Göz göze gelmek (Domates, Biber, Patlıcan)
167. Gözleri dolmak (Affet Beni, Ölüm Allah'ın Emri, Süper Babaanne)
168. Gözleri kapanmak (Ne Köy Olur Senden Ne Kasaba)
169. Gözleri kararmak (Kara Sevda)
170. Gözleri nemlenmek (Güle Güle Oğlum)
171. Gözleri sulanmak (Zehra)
172. Göz kırpmak (Bugün Bayram)
173. Göz nuru (Lahburger)
174. Gözü başkasını görmemek (Alla Beni)
175. Gözünü açmak (Dıral Dedenin Düdüğü)
176. Gözü olma (Dıral Dedenin Düdüğü)
177. Gözü olmama (Dıral Dedenin Düdüğü)
178. Gözü tok (Halil İbrahim Sofrası)
179. Gözyaşı dökmek (Ömrümün Sonbaharı)
180. Gurbete gitmek (Süleyman)
181. Gurbet ele yolu düşmek (Can Bedenden Çıkmayınca)
182. Gururunu ayaklar altına almak (Sarıl Bana)
183. Gücü kalmamak (Kol Düğmeleri)

184. Güç vermek (Allah'ım Güç Ver Bana)
185. Gül yüzünü görmek (Küheylan)
186. Güzele vurulmak (Aynalı Kemer)
187. Haber almak (İşte Hendek İşte Deve)
188. Haber göndermek (Delikanlı Gibi)
189. Haddini bil (Ali Yazar Veli Bozar)
190. Hanyayı konyayı anlamak (Hemşerim Memleket Nire)
191. Hasretlik çekmek (Elveda Ölüm)
192. Hasret kalmak (Albeni, Yolla Yarım Tez Yolla)
193. Helalinden kazanmak (Dıral Dedenin Düdüğü)
194. Hesabı olmamak (Delikanlı Gibi)
195. Hüzün çökmek (Nazar Eyle, Ne Ola Yar Ola)
196. İbreti âlem olmak (Ahmet Bey'in Ceketini)
197. İçi içine sığmamak (Kâtip Arzuhalim)
198. İçini dökmek (Seher Vakti)
199. İçi yanmak (Beyhude Geçti Yıllar, Kara Sevda)
200. İki göz (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
201. İki lokma ekmek (Yol)
202. İnsanlığın pazara çıkması (Hemşerim Memleket Nire)
203. İş başa düşmek (Müsaadenizle Çocuklar)
204. İşlerin ters gitmesi (Kazma)
205. İte kaka büyüme (Elveda Ölüm)
206. Kadir kıymet bilmek (Dört Kapı)
207. Kafası atmak (Ayı)
208. Kafaya takılmak (Anahtar)
209. Kalbi çarpmak (Domates Biber Patlıcan / Hayır Hayır)
210. Kalbi kırık (Bir Selam Sana)
211. Kalbine girmek (Anahtar)
212. Kalbini ısıtmak (Bugün Bayram)
213. Kalemi kırılmak (Allah'ım Güç Ver Bana)
214. Kalem tutmak (Dört Kapı, Ömrümün Sonbaharı)
215. Kana kana içmek (Yol)

216. Kanat açmak (Süper Babaanne)
217. Kapısına yüz sürmek (Sarıl Bana)
218. Kara bulutların dolaşması (Kâtip Arzuhalim)
219. Kara haber (Can Bedenden Çıkmayınca, Dağlar Dağlar)
220. Kara sevda (Kara Sevda)
221. Kara toprak (Can Bedenden Çıkmayınca / Gönül Ferman Dinlemiyor)
222. Kara yazı (Gülme Ha Gülme)
223. Karnı doymak (Dıral Dedenin Düdüğü)
224. Karnı guruldamak (Kazma)
225. Gözünün üstünde kaşı olmak (Hemşerim Memleket Nire)
226. Kefen parası (Ahmet Bey'in Ceketini)
227. Kem gözle bakmak (Halhal)
228. Kendini bilmek (Hemşerim Memleket Nire, Nane limon kabuğu)
229. Keyif sürmek (Kazma)
230. Kılıç kuşanmak (Nazar eyle)
231. Kırk bin derde deva olmak (Cacık)
232. Kıyamamak (Sakız Hanım Mahur Bey)
233. Kilim sermek (Seher Vakti)
234. Kırk yılda bir (Gibi Gibi)
235. Kitabına uydurmak (Kezban)
236. Kolsuz kanatsız kalmak (Âdem Oğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
237. Kolu kanadı kırılmak (Can Bedenden Çıkmayınca)
238. Kolunu kanadını sarmak (Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
239. Kokusu sinmek (Gül Bebeğim)
240. Konu komşuya dert olmak (Ahmet Bey'in Ceketini)
241. Koynuna almak (Aynalı Kemer)
242. Koynuna girmek (Ballı Kaymak)
243. Koynuna kuş konmak (Müsaadenizle Çocuklar)
244. Kozunu paylaşmak (Delikanlı Gibi)
245. Kök salmak (Dönence / Kazma)
246. Kös kös oturmak (Müsaadenizle Çocuklar)
247. Kulak vermek (Dıral Dedenin Düdüğü)

248. Kurban edilmek (Halil İbrahim Sofrası)
249. Kul köle olmak (Zehra)
250. Kurban olmak (Alla Beni / Aynalı Kemer / Dağlar Dağlar / Gönül Ferman Dinlemiyor)
251. Kurda kuşa akıl sormak (Binboğa'nın kızı)
252. Kurda kuşa dert yanmak (Seher vakti)
253. Kuş uçmaz kervan geçmez (Seher Vakti)
254. Kürek çekmek (Aman Yavaş Aheste)
255. Laklak etmek (Ahmet Bey'in Ceketini)
256. Laf dinlemek (Cacık)
257. Mahkûm etmek (Mahkûm)
258. Mahsun bakmak (Komşu Kızı Düriye)
259. Mahşer günü (Binboğa'nın Kızı)
260. Mangal yürekli (Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
261. Mercimeği fırına vermek (Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
262. Muhallebi yerken dişi kırılmak (Kazma)
263. Nağme dökmek (Sakız Hanım Mahur Bey)
264. Namusuna yan gözle bakmak (Halil İbrahim Sofrası)
265. Nasip kısmet (Halil İbrahim Sofrası)
266. Nasip olmak (Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, Halk İçinde Muteber)
267. Nazar değmek (Süper Babaanne)
268. Nazar eylemek (Nazar Eyle, Yolla Yârim Tez Yolla)
269. Naz etmek (Gibi Gibi, Komşu Kızı Düriye, Lahburger)
270. Nefsine hâkim olmak (Halil İbrahim Sofrası)
271. Ne çıkarsa bahtına (Halil İbrahim Sofrası)
272. Nuh der Peygamber demez (Elveda Ölüm)
273. Ocak yakmak (Bal Sultan)
274. Oyuna getirmek (Osman)
275. Ölmek var dönmek yok (Yol)
276. Ölümüne sevmek (Müsaadenizle Çocuklar)
277. Ömrü bitmek (Elveda Ölüm)
278. Ömrün sonbaharı (Ömrümün Sonbaharı)

279. Önünü kış tutmak (Nane Limon Kabuğu)
280. Ömür tüketmek (Abbas Yolcu)
281. Pilav üstüne Keşkül (Acıh da Bağa Vir)
282. Rahmetlik olmak (Kırık Bir Fincan)
283. Rezil olmak (Ayı)
284. Rızkı olmak (Dört Kapı)
285. Rüyasına girmek (Sarıl Bana)
286. Rüyaya girmek (Gel)
287. Sabır vermek (Allah'ım Güç Ver Bana)
288. Sabrın sonu (Delikanlı Gibi)
289. Sabrını taşımak (Delikanlı Gibi)
290. Sabır taşını çatlatmak (Ballı Kaymak)
291. Saçlarına ak düşmek (Nerede)
292. Sağır Sultan bile duydu (Dıral Dedenin Düdüğü)
293. Sağı solu belli olmamak (Kazma)
294. Saldım çayıra mevlam kayıra (Elveda Ölüm)
295. Sararıp solmak (Seher Vakti)
296. Selam almak (Acıh da Bağa Vir, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa)
297. Selam vermek (Acıh da Bağa Vir)
298. Sel gibi çağlamak (Yolla Yarım Tez Yolla)
299. Seyre koyulmak (Kazma)
300. Sevaba girmek (Dıral Dedenin Düdüğü)
301. Sofra kurmak (Süleyman)
302. Sonradan görme (Acıhda Bağa Vir)
303. Son uykuya dalmak (Seher Vakti)
304. Sokulmak (Sarıl Bana)
305. Söylemeye dili varmamak (Yolla Yarım Tez Yolla)
306. Sözüm meclisten dışarı (Cacık)
307. Sözünden dönmek (Ali Yazar Veli Bozar)
308. Sözünden dönmemek (Delikanlı Gibi)
309. Söz vermek (Dut Ağacı, Hatırlasana)
310. Su üstüne yazı yazmak (Sarıl Çizmeli Mehmet Ağa)

311. Sütten kesmek (Arkadaşım Eşşek)
312. Süzölmek (Dut Ağacı)
313. Şaşkın şaşkın bakınmak (Dıral Dedenin Düdüğü)
314. Şifa bulmaz derde düşmek (Nerede)
315. Şifayı kapmak (Nane Limon Kabuğı)
316. Tadına bakak (Süleyman)
317. Tamamına ermek (Süper Babaanne)
318. Taş üstüne taş koymak (Abbas Yolcu)
319. Tatlı dil (Aynalı Kemer)
320. Tatlı dilli (Al Beni)
321. Telli duvaklı (Nerede)
322. Tepeden tırnağı (Müsaadenizle Çocuklar)
323. Tepetaklak olmak (Kara Sevda)
324. Toprağı dönmek (Yol)
325. Topraktan gelmek (Yol)
326. Toprak olmak (Gölme Ha Gölme)
327. Tozu dumana katmak (Gel)
328. Türkü tutturmak (Anlıyorsun değil mi?)
329. Türkü yakmak (Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)
330. Uçsuz bucaksız (Yol)
331. Uğrunda yanmak (Gel)
332. Üç günlük dünya (Osman)
333. Üç kuruşluk mal (Osman)
334. Üstüne hüznün çökmek (Benden Öte Benden Ziyade)
335. Vadesi gelmek (Gönöl Ferman Dinlemiyor)
336. Yalan dünya (Ahmet Bey'in Ceketi)
337. Ya nasip ya kısmet (Ahmet Bey'in Ceketi)
338. Yazıp bozmak (Ali Yazar Veli Bozar)
339. Yan gözle bakmak (Kazma)
340. Yan gelip yatmak (Kazma)
341. Yar etmemek (Osman)
342. Yemeden içmeden kesilmek (Anahtar)

343. Yerden yere vurmak (Albeni)
344. Yeri yurdu olmamak (Can Bedenden Çıkmayınca)
345. Yerlere çalmak (Alla Beni)
346. Yılların akıp gitmesi (Ömrümün Sonbaharı)
347. Yola düşmek (Seher Vakti)
348. Yolu açık olmak (Yol)
349. Yolunu beklemek (Ne Ola Yar Ola)
350. Yol vermek (Dağlar Dağlar, Elveda Ölüm)
351. Yuva kurmak (Güle Güle Oğlum / Süper Babaanne / Unutamadım)
352. Yüreğinde ateş yanmak. (Benden Öte Benden Ziyade)
353. Yüreğinden vurulmak (Süper Babaanne)
354. Yüreğine ateş düşmek (Bal Sultan)
355. Yüreği yanmak (Allah'ım Güç Ver Bana)
356. Yürek yakan (Ne Ola Yar Ola)
357. Yüzleşmek (Delikanlı Gibi)
358. Yüz sürmek (Gel)
359. Yüzüne bakmamak (Kâtip Arzuhalim)
360. Zayıfları ezmek (Dıral Dedenin Düdüğü)
361. Zemzem suyuyla yıkanmak (Kazma)¹

2.13.6. Tekerlemeler

Türk kültür sahasında ortaya çıkan tekerlemeler anlamlı, anlamsız ya da yarı anlamlı sözcüklerden örülü manzum bir türdür. Tekerlemeler genellikle bağımsız olarak kullanılmamakta, masal, hikâye, orta oyunu, tören, dileklerle birlikte kullanılırlar (Abalı, 2018, 1053).

Halk edebiyatı ürünlerinde, sözcüklerin tekrarlanarak veya birbirine benzer sözcüklerin sıkça söylenerek anlamlı ya da anlamsız olduğuna bakılmaksızın eğlence ve ahenk yaratma amacıyla söylenen cümlelere veya bentlere tekerleme adı verilmektedir. Tekerleme söylemede amaç masala, hikâyeye, bilmeceye giriş yapmak ya da bitiş veya geçiş yapmak, ayrıca dikkat çekmek ve ses benzerliklerinin oluşturduğu uyumla

---

¹ Yangın, B. (2002). Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço. Akçağ.

eğlenmektir. Manço, Lahburger adlı şarkısında önce masallarda sıkça kullanılan bir tekerleme kullanmış, daha sonra şarkısını tekerlemeye uygun olacak biçimde kaleme almıştır. Manço yine aynı şarkısının son bölümünde “Onlar erdi murada kerevet bize kaldı.” sözleriyle masallarda bir son niteliğinde kullanılan tekerlemeyi almıştır.

Bunların dışında, Manço Komşu Kızı Düriye adlı şarkısında kendi özgün yeteneği ile kendi tekerlemesini kullanmıştır. Sözleri şöyledir: “Düt düt düt Düriye, komşu kızı Düriye.”

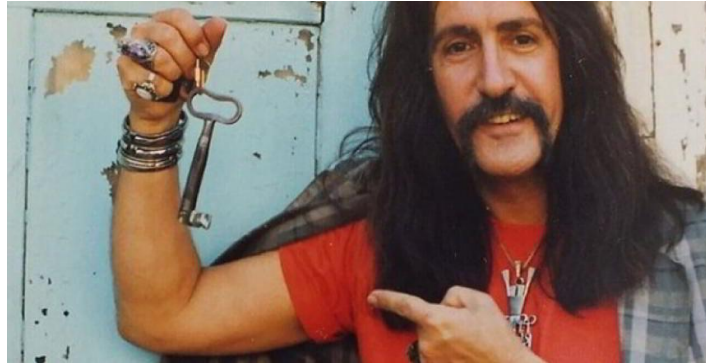
Manço yine “Müsaadenizle Çocuklar” adlı şarkısında “Dandini dastana dinolar bostana.” sözleriyle en çok bilinen ninnimizin tekerleme bölümünü şarkısında kullanmıştır.

Üç şarkıda toplam üç tekerleme bulunmaktadır.

2.13.7. Bilmeceler

Bilmeceler asıl sorulmak istenenden önce kalıp sözler ile başlar. Bilmece, soran kişiye göre farklı hallerde görülebilir. Bilmeceyi soran kişi bazen sorduğu kişiye meydan okur, bazen sadece bilmeye teşvik eder, bazen ceza bazen de ödül ile mükâfatlandırır (Karademir, 2007, 103-104).

Bir nesnenin veya soyut bir kavramın kendisini söylemeden özellikleri ve nasıl bir şey olduğu hakkında bilgi vererek tekerleme, kafiye ahengi içerisinde sorulan sorulara bilmece (muamma) denir. Manço, bilmeceyi sadece bir şarkısında kullanmış olmakla birlikte bunu son derece ustaca yaptığını söylemek mümkündür. Manço, Anahtar adlı şarkısında banknotların üzerinde bulunan kişi ve yer adlarını kullanarak paraların miktarını belirtmiştir.

Fotoğraf 5: Barış Manço'nun Anahtar Şarkısının Görseli

Kaynak: <https://www.topragizbiz.com/konular/baris-manconun-80li-yillarda-yaptigi-anahtar-sarkisinin-sifresi.11079/> E.T 05/08/2021, 15:36

“Beş şair bir abide
İki abide bir sultan
Beş sultan bir düşünür
İki düşünür ise bir mimar.”

Fotoğraf 6: Yüz Türk Lirası

Kaynak: <https://www.demirayak.org/anahtar-ve-mimar-sinan/> E.T 26/09/2021, 18:36

“Beş şair bir abide”

Fotoğraf 7: Beş yüz Türk Lirası

Kaynak: <https://www.demirayak.org/anahtar-ve-mimar-sinan/> E.T 26/09/2021, 18:36

“İki abide bir sultan”

Fotoğraf 8: Bin Türk Lirası

Kaynak: <https://www.demirayak.org/anahtar-ve-mimar-sinan/> E.T 26/09/2021, 18:36

“Beş sultan bir düşünür”

Fotoğraf 9: Beş bin Türk Lirası

Kaynak: <https://www.demirayak.org/anahtar-ve-mimar-sinan/> E.T 26/09/2021, 18:36

“İki düşünür bir mimar”

Fotoğraf 10: On bin Türk Lirası

Kaynak: <https://www.demirayak.org/anahtar-ve-mimar-sinan/> E.T 26/09/2021, 18:36

“Düşün taşın bütün gece

Benim kalbim bir bilmece

Kalbimin bir kilidi var

İşte sana anahtar.”

Sözleriyle bilmecesini kızın ağzından sordurmaktadır. Şarkının son dörtlüğünde ise bu bilmecenin cevabı yine aynı ritimle verilmiştir.

“Beş Akif bir saat kulesi

İki kule bir Fatih

Beş fatih bir Mevlâna

İki Mevlâna bir Sinan.”

Bu şarkının sözlerinde ince bir hiciv vardır. Şarkıda bahsi geçen kızın aslında kültürlü olduğu için değil de paraya önem verdiği, ilgi duyduğu için ünlü kişilerden söz ettiği anlaşılır.

Manço'nun Anahtar adlı şarkısında bilmece türüne örnek vardır. Bir şarkıda bir bilmece bulunmaktadır.

2.13.8. Alkışlar, Kargışlar

Kültürümüzde çoğunlukla dua olarak adlandırılan alkış, sanatçı Barış Manço'nun eserlerinde kendine yer bulmuştur. Alkış (dua) insanın kendisi ya da sevdiği kişi ve kişiler için Allah'a dua ve dileklerde bulunmasıdır. Alkışlar kalıplaşmış sözlerdir. Kişi zor durumdayken, karşısındaki kişi zor durumdayken veya bir kişiden iyilik görülmesi karşılığında ya da bir kişinin şifa bulmasını dilerken, yemek yenirken ve benzeri günlük hayat içerisinde yaşadığımız iyi ya da zor durumlarda kullanılan kalıplaşmış ifadelere alkış veya daha çok bilinen adıyla dua denilmektedir. Manço'nun şarkılarında on adet alkış bulunmaktadır.

Barış Manço şarkılarında geçen alkış örnekleri:

1. Afiyet olsun (Süleyman)
2. Allah daha iyi etsin (Dıral Dedenin Düdüğü)
3. Allah'ım güç ver bana (Allah'ım güç ver bana)
4. Yolun açık olsun (Yol)
5. Ya nasip ya kısmet (Ahmet Bey'in Ceketini)
6. Maşallah (Dıral Dedenin Düdüğü)
7. Hapşu! Çok yaşa (Nane Limon Kabuğu)
8. Sen de gör (Nane Limon Kabuğu)
9. Rahat ve iyi yaşa. (Nane Limon Kabuğu)
10. Afiyet şeker olsun (Dıral Dedenin Düdüğü)

Altı şarkıda toplam on adet alkış (dua) bulunmaktadır.

2.13.9. Ağıtlar

Ağıtlar insanlara ait acıları canlı olarak dile getiren yazılı ifadelerdir. Ahenkli bir söyleyiş vardır. Bu söyleyiş duyguların daha rahat açıklanmasını ve sözlerin akılda kalıcılığını

sağlar (Ok, 2014, 68).

Ölüm, ayrılık, gurbete gitmek, vatani görev amacıyla evinden ayrılma olguları savaş, yangın, deprem, sel ve benzeri doğal afetler yoluyla maddi ve manevi yaşadığımız kayıplarda hissedilen yas, acı, hüznün duygusunu yansıtmak amacıyla söylenen ağıtlar, Türk tarihinin her döneminde canlılık göstermiştir. Sanatçı Barış Manço da ağıt teması içeren benzer duygularla şarkılar yazmıştır. Çocuk yaşında evlendirilen memleketinden ayrılıp gurbete giden Bal Sultan'a duyulan özlem duygusuyla söylenen sözler, ağıt niteliğindedir. Şarkısının kahramanı yaptığı Bal Sultan adlı genç kızı dalından koparılıp solan bir güle benzetmiştir.

Gül Bebeğim adlı şarkısında ise yine aynı adla hitap ettiği Gül Bebeğim dediği bir kızın intiharıyla yaşadığı ölüm ve ayrılık acısından tattığı derin duyguları ağıt özelliği taşır. Aşkını yaşayamadığı için vefat eden sevgilisine sitemde bulunur.

“...Duydum ki dalından kopmuş gül gibi solmuş gurbette Bal Sultan, Altın kafesteki bülbül gibi susmuş, Bal Sultan. Her damla yağmurda sen varsın Bal Sultan Her tüten dumanda yine sen Bal Sultan...” (Bal Sultan)

“...Dar geliyor bana bu yerler, Kırılın seni taşıyan bu eller. Hani bana verdiğin o sözler? Hani o gülen masum gözler? Alışamadım bir türlü yokluğuna, gül bebeğim. Sensiz yaşamak ne kadar zor, Ayrılık acısını gel bana sor. Nasıl kıydın kendine, gül bebeğim...” (Gül Bebeğim)

İki şarkıda toplam iki adet ağıt benzeri ifadeler taşıyan öğeler bulunmaktadır.

2.14. Halk Müziği ve Müzik Araçları

Barış Manço daha çok yöresel bir çalgı olarak kullanılan kemençeyi, Dağlar Dağlar şarkısının başlangıcından sonuna kadar fon müziği olarak kullanarak kemençeyi popüler müziğe taşıyarak hem geleneksel hem de popüler olanı girift olarak sunmuştur. Bu şarkısıyla çok büyük bir çıkış yakalamış ve birçok ödül almıştır. Bunun dışında Manço, Süleyman, İşte Hendek İşte Deve, Ölüm Allah'ın Emri şarkılarında saksafon, bateri, elektrogitar enstrümanlarını davul, zurna, ney enstrümanlarıyla birlikte kullanarak geleneksel ile farklı kültürlere ait olan enstrümanları bir arada kullanmıştır (Çınar, 2021, 9-10).

Davul

Barış Manço Davula şarkılarında bir enstrüman olarak yer vermiştir. Ayrıca atasözü olarak da şarkısında kullanmıştır.

“...Davulu dengi dengine, vurmak gerek...” (Âdemoğlu, Havva Kızı)

“...Davullar yine vurulsun...” (Kâtip Arzuhalim)

“...Vur davulcu eline üşenme hoppa...” (Süleyman)

Davul kelimesi üç şarkıda toplam üç kez kullanılmıştır.

Zurna

Barış Manço zurnaya şarkılarında bir enstrüman olarak yer vermiştir.

“...Avcı vurur turnayı, biz çalarız zurnayı...” (Acıh da Bağa Vir)

“...Çal zurnacı, diline üşenme hoppa...” (Süleyman)

Zurna kelimesi iki şarkıda toplam iki kez kullanılmıştır.

Gitar

Barış Manço gitara şarkılarında bir enstrüman olarak yer vermiştir.

“...Gitarımdan çıkan sesler...” (Seher Vakti)

Gitar kelimesi bir şarkıda toplam bir kez kullanılmıştır.

Saz

Barış Manço saza şarkılarında bir enstrüman olarak yer vermiştir.

“...Sabır teli koştur, gönül sazımdan...” (Bal Böceği)

“...Kırık bir sazın son telleri gibi...” (Mahkûm)

“...Sazım çalmaz oldu, tutmuyor elim...” (Yolla Yârim Tez Yolla)

Saz kelimesi üç şarkıda toplam üç kez kullanılmıştır.

2.15. Çocuk Oyunları ve Oyuncaklar

Barış Manço'nun şarkılarında çocuk oyunları başlığı altında top oyununa rastlanmıştır.

Top

Barış Manço, şarkısında top oyununu çocukluk anısını anlatmak amacıyla kullanmıştır.

“...Hanımlarınkinin yanı top oynadığımız boş arsaydı...” (Dut Ağacı)

Top oyunu bir şarkıda bir kez geçmiştir.

2.16. Adlar

Barış Manço, kültüre olan bağlılığından bize ait eserler veren, liderlik yapan, sanatçı özelliği taşıyan, kutsal özellikler taşıyan, halk kahramanları veya seslendiği kadın karakterler, şarkısının kahramanı yaptığı kadın ve erkek karakterleri şarkılarında kimi zaman öğüt vermek kimi zaman örnek vermek kimi zaman da hikâyesini anlatmak amacıyla kullanmıştır.

2.16.1. İnsan Adları

Sanatçılar

Manço “Anahtar” adlı şarkısında bir bilmece sorarak paraların üzerinde bulunan kadim sanatçıları şarkısında hatırlatmıştır. Manço, dolaylı olarak bilmeceyi söylerken bu isimleri anmaktadır. Bunun dışında Manço, Kâtip Arzuhalim adlı şarkısında Pir Sultan Abdal adını geçirmiştir.

Mevlâna Celaleddin Rumi (Anahtar)

Mehmet Akif Ersoy (Anahtar)

Mimar Sinan (Anahtar)

Pir Sultan Abdal (Kâtip Arzuhalim)

Barış (Binboğa'nın Kızı / Mahlas)

Üç şarkıda toplam beş sanatçı adı bulunmaktadır.

Peygamberler

Manço şarkılarından peygamberlere telmihte bulunarak onların hayat hikâyelerine bağdaşık olarak şarkılarında yer vermiştir.

HZ. Âdem (Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek)

HZ. İbrahim (Halil İbrahim Sofrası)

HZ. İsmail (Halil İbrahim Sofrası)

Hz. İdris (Dört kapı)

Hz. Nuh (Âdemoğlu Kızgın Fırın Havva Kızı Mercimek, En Büyük Mehmet Bizim Mehmet, Kara Sevda)

Beş şarkıda toplam yedi kez peygamber adı bulunmaktadır.

Tarihi siyasi kişilikler

Barış Manço Türk tarihinde yeri olan şahsiyetleri de şarkılarında anmıştır.

Fatih Sultan Mehmet (Anahtar)

Efrasiyap (Aman Yavaş Aheste)

Hızır Paşa (Kâtip Arzuhalim)

Yüce Hakan- Bilge Hatun (Nazar Eyle)

Barış Manço, Nazar Eyle adlı şarkısında Yüce Hakan ve Bilge Hatun isimlerini geçirmiştir. Yüce Hakan temsili bir isimdir. Savaşçı olan Kaan ve Hakan unvanlarını sembol olarak kullanmıştır. İl Bilge Hatun ise II. Göktürk Devleti'nin kurucusu Kutluk Kağan eşinin adıdır. Burada Yüce Hakan gibi Bilge Hatun da sembolik bir kişidir (Emre, 2012, 10).

Dört şarkıda dört tarihi kişi adı bulunmaktadır.

Hikâye Kahramanları

Barış Manço, halk hikâyeleri denince akla gelen ilk isimler olan halk hikâyesi kahramanlarını şarkılarında kullanmıştır.

Leyla ile Mecnun (Âdemoğlu Havva Kızı)

Ferhat ile Şirin (Âdemoğlu Havva Kızı)

Kerem ile Aslı (Âdemoğlu Havva Kızı)

Yusuf ile Züleyha (Âdemoğlu Havva Kızı)

Bir şarkıda toplam sekiz adet hikâye kahramanı adı bulunmaktadır.

Ünlü Olmayan Kadın ve Erkek Adları

Barış Manço, şarkılarında belki kendi çevresinden belki de hayal ürünü olan kişileri eserlerinin kahramanı yapmıştır.

Ali, Veli (Ali Yazar Veli Bozar)
Dıral (Dıral Dede'nin Düdüğü)
Sakız, Mahur (Sakız Hanım Mahur Bey)
Nezahat Hanım, Rıza Amca (Dut Ağacı)
Mehmet (En Büyük Mehmet Bizim Mehmet)
Neslihan, Aslıhan (Küheylan)
Osman (Osman)
Zeynep (İşte Hendek İşte Deve)
Kezban (Kezban)
Düriye (Komşu Kızı Düriye)
Süleyman (Süleyman)
Zehra (Zehra)

On iki şarkıda toplam on altı kişi adı bulunmaktadır.

Lakaplar-takma adlar

Barış Manço şarkılarında kısaltma ya da sıfat olarak kullandığı lakaplar ile de şarkılarında karakterlere yer vermiştir.

Nazo Gelin (Halhal)
Kul Ahmet (Ahmet Bey'in Ceketini)
Zalım Sultan (Söyle Zalım Sultan)
Binboğa (Binboğa'nın Kızı)

Dört şarkıda toplam dört takma ad bulunmaktadır.

2.16.2. Yer, Su, Dağ, Köy, Meydan, Cadde, Sokak, Ev Adları

Moğolistan /Orhun Vadisi

Manço'nun cumhuriyetin 100. yılına karşılık gelen 2023 adlı albümü Türk kültür ve tarihinden izler taşıyan sözler içermektedir. Kayaların Oğlu adlı şarkısında öngörülü bir kişi olarak konuşmaktadır. Şarkıda kullandığı cümle ile Türk tarihinin yazılı olarak

ilk kaynaklarından biri olan Orhun yazıtlarına göndermede bulunmuştur. “Kayaların toprağa dikine saplandığı yerde doğdum.” cümlesiyle toprağa dikili olarak Moğolistan'da bulunan Orhun yazıtlarına hatırlatmada bulunmuştur. Orhun Yazıtları 8. yüzyıla aittir. Türk adı ilk olarak bu taşlarda görülmektedir. Türk kültür ve tarihi ile ilgili bilgiler içermektedir. Manço'nun güftesinde belirttiği yerin Moğolistan'daki Orhun Vadisi olma ihtimali yüksektir. Ayrıca burası Türklerin ilk yerleşim yerlerinden olan Tuva bölgesine çok yakındır. “Ve sanki 100 yıllık ulu bir çınar gibi.” “Ve 2023'ün ılık bir Ekim sabahında bacaklarımda hafif bir uyuşma ile uyandım.” sözleri ile cumhuriyetin 100'üncü yılını işaret etmektedir. Şarkıda “Toprak ana kaya babanın oğluyum.” “Toprak anam Anadolu babam sağı solu belli olmaz.” “Bir gürlledi mi yer yerinden oynar, göğsünde çatırdamalar olurmuş.” Manço bu şarkıda kullandığı sözler ve üslup ile epik bir anlatım tarzı benimsemiştir (Erdoğan, 2019, 122-123-124).

Fotoğraf 11: Orhun Yazıtları

Kaynak: <https://www.sabah.com.tr/yasam/orhun-yazitlari-nerede-orhun-yazitlari-nedir-tarihi-hakkinda-bilgiler-k1-5176525> E.T 05/10/2021, 19:55

Manço'nun şarkılarında bahsi geçen diğer yer adları aşağıdaki gibidir.

Marmara, Ege, Karadeniz, Akdeniz, Atlas, Hint, Büyük Okyanus (Cacık)

Rumeli, Tuna, Urfa, Diyarbakır (Küheylan)

Kaf Dağı'nın Ardı (Lahburger)

Dört şarkıda toplam on üç yer adı bulunmaktadır.

2.17. Diğer Unsurlar

2.17.1. Sevgiliye Ait Unsurlar

Halk şiirinde sevgiliye dair kalıplaşmış, sevgilinin özelliklerinden ve tavırlarından yola çıkılarak kullanılan tasvirler vardır. Bu kullanımlar zamanla halk şiirindeki sevgili motifini oluşturmuştur. Sevgilinin fiziksel özellikleri, bakışı, gülüşü, duruşu, yürüyüşü, endamı, kaş, gözü, kirpiği vb. Aşık'ın şiirini süslemiş, sanatının parçası olmuştur. Modern Türk Ozan Manço ise halk şiirindeki sevgili imgesiyle paralel bir çizgide bazı şarkılarında bu üslupla şarkılar yazmıştır.

“Dinle sevdiceğim, göz bebeğim, tatlı dillim.” (Al Beni)

“Hasret kaldım gül yüzüne.” (Al Beni)

“Yaralı ceylan misali.

Ardından düştüm çöllere,

Leyla'ya koşan Mecnun misali.” (Al Beni)

“Rüzgâr olup, ince beline sarılayım yar.

Çimen olup, ayağına serileyim yar.

Sürme olup, gözlerine sürüleyim yar.

Canım iste, canım bile sana kurban yar.” (Alla Beni)

“Al dudakta inci dişi,

Bu dünyada, yok bir eşi,

Seher vakti bir güzele vuruldum.

Aynalı kemer ince bele,

Bu can kurban tatlı dile.” (Aynalı Kemer)

“Cıvıldaşır dudu kuşu,

Sanki bülbülün ötüşü.” (Aynalı Kemer)

“Seyyah oldum, dolaştım şu âlemi, ah güzelim!

Senin gibi bir vefasız görmedim ben.

Hayırsızı, kitapsızı, zalimi, bal böceğim.” (Bal Böceği)

“Bir gün bile bana sevgilim demedin,

Hep içine attın.

Nerde bir güzel görsen, ona baktın.

Beni ağlattın.” (Ballı Kaymak)

“Duydum ki dalından kopmuş, gül gibi solmuş gurbette Bal Sultan.” (Bal Sultan)

“Yumuk yumuk elleri var.

Kömür kömür gözleri var.” (Ben Bilirim)

“Dudakların şeker gibiydi, baldan öte baldan ziyade.

Pembe pembe yanakların, gülden öte gülden ziyade.” (Benden Öte Benden Ziyade)

“Bana yârin seç diyorlar,

Vefasız yar seçer miyim?” (Eğri Eğri)

“Kimi tatlı buğday tenli, kimi mahur dudu dilli,

Kimi esmer, nokta benli.

Ben bulmuşum, nazlı yâri.” (Eğri Eğri)

“Ben yaralı kurt, sen kınalı kuzu,

Biraz cilve, aşkın biberi tuzu.

Sanki biraz naz ediyorsun amma,

Senin bana gönlün var gibi gibi.” (Gibi Gibi)

“Yavru ceylan gibi kaçır,

Seke seke çaydan geçer.” (Halhal)

“Bir bakışın yeter, düşerim yollarına,

Dünyalar güzeli Kezban.” (Kezban)

“Naz etme gel beriye,

Mahzun bakma öyle.” (Komşu Kızı Düriye)

“Gül yüzünü görmeye geldim.” (Küheylan)
“Biri ürkek bakışlı.” (Lahburger)
“Edalı, işveli lahmacun.” (Lahburger)
“Şifalı, cilveli lahmacun.” (Lahburger)
“Ceylan bakışlı lahmacun.” (Lahburger)
“Geliyor bir ahu afet.” (Müsaadenizle Çocuklar)
“Rüzgârdan daha serin, başaklardan daha nazlı.” (Ne Ola, Yar Ola)
“Ahu gibi gözlerin, baktıkça yürek yakan yar ola,
Cennet bahçesi kokan, göğsünde çiçek açan yar ola.” (Ne Ola, Yar Ola)
“Buğulu gözleriyle, yollarımı bekleyen yar ola,
Islak dudaklarında, bir garip Türküsüyle yar ola.” (Ne Ola, Yar Ola)
“Şerife, bir güzel kız, on beşinde,
Şerife ay parçası, Şerife elma yarısı.” (Osman)
“Gül yüzünden, al yanaktan,
Sırma saçtan, baldudaktan,
Kumru gibi kaçan gözden,
İnce belden, al topuktan.” (Söyle Zalım Sultan)
On dokuz şarkıda toplam yirmi yedi unsur bulunmaktadır.

2.17.2. Sayılar

“Manço şarkılarında Türk kültüründe manevi anlamlar yüklenmiş olan sayıları da kullanmıştır. 1 rakamını iki yüz dokuz kez, 40 sayısını yirmi sekiz kez, 4 rakamını beş kez, 7 rakamını dört kez, 3 rakamını üç kez şarkılarında geçirmiştir. Bunların yanında 6, 9, 15, 32, 43, 44, 100, 500, 1001, 100.000 sayılarına birer kez şarkısında yer vermiştir.” (Turanalp, 2019, 715).

Barış Manço'nun Nazar Eyle adlı şarkısında 9, 5, 40 sayılarının sık sık kullanıldığı, sayıların ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Dokuz sayısı, Türklerde kutsal sayılan

sayılardandır. Altay yaradılış destanında Tanrı yerden dokuz dallı bir ağaç yükselterek her dalın altında bir insan yaratmıştır. Bu yaratılan insanlar dokuz insan türünün atası olmuştur. Türk hakanlarının hâkimiyet alameti davul ve tuğlar dokuz tanedir. Altay Türkeri'nde Şamanların omuzlarında dokuz ok ve yay sembolü bulunmaktadır. Manço burada yine halk hikâyelerinde, destanlarımızda geçen 40 gibi sayıları tekrarlayarak önemli hale gelmesini vurgulamıştır. Kırk sayısı özellikle İslamiyet'in kabulünden sonra Türklerde kutsal kabul edilmiştir. Doğumdan sonraki kırk günün sonlanmasına "kırk çıkması" denmektedir. Kırk çıkmak anne ve bebek için önemlidir. Oğuz Kağan Destanında kırk sayısına rastlanmıştır. Manas Destanında kırk sayısı yüzden fazla yerde geçmektedir. Dede Korkut'ta yüz civarında yerde kırk sayısı geçmektedir. Şarkının genel yapısına bakıldığında ise destansı bir üslup kullanılmış şarkı destan halk hikâyesi arasında bir biçim ile kaleme alınmış ve sözlü kültürümüze ait dönemlerde kullandığımız edebi ürün stili ile sayıları hem ahenk unsuru olarak hem de hatırlatarak yine geçmişten günümüze aktarım yapmış bize ait ürünleri başkalaştırarak şarkılarında yaşatmıştır.

Nazar Eyle adlı eser anlatı bölümlerinin sıralaması, motifler, formal ifadeler ve sayıların kullanılışı yönleri ile Dede Korkut kitabının etkisiyle teşekkül etmiştir (Özdemir, 2014, 11).

"...İki göz, bir kulübe..." (Âdemoğlu Havva Kızı)

"...Yiyeceği, bir lokma ekmek..." (Âdemoğlu Havva Kızı)

"...Yedi iklim, dört bucak..." (Âdemoğlu Havva Kızı)

"...Beş şair bir abide,

İki abide bir sultan,

Beş sultan bir düşünür,

İki düşünür ise bir mimar..." (Anahtar)

"...Kırka yarıp, yine kırka bölseler,

Ve kırk bostana gübre diye serpseler,

Kırk bin tane ot biter de,

Kırk bin derde deva olur, diyorum..." (Cacık)

"...Kırk yamalı hırka yeter, İdris biçmiş der, giyerim..." (Dört Kapı)

“...Kırk yıl sana hizmet ederim...” (Dört Kapı)

“...Dört kapı önünde durdum...” (Dört Kapı)

“...Hayır, hayır, yüz bin kere hayır...” (Hayır Hayır)

“...1535, 1635, 1735, 1835, 1935. Otuz beş de benden koyun kardeşlerim 1970'e geldik...” (Kâtip Arzuhalim)

“...1923'ün ılık bir Ekim sabahında kayaların...” (Kayaların Oğlu)

“...2023'ün ılık bir ekim sabahında...” (Kayaların Oğlu)

“...İki küçük, kol düğmesi...” (Kol Düğmeleri)

“...İki düğme, iki ayrı kolda...” (Kol Düğmeleri)

“...Yedi köyün hanesi...” (Komşu Kızı Düriye)

“...Osman, bir deli oğlan, on yedisinde...” (Osman)

“...Şerife, bir güzel kız, on beşinde...” (Osman)

“...Üç günlük dünyada, üç kuruşluk mala...” (Osman)

“...Kırk yıl, bir yastıkta tam kırk yıl...” (Süper Babaanne)

“...İki sandık, iki de bohça...” (Süper Babaanne)

“...Binin yarısı beş yüz, daha ne düşünüyorsun...” (Yol)

Sayı unsuru toplam iki yüz altmış sekiz kez kullanılmıştır.

SONUÇ

Çalışmanın içeriği, Barış Manço'nun ve Türk Halk Kültürünün kesişim alanlarını, izdüşümlerini, Türk halkına yansımalarını kapsamaktadır. Barış Manço, sanat hayatı boyunca kendini şarkıcı olarak görmemiş, kendisini, fikirlerini anlatırken müzikle destekleyen biri olarak tanımlamıştır. Manço, İstanbul'un Moda semtinde doğmuş olmasına, yurt dışında eğitim almış olmasına rağmen Türk kültür ve edebiyatına sadakatiyle hem sanat hayatında hem de Türk insanının gözünde başka bir yere oturmuştur. Bu çalışmada, modern Ozan olarak adlandırılan Manço'nun eserlerinde Türk halk bilimi konularını, öğretilerini gerek biçim gerekse içerik bakımından ne şekilde ele aldığı incelenmiştir. Araştırma esnasında ikincil kaynaklardan, kitaplardan, Barış Manço ile ilgili belgesel, röportaj, kupürlerden yararlanılmıştır. Manço'nun şarkı sözlerinde bulunan Türk halk bilimi unsurları tespit edilmiş, Sedat Veyis Örnek'in halk bilimi tasnifi temel alınarak oluşturulmuştur. Edinilen verilere göre Örnek'in tasnif sıralamasında bulunan bazı maddeler Manço'nun eserlerinde sıkça görülürken, bazı maddeler de bulunamamıştır. Manço'da Örnek'in tasnifinin dışında kalan fakat halk bilimi sınırları içerisinde yer alan diğer unsurlar da tespit edilmiştir.

Barış Manço'nun eserlerinde Sedat Veyis Örnek'in konu başlıklarından, Sürekli Yerleşim Yerleri başlığı altında, yerleşim yerlerine, Barınak / Konut başlığı altında barınak tiplerine, Aydınlanma başlığı altında lambaya, Beslenme / Mutfak / Kiler başlığı altında yemek çeşitleri ve sofraya düzenine, Halk ekonomisi başlığı altında mesleklere, Ölçme Tartma başlığı altında zaman ifadelerine, Taşıtlar başlığı altında ulaşım araçlarına, Giyim / Kuşam / Süs başlığı altında kıyafet türleri ve süslemelere, Halk Bilgisi başlığı altında Halk hekimliği, Halk zoolojisine, Halk inançları başlığı altında, töreler, adetler, gelenekler, göreneklere, Geçiş Dönemleri başlığı altında evlenme ve ölüm konularına, Bayramlar Karşılımlar ve Uğurlamalara, Dinsel Büyüsel İçerikli İnançlar İşlemler başlığı altında, Allah kavramına, meleklerle, kutsal kitaplara, peygamberlere, cennet kavramına, tövbe etmeye, kıyamete, kutsal kabul edilen Zemzem suyuna ve diğer kavramlara rastlanmıştır. Bununla birlikte Halk Edebiyatı başlığı altında gerek içerik gerekse biçim bakımından benzerlik taşıyan, Destanlara, Masallara, Halk hikâyelerine, Halk şiirine, Atasözlerine, Deyimlere, Tekerlemelere, Bilmecelere, Alkışlara, Ağıtlara rastlanmıştır. Manço'nun kullandığı enstrüman, halk bilimi bakımından Halk Müziği ve

Müzik araçları başlığı altında incelenmiştir. Ayrıca şarkılarında geçen enstrümanlara da rastlanmıştır. Beraberinde, Adlar başlığı altında, insan adlarına, sanatçı ve peygamber adlarına, tarihi, siyasi önem taşıyan kişi adlarına hikâye kahramanlarına, ünlü olmayan kişi adlarına, lakaplara, takma adlara ve yer adlarına ve çocuk oyunları başlığı altında çocuk oyunlarına rastlanmıştır. Sedat Veyis Örnek'in tasnifinin dışında kalacak şekilde diğer halk bilimi unsurları olarak oluşturduğumuz başlık altında da Sevgiliye ait unsurlar, Sayılara rastlanmış, bu içerikler, halk bilimi bakımından ele alınarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda Örnek'in tasnifi kapsamında Manço'nun şarkı sözlerinde muhteva bakımından elde edilemeyen konu başlıkları da vardır. Bunlar: Halk Sanatları ve Zanaatları, Kalıp Hareketler, Dernekler-Kuruluşlar-Dayanışma ve Yardımlaşma, Halk Tiyatrosu, Halk Oyunları, Halk Eğlenceleri; Sporlar adlı konu başlıklarıdır.

Örnek'in halk bilimi tasnifine göre, Barış Manço 'da en çok içerik barındıran konu başlığı, deyimlerdir. Manço şarkılarında 361 kez deyim kullanmıştır. Deyimlerden sonra en çok Sayı unsuruna 268 kez rastlanmıştır. 15 farklı sayı kullanılmıştır. Bu başlık altında Türk kültüründe önemli yer tutan 40 sayısını 28 kez kullanmıştır. Yemek çeşitleri başlığında 53 unsura 240 kez rastlanmıştır. Yemek çeşitleri başlığı altında temel besin kaynağı ve geçim simgesi olarak ekmeğe öne çıkmaktadır. Ölçme- Tartma başlığı altında zaman unsuru ağırlıkta olmak üzere 7 unsura 149 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında zaman unsuru bakımında gün ve bugün ifadeleri en çok kullanılan unsurdur. Dinsel – Büyüsel ifadeler başlığı altında dini değer ve kavramlar içeren 9 unsura 109 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında Manço kutsal kitaplara ithafen dört kitap ifadesini kullanmıştır. Giyim – Kuşam – Süs başlığı altında 21 unsura 95 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında “Sarı çizmeli Mehmet Ağa” ifadesinde geçen çizme unsuru önemlidir. Halk zoolojisi başlığı altında hayvan 29 unsura 89 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında bir rivayete dayanan “Kaplumbağadan Türküler” adlı albümünün olduğu ve bahsi geçen kaplumbağanın Göktürk yazıtlarının altında bulunan kaplumbağa sembolüne atıf olduğu iddia edilmiştir. Adlar başlığı altında 7 unsura 57 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında yer adı olarak kullandığı Kayaların oğlu adlı şarkısında geçen, “...kayaların, toprağa dikine saplandığı yerde doğdum...” ifadesiyle Orhun abidelerine atıf yaptığı düşünülmektedir. 48 kez atasözü unsuruna rastlanmıştır. Halk inançları başlığı altında geçiş dönemi olarak 2 unsura 32 kez rastlanmıştır. Sevgiliye ait unsurlar başlığı altında 19 unsura 27 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında sevgilinin güzelliğine ve fiziksel özelliğine değinilmiştir.

Barınak – Konut başlığı altında 5 unsura 23 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında ev unsuru yaşanan, barınılan yer olarak sıklıkla kullanılmıştır. Meslekler başlığı altında 14 unsura 24 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında telmihte bulunduğu ünlü kişilere ithafen şair, düşünür, mimar mesleklerini kullanması önemlidir. Sürekli yerleşim yerleri başlığı altında 3 unsura 15 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında köy unsurunu göç edilen ve özlenen yer olarak kullanması önemlidir. Sofra düzeni başlığı altında 1 unsura 13 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında geçen sofraya ifadesi rızkın paylaşıldığı yer olarak kullanılmasından dolayı önemlidir. Halk şiiri başlığı altında 1 unsura 12 kez rastlanmıştır. Alkış – Kargış başlığı altında 6 unsura 10 kez, Halk müziği başlığı altında 4 unsura 10 kez rastlanmıştır. Bayramlar başlığı altında 1 unsura 6 kez, Masal başlığı altında 5 unsura 4 kez, Halk hikâyesi başlığı altında 4 unsura 4 kez, Taşıtlar başlığı altında 2 unsura 4 kez rastlanmıştır. Tekerleme başlığı altında 3 unsura 3 kez rastlanmıştır. Destanlar başlığı altında 2 unsura 2 kez rastlanmıştır. Bu başlık altında Kayaların Oğlu şarkısında kullandığı destansı üslup ve ifadeler önemlidir. Aydınlanma – Isınma başlığı altında 1 unsura 2 kez, Ağıt başlığı altında 2 unsura 2 kez Çocuk oyunları başlığı altında 1 unsura 1 kez ve Bilmece başlığı altında 1 unsura 1 kez rastlanmıştır.

Sonuç olarak, sanatçı Barış Manço, içine doğduğu Türk kültüründen beslenerek, benzersiz ama bir o kadar da Türk kültüründen izler taşıyan eserler vermiştir. Kolektif bilincin ürünü olan, sözlü olan, öğretilere, tecrübelerine dayanan kazanımlarımızı şarkılarının başrolü yaparak köklü Türk milletinin hafızasını müziğiyle tazelemiştir.

KAYNAKÇA

- Abalı, İ. (2018). Türk Halk Edebiyatında Makaronik Tekerlemeler. Iğdır International Conference On Multidisciplinary Studies, (s. 1048-1063). Iğdır.
- Aksoy, Ö. A. (1963). Atasözleri, deyimler. Türk Tarih Kurumu.
- Alay, O. Sözlü Geleneğin Elektronik Kültür Ortamında Ve Müzik-Mekân Odağında Yansıması.
- Armutak, A. (2002). Doğu ve Batı Mitolojilerinde Hayvan Motifi I. Memeli Hayvanlar. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 411-427.
- Ayhan, F. (2013). Türk Giyim Kültüründe Pantolon. Akademik Bakış Dergisi, 1-21.
- Boratav, P. N. (1984). 100 Soruda Türk Folkloru. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çatalbaş, R. (2011). Türklerde Hayvan Sembolizmi ve Din İlişkisi. Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, 49-60.
- Çınar, S. (2021). Âşık Tarzı Müzik Geleneğine Paralel Yorumlar: Barış Manço. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 10(1).
- Çobanoğlu, Ö. (2012). Barış Manço Araştırmalarının Önemi ve Yöntemi Üzerine Tespitler. Milli Folklor(46), s. 44.
- Çoruhlu, Y. (2019). Kozmolojik, Mitolojik, Astrolojik, Dinî ve Edebî Tasavvurlara Göre Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Dalkıran, A. (2017). Türk Kültür ve Sanatındaki Horoz/Tavuk Sembolizminin Çağdaş Resim Sanatındaki Yansımaları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 336-348.
- Denizmen, S. (2021). Mevlânâ'nın Dîvânında "Kut"lu Ceylan Motifi. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 213-238.
- Diken, H. A. (2022). Halk Ekonomisi ve Geleneksel Mutfak Kültürü Bağlamında Kaz.
- Düzgün, D. (2009). Âşıklık Geleneğinin Değişim Ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu. Milli Folklor, 21(84).
- Emre, H. (2012). Barış Manço'nun Şarkılarında Türk Milli Kültürü. Bilim Ve Kültür Dergisi , 10.
- Emre, H. (2013). Kültürün değişimi ve dönüşümü bağlamında ozan-baksı geleneğinden çağdaş Türk ozanlığına geçiş süreci. Bilim ve Kültür, (01), 55-72.
- Erdoğan, G. (2019). Barış Manço'nun "Dört Kapı" Adlı Eserinin Metinlerarasılık Bağlamında İncelenmesi. Asya Studies, 4(10), 13-24.

- Erdoğan, G. (2019). Türkiye'nin Barış Köprüsü. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ergun, P. (2011). Bebekleri Dünyaya Leyleklerin Getirdiğine Dair İnançın Türk Mitolojisindeki Kökleri Üzerine. Milli Folklor, 133-146.
- Filiz, M. (2019, 09). Barış Manço Şarkılarında Metinlerarasılık.
- Filiz, M., & Güler, D. A. (2019). Barış Manço şarkılarında metinlerarasılık (Master's thesis, Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Göner, G. (2020). Türk Destanlarında Kuş Figürü. Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi, 273-286.
- Gürbüz, H. (2014). Evrekli Seyrani Divanında Kuşlar. Turkish Studies, 485-504.
- Gürkan, S. (2020). Türk Kültüründeki Kadın Ve Erkek Temsillerinde Barış Manço İmzası. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 12(2), 339-359.
- Güvenç, Y. E.-B. (2015). Eski Türk Mitolojisinde Hayvan Motifleri Üzerine Düşünceler. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 203-218.
- Kaman, S. G. (2015). Baykuş Kelimesi ve Baykuşla İlgili İnançlar Üzerine. Turkish Studies, 1137-1154.
- Karademir, F. (2007). Kalıp Kullanımları Bakımından Türk Halk Bilmeceleri. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 103-132.
- Mine ULUSOY, H. U. (2015). Kültürel Değişim Bağlamında Konut; Konya Örneği. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 30-38.
- Oener, L. (2018). Sabit Divanı'nda Mitolojik ve Efsanevi Kuşlar. Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 318-333.
- Oğuz, Ö. (1999). Dr. Barış Manço. Milli Folklor, 96.
- Ok, B. (2014). Sosyolojik Bir İnceleme Olarak Ağıt. III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı - I, (s. 67-77). Sakarya.
- Özdamar, F. (2014). Dede Korkut Kitabı'nın çağdaş müzik sanatçıları üzerindeki tesiri. Milli Folklor Dergisi, 13(101), 125-137.
- Öztürk, Ş. (2019). Türk Kültüründe Aslan. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 18-39.
- Servet Üztemur, E. S. (2021, 08). "Barış Abi"yle Değer Öğretimi: Barış Manço Eserlerinde Değerler. Journal Of Education 2021, 8(1), 93-103, s. 93-103.

Tunca, H. (2005). Barış Manço: Uzun Saçlı Dev Adam O Bir “Masal”dı. İstanbul: Epsilon.

Turan, L., & ÇELİK, H. (2019). Yedinci Sınıf Türkçe Dersi Millî Kültür Temasının Barış Manço Şarkılarıyla Öğretiminin Öğrenci Başarısına Etkisi. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (65), 533-566.

Turanalp, M. F. (2019). Şarkılarla Dinî Ve Ahlakî Değer Aktarımı: Barış Manço Örneği. Bilimname, 37(1).

Yangın, B. (2002). Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço. Ankara: Akçağ.

Elektronik Kaynaklar

www.sabah.com.tr:[https://www.sabah.com.tr/yazarlar/hatipoglu/2013/10/11/hz-ismaili-kurban-ettirmek](https://www.sabah.com.tr/yazarlar/hatipoglu/2013/10/11/hz-ismaili-kurban-ettirmek adresinden alındı) adresinden alındı E.T. (2013/10/11)

[https://www.ensonhaber.com/muzik/29-baris-manconun-ilginc-kiyafetleri](https://www.ensonhaber.com/muzik/29-baris-manconun-ilginc-kiyafetleri adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (02/01/2018)

www.aa.com.tr/tr: [https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/baris-manco-asiklik-gelenegini-temsil-eden-modern-bir-halk-ozanidir/1392523](https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/baris-manco-asiklik-gelenegini-temsil-eden-modern-bir-halk-ozanidir/1392523 adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (14/02/2019)

<https://www.hurriyet.com.tr/>: [https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tovbe-duasi-nedir-tovbe-istigfar-nasil-edilir-hangi-dualar-okunur-adresinden](https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tovbe-duasi-nedir-tovbe-istigfar-nasil-edilir-hangi-dualar-okunur-adresinden alındı) alındı. E.T. (27/02/2020)

www.sabah.com.tr/:[https://www.sabah.com.tr/yasam/orhun-yazitlari-nerede-orhun-yazitlari-nedir-tarihi-hakkinda-bilgiler-k1-5176525](https://www.sabah.com.tr/yasam/orhun-yazitlari-nerede-orhun-yazitlari-nedir-tarihi-hakkinda-bilgiler-k1-5176525 adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (30/09/2020)

www.sabah.com.tr: [https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/09/30/orhun-yazitlari-nerede-orhun-yazitlari-nedir-tarihi-hakkinda-bilgiler-k1](https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/09/30/orhun-yazitlari-nerede-orhun-yazitlari-nedir-tarihi-hakkinda-bilgiler-k1 adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (30/09/2020)

<https://www.hurriyet.com.tr/>: [https://www.hurriyet.com.tr/ramazan-ozel/hz-idris-kimdir-hazreti-idris-a-s-hayati-kissasi-meslegi-mucizeleri-ve-ilgili-ayetler-adresinden](https://www.hurriyet.com.tr/ramazan-ozel/hz-idris-kimdir-hazreti-idris-a-s-hayati-kissasi-meslegi-mucizeleri-ve-ilgili-ayetler-adresinden alındı) alındı. E.T. (05/04/2020)

www.barismancomix.com:[https://www.barismancomix.com/biyografi/roportajlari-](https://www.barismancomix.com/biyografi/roportajlari-adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (18/09/2021)

<http://openaccess.marmara.edu.tr/>:[http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/170714/001521786006.pdf?sequence=3](http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/170714/001521786006.pdf?sequence=3 adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (05/11/2021)

<http://openaccess.marmara.edu.tr/>:[http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/176419/001521772006.pdf?sequence=3](http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/176419/001521772006.pdf?sequence=3 adresinden alındı) adresinden alındı. E.T. (05/11/2021)

- Anahtar ve Mimar Sinan. <https://www.demirayak.org/>:
<https://www.demirayak.org/anahtar-ve-mimar-sinan/> adresinden alındı. E.T. (26/09/2021)
- Barış Manço Belgeseli - Hayatım Roman . (www.youtube.com:
<https://www.youtube.com/watch?v=oROKKrba-98> adresinden alındı. E.T. (29/06/2017)
- Barış Manço Yeni Belgeseli . (www.youtube.com:
<https://www.youtube.com/watch?v=NuR3rqEGOFk> adresinden alındı. E.T. (02/02/2015)
- Barış Manço, 'Aşıklık' geleneğini temsil eden, modern bir halk ozanıdır. www.aa.com.tr/
<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/baris-manco-asiklik-gelenegini-temsil-eden-modern-bir-halk-ozanidir/1392523> adresinden alındı. E.T. (14/02/2019)
- Barış Manço'nun 80'li Yıllarda Yaptığı "Anahtar" Şarkısının Şifresi. <https://www.topragizbiz.com/>:
<https://www.topragizbiz.com/konular/baris-manconun-80li-yillarda-yaptigi-anahtar-sarkisinin-sifresi.11079/> adresinden alındı. E.T. (14/09/2019)
- Barış Manço'nun Akıllara Kazınan 5 Şarkısının Hikayesi. www.mygazete.com:
<https://www.mygazete.com/haberler/kultur-sanat/baris-manconun-akillara-kazinan-5-sarkisinin-hikayesi/220990/> adresinden alındı. E.T. (01/02/2021)
- Barış Manço'nun Bilinmeyenleri. (https://www.youtube.com:
<https://www.youtube.com/watch?v=44uaFjpuODM> adresinden alındı. E.T. (11/03/2019)
- Barış Manço'nun İlginç kıyafetleri. www.ensonhaber.com:
<https://www.ensonhaber.com/muzik/29-baris-manconun-ilginç-kiyafetleri> adresinden alındı. E.T. (01/02/2018)
- Barış Manço'ya dair az bilinen 11 nokta | Dağarcık. www.youtube.com/
<https://www.youtube.com/watch?v=UMGzDHoLE6o> adresinden alındı. E.T. (02/02/2017)
- Barış Manço'yu anlamak: MANÇOLOJİ.. www.youtube.com:
<https://www.youtube.com/watch?v=NtSJTFuQfao> adresinden alındı. E.T. (01/02/2017)
- Kalafat, Y. (Türk Kültür Coğrafyası İnançlarında Geçmişten Günümüze Kaplumbağa.://www.belgeseltarih.com/turk-kultur-cografyasi-inanclarinda-gecmisten-gunumuze-kaplumbaga/ adresinden alındı. E.T. (20/01/2019)
- Karakurt, S. Barış Manço'nun Akıllara Kazınan 5 Şarkısının Hikayesi. www.mygazete.com:
<https://www.mygazete.com/haberler/kultur-sanat/baris-manconun-akillara-kazinan-5-sarkisinin-hikayesi/220990/> adresinden alındı. E.T. (01/02/2021)

Kendisi Buradan İçi Başka Bir Dünyada Barış Manco.
(<https://batikanbaksi.wordpress.com:https://batikanbaksi.wordpress.com/2017/12/21/kendisi-buradan-ici-baska-bir-dunyadan-baris-manco-2023/> adresinden alındı. E.T. (21/12/2017)

O Şarkı Nasıl Yazıldı . /www.soylentidergi.com: <https://www.soylentidergi.com/o-sarki-nasil-yazildi-baris-manco/> adresinden alındı. E.T. (01/02/2021)

O Şarkı Nasıl Yazıldı: Barış Manço. www.soylentidergi.com:
<https://www.soylentidergi.com/o-sarki-nasil-yazildi-baris-manco/> adresinden alındı. E.T. (01/02/2021)

Topaloğlu, B. (1989). Allah. İslamansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/allah#1> adresinden alındı. E.T. (01/02/2021)

Yıldızlara Doğru Barış Manço Belgeseli 2.KISIM. www.youtube.com:
<https://www.youtube.com/watch?v=TnlMtpDBpqQ> adresinden alındı. E.T. (03/02/2017)

Yıldızlara Doğru Barış Manço Belgeseli 2.KISIM.
(<https://www.youtube.com/watch?v=TnlMtpDBpqQ> adresinden alındı. E.T. (03/02/2017)

EK

Ek 1: Barış Manço' ya Ait Şarkı Sözleri

1. Abbas Yolcu

Denizlerde, okyanuslarda,
Dalgaların koynunda,
Bir ömür tükettikten sonra,
Su içip boğulmak varsa...
Çöllerde kızgın kumlarda,
Karlı, buzlu dağlarda,
Bir ömür tükettikten sonra,
Çukurda kaybolmak varsa...
Bu koşuşma niye?
(Abbas yolcu soran yok)
Yolculuk nereye?
Kim kaldı geriye?
Taş üstüne taş koya koya,
Yarattığın dünyanın,
Çöktüğünü görmek bir yana,
Bir de altında kalmak var ya!
Bu koşuşma niye?
(Abbas yolcu soran yok)
Yolculuk nereye?
Kim kaldı geriye?
Sana uzattılar ellerini,
Görmek istemesen de.

Bir gün, o eller üstünde,
Bu dünyadan göçmek var ya!

2. Acıh Da Bağa Vir

Acıh da bağa vir, biraz da oğa vir.
Çevir kazı yanmasın, aman kuzu yanmasın.
Acıh da bağa vir, biraz da oğa vir.
Canı kaymak isteyen, cebinde manda taşır.
Bulguru, yağı bulan; çorbasın kaynatır.
Ya bulamayan gariban, omuzunu oynatır.
Acıh da bağa vir, biraz da oğa vir,
Ayağında yok postal, başına giyer püskül.
Sonradan görmesi, meğersem ne müşkül.
Ya hiçbir şey bilmemek, pilav üstüne keşkül.
Acıh da bağa vir, biraz da oğa vir.
Ayrana daldır, bulgura saldır.
Selam verdi, gördün mü?
Selamı almadın mı? Aaa!
Çevir kazı yanmasın, aman kuzu yanmasın.
Türkünün sonu geldi gari.
Acıh da bağa vir, biraz da oğa vir.
Balcının baltası var, oduncunun baltası var.
Öyle de olur, böyle de olur,
Avcı vurur turnayı, biz çalarız zurnayı,
Öyle de olur, böyle de olur.

3. Âdemoğlu, Havva Kızı

Âdem babayla, Havva anadan bu yana, çok şeyler söylendi;

Sevda üzerine, sayısız Türküler yakıldı:

Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin.

Türlü masallar yazıldı:

Kerem ile Aslı, Yusuf ile Züleyha gibi.

Hepsi de dertli, ayrılıklarla biten, ıstırap.

Gözyaşı dolu, hani karabasan gibi.

İnsanın dünyasını karartan, sıkıntılı şeylerdi.

Bugün Barış kardeşiniz sizlere,

Yeni bir Türkü söyleyecek.

Çünkü Barış gördü ki;

Yeryüzündeki en büyük gerçek,

Âdemoğlu, kızgın fırın,

Havva kızı, mercimek.

Kız dediğin, nazlı olur.

Erkekse mangal yürek.

Er kişinin yanında, hatun gerek.

Âdemoğlu, kızgın fırın,

Havva kızı, mercimek.

Kız olmazsa er kişi,

Kolsuz kanatsız demek.

Davulu dengi dengine, vurmak gerek.

Âdemoğlu, kızgın fırın,

Havva kızı, mercimek.

Mercimek fırın yan yana,
Fazla söze ne gerek.
Deli gönül sevdimi,
İstemez yorgan döşek.
Âdemoğlu, kızgın fırın,
Havva kızı, mercimek.
Kimi zeytin, peynir yer,
Kimi baklava börek.
Kimine, saray dar gelir,
Kimine bir oda gerek.
İki göz, bir kulübe,
Yeter Havva kızına.
Âdemoğlu kalender,
Yiyeceği, bir lokma ekmek.
Tanrı böyle buyurmuş.
Dünya böyle kurulmuş.
Her Âdemoğluna, bir Havva nasip olmuş.
Yedi iklim, dört bucak,
İnanmazsan git de bak.
Nuh'un Gemisi'nde bile,
Fırın, mercimek olmuş.
Âdemoğlu, kızgın fırın,
Havva kızı, mercimek.
Kızdır, nazdır, bin altın azdır.
Oğlan da yoktur, her evde yoktur.

Âdemoğlu, kızgın fırın,
Havva kızı, mercimek.

4. Affet Beni

Beni bırakıp gittiğinden beri,
Terkedilmiş bir çocuk gibi,
Çaresizim dolaştım, gecelerde,
Sana döndüm yine, biliyorum suç bende.
Affet beni, ne olur affet beni,
Yalvarırım soru sorma,
Verilecek cevabım yok,
Suç bende, affet beni.
Kendi evimde, bir yabancı gibi
Çıktım ağır ağır merdivenleri,
Kapıyı çalmaya, cesaretim yok.
Sana döndüm yine, biliyorum suç bende.
Affet beni, ne olur affet beni.

...

Son bir kez seni görmek istedim.
Geceler boyu bu anı bekledim.
Sana dönmemi istemiyorsan söyle,
Söyle gideyim, ama yine önce.
Affet beni, ne olur affet beni.

5. Ahmet Bey'in Ceketi

Tanrı, bütün kullara, rızkını dağıtırken,
Kimi sırtüstü yatar, kimi boştta gezerken,

Kul Ahmet erken kalkar, “*haydi ya nasip!*” derdi
Kimseler anlamazdı, “*ya nasip!*” ne demekti?
O mahallede, herkes gömlek giyerdi.
Bizim Kul Ahmet, bir gün bir ceket diktirdi.
Diktirir ya, mahalleye dert oldu,
Kul Ahmet'in ceketi.
Kul Ahmet erken kalkar, “*haydi ya nasip!*” derdi.
Kimseler anlamazdı, “*ya nasip!*” ne demekti?
Herkes gömlek giyerken, Ahmet ceket giyerdi.
Konu komşuya dert oldu, Kul Ahmet'in ceketi.
Mahalleli kahvede, muhabbet peşindeyken,
Leylekler lak lak edip, peynir gemisi yüklerken,
Kul Ahmet erken yatar, sabaha “*ya kısmet!*” derdi.
Kimseler anlamazdı, “*ya kısmet!*” ne demekti.
Herkes gömlek giye dursun.
Bizim Kul Ahmet ceketini bir de,
Astarla kaplatıverdi, kaplatır ya!
Mahalleye dert oldu Kul Ahmet'in ceketi.
Kul Ahmet erken yatar, sabaha ya kısmet derdi.
Kimseler anlamazdı, “*ya kısmet!*” ne demekti.
Herkes gömlek giyerken, Ahmet ceket giyerdi.
Konu komşuya dert oldu, Kul Ahmet'in ceketi.
Bir gün bir yoksul öldü,
Üzüldü mahalleli,
Ama bir kefen parası,

Bulamadı mahalleli.

Kul Ahmet dedi: “Yalan dünya!”

Çıkardı ceketini,

Örttü garibin üstüne.

Kaldırdı cenazeyi.

Sonunda herkes anladı.

“Ya nasip ya kısmet” i

Bizim Kul Ahmet, birdenbire

Ahmet Bey oldu, ceketse

Ahmet Bey'in ceketi.

İbreti âlem oldu,

Ahmet Bey'in ceketi,

Sonunda herkes anladı

“Ya nasip ya kısmet” i

İbreti âlem oldu,

Ahmet Bey'in ceketi.

Meğerse tüm keramet,

Ceketteymiş be Ahmet.

Barış'a sorar isen,

Sen bu yolda devam et.

6.Al Beni

Bir damla suya hasret,

Kurumuş bir dal gibiyim sensiz.

Dalgalara kapılmış, küreksiz, dümensiz,

Bir sal gibiyim, sensiz.

Dinle sevdiceğim, göz bebeğim, tatlı dillim.

Bu belki de sana son seslenişim.

Al beni, tut elimden, al yanına.

Sar, sar beni sar beni acılarla sar.

Çok uzaktan gelen bir ses,

Sanki senden haber gibi bana.

Akşam vakti dönen kuşlar,

Sanki benden cevap gibi sana.

Dinle sevdiceğim, göz bebeğim, tatlı dillim.

7.Al Beni (2)

Sen gideli sevgilim,

Bahçemde güller açmıyor.

Geceler bitmek bilmiyor,

Geceler buz gibi,

Sabah olmuyor.

Şimdi ben, sensiz nasıl yaşarım söyle?

Şimdi ben, sensiz n'eylerim söyle?

Son bir kez görebilsem seni,

Tutsam dokunsam ellerine.

Yokluğun dayanılmaz oldu.

Hasret kaldım gül yüzüne.

Şimdi ben, sensiz nasıl yaşarım söyle?

Şimdi ben, sensiz nasıl yaşarım söyle?

Al beni, götür gittiğin yere,

İstersen vur yerden yerlere,

Ne olur al beni, götür gittiğin yere,
Yeter ki, yeter ki terk etme.
Bekledim seni gecelerce,
Yaralı ceylan misali.
Ardından düştüm çöllere,
Leyla'ya koşan Mecnun misali.
Şimdi ben sensiz, nasıl yaşarım söyle?
Şimdi ben sensiz, n'eylerim söyle?
Al beni, götür gittiğin yere,
İstersen, vur yerden yerlere.
Ne olur al beni, götür gittiğin yere.
Yeter ki, yeter ki terk etme.

8. Ali Yazar Veli Bozar

Ali yazar, Veli bozar
Küp suyunu çeker azar azar.
Üzülmüşüm neye yarar
Keskin sirke küpüne zarar.
Of off! Gözümde yaş görseler;
"Erkek ağlar mı?" derler.
Gökler ağlıyor, dostlar.
Ben ağlamışım, çok mu?
Rahmet yağarken dostlar,
Ben ıslanmışım, çok mu?
Ali yazar, Veli bozar,

...

Of off! Bir gün, dönsem sözümden,

Düşerim, dost gözünden.

Dünya, dönüyor dostlar.

Bir sözden dönsem, çok mu?

Devran dönüyor dostlar,

Ben dönmüşüm çok mu?

Ali yazar, Veli bozar,

...

Of off! Barış yolun sonunda,

“Yürü!” demek boşuna,

Hayat duruyor dostlar.

Ben durmuşum çok mu?

Yaşam bitiyor dostlar.

Ben bitmişim çok mu?

Ali yazar, Veli bozar,

9. Alla Beni

Alla beni, pulla beni, al koynuna yar.

Gözüm, senden başkasını, görmez oldu yar.

Gönlüm senden bir şey ister, nasıl desem yar?

Alla beni, pulla beni, al koynuna yar.

...

Senin için dağları deler, yol açarım yar.

Senin için denizleri kuruturum yar.

Senin için gök kubbeyi yerlere çalarım yar.

Canım iste, canım bile sana kurban yar.

...

Dağlar, taşlar, uçan kuşlar senin olsun yar.

Deniz, derya, gökler hep yerinde dursun yar.

Gönlüm senden bir şey ister, nasıl desem yar?

Alla beni, pulla beni, al koynuna yar.

...

Saçlarına yıldızlardan taç yapayım yar.

Bir nefeste, güneşleri söndüreyim yar.

Çıra gibi uğruna ben yanayım yar.

Canım iste, canım bile sana kurban yar.

...

Yıldızlar yerinde güzel, bırak dursun yar.

Saçlarımı ellerinle okşa yeter yar.

Gönlüm senden bir şey ister, nasıl desem yar?

Alla beni, pulla beni, al koynuna yar.

...

Rüzgâr olup, ince beline sarılayım yar.

Çimen olup, ayağına serileyim yar.

Sürme olup, gözlerine sürüleyim yar.

Canım iste, canım bile sana kurban yar.

Alla beni, pulla beni, al koynuna yar

10. Allah'ım Güç Ver Bana

Yine, sensiz bir gecenin,

Buz gibi sabahında.

Bu korkunç yalnızlığında,

Seni bekliyorum, yanıyor yüreğim.

...

Yine gözyaşlarım, yağmur gibi.

Yaşıyorum anılarla.

Bir şeyler kopuyor sanki,

Taa şuramda... Yanıyor yüreğim.

...

Allah'ım güç ver bana, sığındım sana.

Bu ne dayanılmaz bir acı, sabır ver bana.

Yeter artık çektiklerim, bitsin bu ceza.

Ümitsiz haykırıyorum, "Ne olur dön bana."

...

Sana yazdığım en son şarkı bu,

Artık kırıldı kalemim,

Gökler şahidim olsun ki,

Seni seviyorum... Yanıyor yüreğim.

...

Sonbahar yaprakları gibi,

Savruldu ümitlerim.

Son bir kez duymak istersen,

Seni seviyorum... Yanıyor yüreğim.

Allah'ım güç ver bana, sığındım sana

11. Aman Yavaş Aheste

Aman yavaş, aheste!

Sabırlı derviş murada ermiş,

Acelesi olana ağır ol demiş,
Aman yavaş, aheste!
Tiz-i reftar olanın payine damen dolaşır.
Erişir menzil-i maksuda aheste giden.
Aheste, aheste!
Aheste çek kürekleri, aheste!
Perdedar-ı mikuned der kasr-ı kayser ankebut
Bum-ı nevbet mizedend ber-tarem-i Efrasiyab
Aman yavaş aheste,
Söz gümüşe, sükût altınmış,
Demek ki susmak, daha kıymetli.
Sessiz sakın durmak varken,
Konuşup yorulana bilmem ne demeli
Aman yavaş, aheste!

12. Anahtar

Sınıfın en güzel kızı o, yalnız geziyor.
Kimse ona yaklaşmıyor.
Yine koltuğunda koca koca kitaplar,
Yine kütüphaneden geliyor.
Baktım bir cilt şair Mehmet Akif,
İki büyük kitap Fatih Sultan Mehmet.
Üç kalın cilt Mevlana, bir de Mimar Sinan.
Döndü bana, dedi ki: “Beni seviyorsan,
Eğer kalbime girmek istiyorsan.
Önce bunları anla, beni iyi dinle.”

...

“Beş şair bir abide
İki abide bir sultan,
Beş sultan bir düşünür,
İki düşünür ise bir mimar.”
“Düşün taşın, bütün gece,
Benim kalbim bir bilmece,
Kalbimin bir kilidi var,
İşte sana anahtar.”

...

En sevdiği şair Mehmet Akif,
Bir abide, Fatih Sultan Mehmet,
“Hayranım,” dedi, Sinan, bir de Mevlâna.

...

Gece annem evde dedi: “Oğlum neyin var?
Yemeden içmeden kesildin, yine.”
Dedim: “Anne, artık kalbimin sahibi var.
Âşık oldum, delicesine.”

...

“Bir gün Akif okuyor, bir gün Mevlâna,
Bir Fatih'e hayranmış, bir de Sinan'a
Hem tarihe meraklıymış, hem de sanata.”

...

Annem dedi: “Oğlum anlamadın mı?
vazgeç bu sevdadan, bu kız fazla akıllı,

Ah benim saf oğlum, ah oğlum, anlamadın mı?

Beş şair bir abide,

...

Aşkın gözü kör olurmuş,

Annem galiba haklı,

Kafama fena takıldı,

Bu kız çok akıllı.

...

Beş şair, bir abide,

İki abide, bir sultan

Beş sultan bir düşünür.

İki düşünür ise bir mimar.

...

Beş Akif, bir saat kulesi,

İki kule, bir Fatih.

Beş Fatih, bir Mevlâna.

İki Mevlâna, bir Sinan.

Düşün taşın bütün gece,

Benim kalbim bir bilmece,

Bilmeceyi çözmek için,

İşte sana anahtar.

13. Anlıyorsun değil mi?

Hava ayaz mı ayaz, ellerim ceplerimde,

Bir Türkü tutturmuşum, duyuyorsun değil mi?

Çalacak bir kapım yok, mutluluğa hasretim.

Artık, sokaklar benim, görüyorsun değil mi?

...

Zaman akıyor sanki, saatler durmuş bugün,
Sonsuz yalnızlığımda, bir tek sen varsın bugün.

Ya dön bana artık, duyuyor musun beni?

Ya çık git dünyamdan, anlıyorsun değil mi?

...

Bir resmin kalmış bende, tam ortadan yırtılmış,

Hani siyah kazaklı, biliyorsun değil mi?

Gözlerimden süzülen birkaç damla anıda,

Senin sıcaklığın var, anlıyorsun değil mi?

14. Arkadaşım Eşşek

“Kaç yıl oldu?” saymadım köyden göçeli.

Mevsimler, geldi geçti, görüşmeyeli.

Hiç haber göndermedin o günden beri.

Yoksa bana küstün mü, unuttun mu beni?

Dün yine seni andım, gözlerim doldu.

O tatlı günlerimiz bir anı oldu.

Ayrılık geldi başa, katlanmak gerek.

Seni çok çok özledim, arkadaşım eşek.

Arkadaşım eş, arkadaşım şek,

Arkadaşım eşşek.

Yaban tayları çayırda tepişiyor mu?

Çilli horoz kedilerle dövüşüyor mu?

Sarıköz minik buzağıyı süttten kesti mi?

Kuzularla oğlaklar sevişiyor mu?
Uzun kulaklarını son bir kez salla,
Tüm eski dostlarımdan bir haber yolla.
Ayrılık geldi başa, katlanmak gerek.
Seni çok çok özledim, arkadaşım eşek.
Arkadaşım eş, arkadaşım şek,
Arkadaşım eşşek.

15. Ayı

Bugün hava güzel, dedim ki hanıma:
“Haydi kalk, giyin de çıkalım biraz.
Bak, cıvıl, cıvıl kuşlar uçuyor,
Dalları basmış erikle kiraz.”
“Çoluk çocuk, cümbür, cemaat,
Piknik yapalım ne dersiniz ha?”
Ev halkı uçu “Yihhu,
Aslan baba sen çok yaşa.”
Yolda düşündüm bizim çocuklar;
Tanımıyorlar hayvanları,
Bir hayli garibime gitti doğrusu,
Bir baba olarak verdim kararı.
Anında bir ters “U” dönüş,
Doğru hayvanat bahçesine!
“Biliyoruz ayıp oldu, hâkim bey ama,
Zar zor girebildik içeriye.”
“Bak evladım, buna ayı derler,

Ormandan inip şehre gelirler.

Ağır mağır, hantaldır ama,

Armudun iyisini ayılar yerler.”

“Evet, babacım ona, ayı derler,

Ayılar bizi çok severler,

Ağır mağır, hantaldır ama,

Armudun iyisini ayılar yerler.”

“Senin de canın günün birinde,

Armudun iyisini yemek isterse,

Sakın ha aman, manava gidip de,

Armutları tek tek elleme.”

“Adamın kafası bir atarsa,

Bayramlık ağzını bir açarsa,

Sana neler der biliyor musun?

Mahalle duyar rezil olursun.”

A de bakayım “a”, bi de y de “y”, şimdi bi de ı “ı”

Oku bakayım, ayı! Oku bakayım ayı!

Yalnız kızlar ayı,

Hadi erkekler ayı,

Cümbür cemaat ayı,

Bütün mahalle ayı.

Maksat çoluk çocuk öğrensın,

Hayatın çetin yollarını.

Kaptırmasınlar kimseye,

Kafalarını ve kollarını.

Hani, baba olarak vazifemiz tabi,
Uyandırıp ikaz etmek,
Uzundan anlamıyor hâkim bey,
Kısa yoldan anlatmak gerek.
Hayvan sevgisi tabi ki lazım,
Ama her şey karşılıklı,
Ben seni seveyim, sende beni say ki,
Bozulmasın ağzımızın tadı.
Armudun iyisini zaten o yer,
Bir eli yağda ötekisi balda.
Buramıza geldi artık hâkim bey,
Takdir sizden, birazda ite kaka.
A de bakayım “a”, bi de y de “y”, şimdi bi de ı “ı”
Oku bakayım, ayı! Oku bakayım ayı!
Yalnız kızlar ayı,
Hadi erkekler ayı,
Cümbür cemaat ayı,
Bütün mahalle ayı.

16. Aynalı Kemer

Sabah yeli ılgıt ılgıt eserken,
Seher vakti bir güzele vuruldum.
Al dudakta inci dişi,
Bu dünyada, yok bir eşi,
Seher vakti bir güzele vuruldum.
Aynalı kemer ince bele,

Bu can kurban tatlı dile,
Seher vakti bir güzele vuruldum.
Mor menekşe, nergiz dizmis boynuna.
Kuşluk vakti aldı beni koynuna.
Cıvıldaşır dudu kuşu,
Sanki bülbülün ötüşü,
Seher vakti bir güzele vuruldum.
Aynalı kemer ince bele,
...

Akşam oldu, gün kavuştu sessizce,
Dedi güzel; “Ayrılık vardır bize”
Uzakta bir baykuş öttü,
Gül bahçemde diken bitti,
Seher vakti bir güzele vuruldum.
Aynalı kemer ince bele,

17. Bal Böceği

Seyyah oldum, dolaştım şu âlemi, ah güzelim!
Senin gibi bir vefasız görmedim ben.
Hayırsız, kitapsız, zalimi, bal böceğim.
Senin gibi bir insafsız görmedim ben.
Şu dağlarda çiçek oldum, aşkımdan, sarardım soldum.
Bakmadın bana bal böceğim.
Yollarında toprak oldum, sen bastıkça ben kavruldum.
Görmedin beni bal böceğim.
Seni gidi bal böceği,

Kim çözecek bu bilmeceyi?
Ateşte yanar pervane, ben oldum derdinden divane.
Hele gel, yine gel, bir gece vakti koynuma gel.
Hele gel, yine gel, bir gece vakti koynuma gel.
“Ama benim adım bal böceği,
Bekleyemem ben bu geceyi,
Gelir de koynuna girerim ama
Sonra da batırırım iğneyi.”
Hele gel, yine gel, ben razıyım dön bana gel,
Hele gel, yine gel, bir gece vakti koynuma gel.
“Ama benim adım bal böceği,
Bekleyemem ben bu geceyi.
Gelir de koynuna girerim ama.
Sonra da batırırım iğneyi.”
Nedir bu çektiğim senin elinden, ah güzelim?
Kurtar beni elalemin dilinden.
Bıktım usandım, o bitmez nazından, bal böceğim.
Sabır teli koptu, gönül sazımdan.
Şu dağlarda çiçek oldum, aşkımdan, sarardım soldum.
Bakmadın bana, bal böceğim.
Yollarında toprak oldum, sen bastıkça ben kavruldum.
Görmedin beni, bal böceğim.
Seni gidi bal böceği,

18. Ballı Kaymak

Bir gün bile bana sevgilim demedin,

Hep içine attın.
Nerde bir güzel görsen, ona baktın.
Beni ağlattın.
Sabır taşı çatladı, artık olamaz,
Seni, benim elimden kimse alamaz.
Biz ikimiz ballı kaymak gibiyiz.
Aynen öyle!
Sana doyamam, kıyamam, artık olamaz,
Seni, benim elimden kimse alamaz,
Biz ikimiz, ballı kaymak gibiyiz.
Aşkın yaktı, kavurdu şu yüreğimi,
Al beni kollarına.
Dudaklarım sana hasret, susadım.
Öp beni kana kana.
Sabır taşı çatladı, artık olamaz.
Açtın kapıları, yıktın kaleleri,
Gel, kır son kilidi.
Usulca yaklaş, yaslan göğsüme,
Çöz düğmelerimi.

19. Bal Sultan

Daha on altı yaşına basmamıştı, Bal sultan.
Bakmaya kıyamazdım öyle güzeldi, Bal sultan.
Bir sabah dediler ki: “Gelin oldu gitti gurbete, Bal Sultan,”
Yüreğime düştü ateş, inanmak Bal Sultan.
Her damla yağmurda sen varsın Bal Sultan.

Her tüten dumanda yine sen Bal Sultan,
Aşk ateşiyile yanmayan, nasıl ocak yaksın ki?
Çocukluk nedir bilmeyen, nasıl çocuk baksın ki?
Duydum ki dalından kopmuş gül gibi solmuş gurbette Bal Sultan,
Altın kafesteki bülbül gibi susmuş, Bal Sultan.
Her damla yağmurda sen varsın Bal Sultan
Her tüten dumanda yine sen Bal Sultan
Bir akşam karanlığında çıkıp gitmiş, Bal Sultan.
Gün batısında yıldızlarla buluşmuş, Bal Sultan.
O gün bu gündür tatlı bir rüzgâr eser gurbette, Bal Sultan
Ve karanlık gecelerde, ışıldar tüm yıldızlar.
Her damla yağmurda sen varsın, Bal Sultan,
Her tüten dumanda yine sen, Bal Sultan.

20. Ben Bilirim

Deli gönül sevdasını,
Ben bilirim, ben bilirim.
Yardan ayrı kalmasını,
Ben bilirim, ben bilirim.
Yumuk yumuk elleri var.
Kömür kömür gözleri var.
Daha daha neleri var,
Ben bilirim ben bilirim.
Kışlalara erdi bahar,
Tezkereye birkaç gün var,
Barış'a da bir sorsalar,

Ben bilirim ben bilirim.

21. Benden Öte Benden Ziyade

Bu akşam, yine garip bir hüzün çöktü, üstüme.

Hücrem soğuk, bir tek sen varsın düşlerimde.

Demir kapı yine kapandı, ağır ağır üzerime.

Kelepçeler yine vuruldu, kilit kilit yüreğime.

Derin derin soluyorum seni gecelerce.

Duvarlara kazıdım ismini her köşeye.

Dudakların şeker gibiydi, baldan öte baldan ziyade.

Pembe pembe yanakların, gülden öte gülden ziyade.

Sabret, gönül sabret, sakın isyan etme.

Bir gün elbet bitecek bu çile, isyan etme.

Dört kitaptan başlayalım, istersen gel söze.

Orda öyle bir isim var ki, kuldan öte, kuldan ziyade.

Onu düşün, ona sığın, o senden öte, benden ziyade.

Bir sabah, elbet güneş de doğacak penceremde.

Ama, bil ki ateşin hala yanacak yüreğimde.

Gözyaşlarım akıp gidecek, selden öte selden ziyade.

Bir canım var vereceğim, baldan öte baldan ziyade.

Sabret, gönül sabret, sakın isyan etme.

...

Bir ben var ki benim içimde, benden öte, benden ziyade,

Bir sen var ki senin içinde, senden öte senden ziyade,

Bir ben var ki benim içimde, benden öte, benden ziyade,

Bir sen var ki senin içinde, senden öte senden ziyade.

22. Beyhude Geçti Yıllar

Bir masaldı aşkımız,
Sisler, bulutlar ardında.
Bir akşam bitiverdi,
Her şey yok oldu bir anda.
Beyhude geçti yıllar,
Silindi hatıralar,
Geride bir avuç yalan.
Hüzün dolu geceler,
Buğulu pencereler,
İşte hepsi bu, senden kalan.
Nasıl içim yanıyor?
Öylesine sevdim seni,
Hep saklamak istedim,
Altın kafeslerde seni.
Beyhude geçti yıllar...
Sanki gizli bir el, kopardı seni benden,
Savurdu bir kar tanesi gibi...
Boş yere arıyorum,
Sımsıcak sevgini,
Bu ıslak, boş sokaklarda...
Elinden oyuncağı,
Alınmış çocuk gibi,
Yalnızım karanlıklarda.
Bir masaldı aşkımız,

Sisler, bulutlar ardında.
Bir akşam bitiverdi,
Her şey yok oldu bir anda.
Beyhude geçti yıllar,
Silindi hatıralar.
Geride bir avuç yalan,
Hüzün dolu geceler,
Buğulu pencereler,
İşte hepsi bu, senden kalan.

23. Binboğa'nın Kızı

Baba ocağından çıktım yıllar öncesi.
Bir gün kader karşıma çıkardı seni.
Bir göründün, bir yok oldun serap misali,
Dere tepe demem güzel, ararım seni.
Kurda kuşa akıl sordum, dediler: "Vazgeç,
Binboğa'nın kızıdır o, sana ne gerek."
Bir göründün bir yok oldun, serap misali,
...
Kozan Yaylası'ndan geldim, Barış'tır adım,
Bugün varsak, yarın yoğuz, doğrudur sözüm,
Bir gün elbet biter vadem, çağırır Tanrı'm.
Artık mahşer gününde ararım seni.
İnan mahşer gününde ararım seni.

24. Bir Selam Sana

Bir dilim ekmeği bölüşürüm seninle.

Suyu, aynı tasta yudumlarım seninle.

Eğer kalbin kırıkta dost yüzünden;

Bir selam sana, gönül dağlarından.

Gel, sen de katıl bizlere...

Dolaş, bahçemizde gönlünce.

Uzat, korkma elini...

Bak, beş parmağım var benimde,

Eğer kalbin kırıkta dost yüzünden;

Bir selam sana gönül dağlarından.

Al selamını, gönül dağlarından...

25. Bugün Bayram

Sen gittin gideli, içimde öyle bir sızı var ki,

Yalnız sen anlarsın.

Sen şimdi uzakta, cennette, meleklerle

Bizi düşler ağlarsın...

Bugün bayram, erken kalkın çocuklar,

Giyelim en güzel giysileri,

Elimizde taze kır çiçekleri.

Üzmeyelim bugün annemizi...

Sen yaz geceleri, yıldızlar içinde.

Ara sıra bize göz kırparsın.

Sen soğuk günlerde kalbimi ısıtan..

En sıcak anımsın.

Bugün bayram

Erken kalkın çocuklar

Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri
Üzmeyelim bugün annemizi...
Bugün bayram, erken kalkın çocuklar...
Bugün bayram, çabuk olun çocuklar,
Annemiz bugün bizi bekler.
Bayramlarda hüzünlenir melekler,
Gönül alır, bu güzel çiçekler...

26. Cacık

Sözüm meclisten dışarı, dostlar.
Bugünlerde kendimi hıyar gibi hissediyorum.
Hani, dilim dilim doğrasalar beni,
Marmara, Ege, Karadeniz ve hatta Akdeniz,
Cacık olur, diyorum...
Derdim öylesine büyük ki dostlar,
Kırka yarıp, yine kırka bölsele,
Ve kırk bostana gübre diye serpseler,
Kırk bin tane ot biter de,
Kırk bin derde deva olur, diyorum...
Ne oldu bana böyle durup dururken,
Oğlan aldı başını gitti, kız zaten lafımı dinlemezdi.
Düğmem kopuk, paçam söküük.
Oramda buramda çengelli iğneler,
Bir de: “Çengelli iğne, nazar bozar” derler.
Hanımın çorabı kaçık, başında bigudiler.

Karabaş bile suratıma, bakıp bakıp havlıyor.
Övünmek gibi olmasın ama dostlar,
Kendimi hıyar gibi hissediyorum...
Hani ince kıyım doğrasalar beni,
Akdeniz cacık olur diyorum.
Ve hatta Atlas okyanusu,
Ve hatta Hint okyanusu,
Ve hatta hatta Büyük okyanus bile,
Cacık olur diyorum, böyle cacığa rakı mı dayanır?
Çivi çiviye söker derler,
Soğuktan donanı buzla ovarlar.
Ben zaten yanmışım dostlar.
Peki, beni fırına mı koysalar?
Zeytin suyuna kuru ekmek,
Böyle gelmiş böyle gidecek.

27. Can Bedenden Çıkmayınca

Kara haber tez duyulur,
Unutsun beni demişsin,
Bende kalan resimleri,
Mektupları istemişsin.
Üzülme, sevdiceğim,
Bir daha çıkmam karşına.
Sana son kez yazıyorum,
Hatıralar yeter bana.
Unutma ki dünya fani,

Veren Allah, alır canı.
Ben nasıl unuturum seni?
Can bedenden çıkmayınca.
Kurumuş bir çiçek buldum,
Mektupların arasında.
Bir tek onu saklıyorum,
Onu da çok görme bana
Aşkların en güzelini,
Yaşamıştık yıllarca,
Bütün hüznü şarkılar,
Hatırlatır seni bana.
Unutma ki dünya fani,
Veren Allah, alır canı.
Ben nasıl unuturum seni?
Can bedenden çıkmayınca.
Kırıldı kanadım, kolum,
Ne yerim var, ne yurdum.
Gurbet ele düştü yolum,
Yuvasız kuşlar misali.
Selvi boylum, senin için,
Katlanırım bu yazgıya,
Böyle yazmışsa Yaradan,
Kara toprak yeter bana.
Unutma ki dünya fani,
Veren Allah, alır canı.

Ben nasıl unutturum seni?
Can bedenden çıkmayınca.

28. Dağlar Dağlar

Ellerimle büyüttüğüm,
Solar iken dirilttiğim,
Çiçeğimi kopardın sen,
Ellere verdin.
Dağlar, dağlar!
Kurban olam, yol ver geçem.
Sevdiğimi son bir olsun,
Yakından görem.
Kuşlar uçmaz, güller soldu.
Yüce dağlar, duman oldu.
Belli ki gittiğin yerden,
Kara haber var.
Dağlar, dağlar!
Kurban olam, yol ver geçem.
Sevdiğimi son bir olsun,
Yakından görem.

29. Delikanlı Gibi

Bana dün haber göndermişsin,
“Gelsin yüzleşsin”, demişsin,
Geldim işte tek başıma,
Delikanlı gibi
İyi bilirim ben, bu oyunu,

Hem başı belli, hem sonu,
Konuşalım açıkça, şimdi,
Delikanlı gibi.
O kızıdan vazgeç,
Unut onu, beni dinle;
Onun gözü yükseklerde,
Kızın gözü, sadece parada,
Aklı fikri, bir zengin kocada.
Seninle bir hesabım yok,
Paylaşacak bir kozum yok,
Yine de geldim tek başıma,
Delikanlı gibi.
Beni kovalar dokuz köyden,
Doğruyu hep söylerim ben,
Ölürüm de dönmem sözümden,
Delikanlı gibi
O kızıdan vazgeç,
Açtırdın bana kutuyu,
Zorla söylettin kötüyü,
Sonuna kadar dinle şimdi,
Delikanlı gibi.
Aşkın kör etmiş gözünü,
Kulağın duysun bu sözümü,
Benim de sabrımın sonu var,
Delikanlı gibi. O kızıdan vazgeç

Uzat elini son bir defa,
Kapansın konu burada,
Sen yoluna, ben yoluma,
Delikanlı gibi.

Biliyorum ban inanmıyorsun,
Unutmak çok zor diyorsun,
Gün gelir beni anlarsın,
Delikanlı gibi.

O kızıdan vazgeç,

30. Dıral Dede'nin Düdüğü

Hele destur! Maşallah bu ne bolluk böyle.

Hele destur! Helalinden kazandıysan söyle.

Hele destur! Gözümüz yok, Allah daha çok versin.

Ama paylaş, gel beni dinle, paylaşırsan sevaba girersin...

Aç gözünü, daha vakit erken, gör şeytanın gör dediğini,

Bir kulak ver de dinle, sağır sultanın duyduğunu,

Sen, öyle devekuşu gibi, şaşkın şaşkın bakırırsan,

Bir gün, duyarsın elbet Dıral dedenin düdüğünü...

Hele destur! Maşallah bu ne iştah böyle.

Hele destur! Yetim hakkım yemedin mi söyle?

Hele destur! Gözümüz yok, afiyet şeker olsun.

Ama paylaş, gel beni dinle, gariplerin de karnı doysun...

Aç gözünü, daha vakit erken, gör şeytanın gör dediğini,

Hele destur! Maşallah bu ne kudret böyle.

Hele destur! Zayıfları ezmedin mi söyle?

Hele destur! Gözümüz yok, Allah daha iyi etsin.

Ama paylaş, gel beni dinle, ardından herkes dua etsin.

Aç gözünü, daha vakit erken, gör şeytanın gör dediğini...

31. Domates, Biber, Patlıcan

Domates, biber, patlıcan; domates, biber, patlıcan,

Bir anda bütün dünyam karardı,

Bu sesle sokaklar yankılandı,

Domates, biber, patlıcan

Keşke hislerimi, sana açıkça anlatabilseydim,

Sana deli gibi âşık olduğumu söyleyebilseydim,

Göz göze geldiğimiz o anda, sanki dilim tutuldu

Bir anda konuşamadım, karşımda.

Oysa bütün cesaretimi toplayıp sana gelmiştim.

Senin için çarpan şu kalbimi, gör istemiştim.

Tam elini tutmak üzereyken, aşkımı itiraf edecekken,

Sokaktan gelen o sesle yıkıldı dünyam

Domates, biber, patlıcan; domates, biber, patlıcan,

Şimdi, benden çok uzaklardasın biliyorum,

Belki, bir gün dönersin diye dualar ediyorum,

Seni bir daha görsem yeter,

İnan ki bu bir ömre bedel,

Yeter ki bitmesin bu rüyam.

Nereye gitsem, ne yana baksam,

Hep seni görüyorum.

Biliyorum, artık çok geç ama,

Yine de bekliyorum.

Her şey boş geliyor bana,

Sarılağım sımsıkı sana,

Yeter ki yıkılmasın bir daha dünyam.

Domates, biber, patlıcan; domates, biber, patlıcan,

32. Dönence

Gün, çoktan döndü buralarda,

Ve ben, simsiyah gecenin koynunda,

Yapayalnız bekliyorum, görüyorum, duyuyorum.

Bir gün gelecek dönence, biliyorum.

Simsiyah gecenin koynundayım, yapayalnız.

Uzaklarda bir yerlerde, Türküler söyleniyor.

Dönence...

Kupkuru bir ağacın dalıyım, yapayalnız,

Uzaklarda bir yerlerde, bir şeyler kök salıyor.

Görüyorum, dönence...

Çatlamış dudağında ne bir ses ne bir nefes.

Uzaklarda bir yerlerde, Türküler söyleniyor.

Duyuyorum, görüyorum, biliyorum.

Dönence, dönence, gün dönende dönence

33. Dört Kapı

Tuz ekmek hakkı bilene, sofraya kurmasan da olur,

Ilık bir tas çorba yeter, "Rızkım buymuş." der, içerim.

Kadir kıymet anlayana, sandık açmasan da olur.

Kırk yamalı hırka yeter, "İdris biçmiş." der giyerim.

Bir çorbayla karnım doydu,
Hırka bana yorgan oldu.
Bir de kalem tutmayı öğret,
Kırk yıl sana hizmet ederim.
Bana bir harf öğret yeter,
Kırk yıl sana hizmet ederim.
Barış'ım, uzaktan geldim,
Dört kapı önünde durdum,
Dört kapıdan geçemezsem,
Geldiğim gibi giderim.

34. Dut Ağacı

Bu sabah, doğup büyüdüğüm mahallenin sokaklarında dolaşım. Çocukluğumu, yaşamak istedim bu sabah. Ve bir an, keşke bugün hiç olmasaymış diye düşündüm. Keşke dün, dün kalsaymış. Şu sağdaki iki katlı ev, Nezahat Hanımlarındı galiba. Yok yok, bu Yekta Beylerinki olmalı. Nezahat Hanımlarının yanı top oynadığımız boş arsaydı. İyi ama, nerde boş arsa? Ya bakla tarlası? Peki taş mektep? Neredeler, kimler götürdü? Kimler çaldı o güzelim anıları benden?

Birden Rıza Amca'yı gördüm. Yine, o dut ağacının altında oturuyordu. Koştum, ellerine sarıldım. Önce tanımadı. Sonra, Rıza Amca'nın sınımsıcak ellerinde, çocukluğumu yeniden yaşamaya başladım.

Tam o karşıımızdaki evin üçüncü katında otururlardı. On dört yaşında boyanmaya başladığından, mahalleli sonunu pekiyi görmezdi doğrusu. “Bu kız çok tango oldu.” Derlerdi. Evlenmiş, iki sokak öteye taşınmışlar. “Eskisi gibi mi?” diye sordum. Eskisi gibiymiş. Biraz kilo almış o kadar. Olsun, kim bilir kilolu olmak bile ne yakışmıştır ona. Zaten ne yakışmazdı ki?

“Rengini beğenmedim.” dedi Rıza Amca “Üstelik, bayağı süzölmüşsün. Tabii gece hayatı, içki, sigara... Bakmıyorsunuz ki kendinize.”
Hıh! İlahi Rıza Amca. Birlikler Umumi Kâtipliğinden emekli olalı beri, gecesı gündüzü

bu dut ağacının altında geçerdi. Son üç sadrazamı ve Cumhuriyet'ten bu yana bütün başvekilleri sırasıyla ezbere bilir, bize de saydırırdı çocukluğumuzda. “Hala hatırlıyor musun?” diye sordu. Hatırlıyor muyum? Hiç unutamamıştım ki! Bilekten bağlı, açık sandaletler giyerdi. Nedense, pek derin bir iz bıraktı bende bu sandaletler. Bir de kol altları genişçe oyulmuş pembe bluzu. İlk sigarasını yakışımı hatırlıyorum da ne gururlanmıştım ya rabbim. Nasıl da bakmıştı gözlerime. Yıllar yılı bu bakışlarla yaşadım. Onlarla uyudum, onlarla uyandım. Şimdi kim bilir hangi eller yakıyordur sigarasını. Oysa, bu dut ağacının altında söz vermiştim. “Söz, söz, söz! Hep lafta kaldı.” dedi, Rıza Amca: Yıkılmadık ev bırakmadılar mahallede. Evlerle beraber, bahçeler de yok oldu. Bir şu “dut ağacı” kaldı. Onu kesmeseler bari. Birden gözleri parladı: “Sahi, sen televizyona filan da çıkıyorsun. Tabii ya, seni dinlerler. Bir seferinde söyle, çık. Pat pat söyle. Şu dut ağacını kesmesinler de!” Aslında dizlerinde derman olsa, Nafia Vekiline bile çıkardı Rıza Amca. Ama gençler ne güne duruyordu ki... Söz verdim Rıza Amca'ya. Dut ağacını kestirmeyeceğime söz verdim... Dünü bilmeden, bugünü yaşamanın bedeli öylesine ağırdı ki... Yarını bugünden kurtarmak için hayatımda ikinci kez söz verdim. Birinciyi tutamamıştım ama, ikinci sözümü tutacağıma söz verdim.

35. Eğri Eğri

Bana yolun seç diyorlar,
Bozuk yolu seçer miyim?
Eğri eğri, doğru doğru.
Seçemezsen de geç diyorlar,
Ben yolumdan geçer miyim?
Eğri eğri, doğru doğru.
Kimi batı, kimi doğu,
Kuzey, güney, hepsi doğru,
Kim seçer ki bozuk yolu?
Eğri eğri, doğru doğru.
Benim yolum, bana doğru,

Hiç yolundan döner miyim?
Eğri eğri, doğru doğru,
Eğri büğrü, ama yine de doğru.
Bana yârin seç diyorlar,
Vefasız yar seçer miyim?
Eğri eğri, doğru doğru.
Seçmesen geç diyorlar,
Geç dese de geçer miyim?
Kimi tatlı, buğday tenli, kimi mahur, dudu dilli,
Kimi esmer, nokta benli.
Ben bulmuşum, nazlı yâri,
Geç desen de geçer miyim?
Eğri eğri, doğru doğru.
Eğri büğrü ama yine de doğru.
Sevdiğini al diyorlar,
Alsam bile yar yeter mi?
Eğri eğri, doğru doğru.
Var yoluna git diyorlar,
Bir yol ile iş biter mi?
Eğri eğri, doğru doğru.
Bir karış da toprak gerek,
Üstüne ev kurmalı,
Yar içinde oturmalı,
Eğri eğri, doğru doğru.
Barış demek, toprak demek,

Ben kendimi verir miyim?

Eğri eğri, doğru doğru,

Eđri bűđrű ama yine de dođru.

36. Elveda lűm

oktan uçmuş gűvercin,

Tahta masam devrilmiş.

Can dostum omar uykuda.

Tatlı komşu Ayşe Teyze, emekli Salih ğretmen,

Hepinize, hepinize, elveda.

Dostlar elveda!

Gözlerim, kurşun gibi ağır ağır kapandı bu gece,

Elveda!

37. En Bűyűk Mehmet Bizim Mehmet

ksűz dođdu Mehmet,

İte kaka bűyűdű Mehmet,

On bir yaşına doğru, okula da gitti Mehmet.

aka aka okudu da Mehmet.

Dűne dűne başı dűndű, Mehmet.

Diploma hak getire, Mehmet.

Okumayı sűkemedi ki Mehmet!

Saldım ayıra Mehmet,

Mevlam kayıra Mehmet!

Bűtűn kűy toplansın...

Bu Mehmet, ne ballı ocuk,

Vallahi çok şanslı ocuk.

Ne amcası var ne dayısı,
Bundan iyisi, Şam'da kayısı,
Mehmet... Ula Mehmet...
En büyük Mehmet bizim Mehmet,
En büyük Mehmet bizim Mehmet!
Askere gitti Mehmet,
Eğitim gördü Mehmet,
Jandarma, komando Doğu'ya da gitti Mehmet,
Alavere dalavere Mehmet.
Hadi yine yürü nöbete Mehmet,
Askerlik uzadı Mehmet,
Gelemedi tezkere Mehmet,
Saldım çayıra Mehmet,
Mevlam kayıra Mehmet!
Bütün bölük toplansın...
Bu Mehmet, ne ballı çocuk.
Vallahi çok şanslı çocuk.
Ne amcası var, ne dayısı,
Bundan iyisi Şam'da kayısı.
Mehmet... Ula Mehmet...
En büyük Mehmet bizim Mehmet,
En büyük Mehmet bizim Mehmet!
Bir kızını sevdi Mehmet,
Eridi de bitti Mehmet,
ma başlık parasını bulamadı gitti Mehmet,

Nuh dedi kız babası, Mehmet,
Peygamber demedi Mehmet,
Kız eline kına yaktı, Mehmet.
Babası paraya taktı, Mehmet,
Olmadı gitti, Mehmet,
Bir ömür bitti, Mehmet,
Bütün köy toplansın...
Bu Mehmet ne ballı çocuk,
Vallahi çok şanslı çocuk,
Ne amcası var ne dayısı,
Bundan iyisi, Şam'da kayısı.
Mehmet... Ula Mehmet...
En büyük Mehmet bizim Mehmet.
En büyük Mehmet bizim Mehmet

38. Estergon

Estergon, yedi krala saray olan Estergon!
Biz seni, Nemçe illerinde Allah emaneti edip, verdik,
Ve işte şimdi, geri almaya geldik.
Serhaddin hali böyledir;
Yiğit başından, Ali eksik olmaz.
Rumeli gazileri, kelle verilir yer (kal'a) verilmez.
Estergon kal'asi bre dilber aman!
Subaşı durak aman!
Kim bilir gönlünü, bre dilber aman!
Bir sinsi firak.

Gönül yar peşinde bre dilber aman!
Yar ondan ırak aman,
Akma Tuna, akma bre Şahin aman!
Ben bir dertliyim,
Yar peşinden, aman da gezer koşar.
Yandım kara bahtlıyım.
Estergon'u aldık bre Şahin aman
Vermeyiz ele aman!
Akma Tuna, akma bre şahin aman
Ben bir dertliyim.

39. Gel

Yine dün gece,
Sabaha kadar düşündüm seni.
İçimde bir umut,
Sanki her an gelecekmişsin gibi.
Hiç düşündün mü?
Ardında kalan bu divaneyi.
Ama... Bil ki ben;
Sonsuza dek bekliyorum seni.
Bir sabah erkenden, seherle gel.
Kimseler görmeden, gizlice gel.
Bülbüller ötmeden, sessizce gel.
Yeter ki bana gel.
Uğruna yanayım, Kerem gibi gel!
Dağları deleyim, Ferhat gibi gel!

İste, canım vereyim, Mecnun gibi gel!

Yeter ki bana gel!

Öyle isterdim ki,

Her an rüyalarına girmeyi,

Bir şarkı olup,

Dillere düşmeden söylenmeyi.

Hatta rüzgâr olup,

Toz duman gelip, sana yüz sürmeyi,

Ve damla damla...

Kirpiklerinden süzülmeyi.

40. Gibi Gibi

Ben yaralı kurt, sen kınalı kuzu,

Biraz cilve, aşkın biberi tuzu.

Sanki, biraz naz ediyorsun amma,

Senin bana gönlün var gibi gibi.

Yüzüme karşı git diyorsun amma,

Sanki gözlerin “kal” der gibi gibi.

Yeter çektiğim, insaf et gayri,

Senin bana gönlün var gibi, gibi.

Arpa, buğday yan yana orak istemez.

Yağız at şahlandı mı durak dinlemez.

Sen de biraz naz ediyorsun amma,

Sanki bana gönlün var gibi, gibi.

Yüzüme karşı git diyorsun amma,

...

Zehirin şifası, süt ile incir.
Ellerim kelepçe, yüreğim zincir.
Sanki fazla naz ediyorsun amma,
Senin bana gönlün var gibi gibi.
Yüzüme karşı git diyorsun amma,
...
Kimse sevemez, benim gibi seni.
Kırk yılda bir gelir Barış gibisi.
Sen de fazla naz ediyorsun amma,
Senin de bana gönlün var gibi, gibi
Yüzüme karşı git diyorsun amma,
...

41. Gönül Ferman Dinlemiyor

Diyar diyar dolaştım ben,
Yollara düştüm derdinden.
Her çiçekte gördüm seni.
Kara toprak ver yârimi.
Yaza yaza bitti kalem.
Bir gün elbet dolar çilem.
Ben bu yola kurban olam.
Kara toprak ver yârimi.
Gönül ferman dinlemiyor,
Bu ayrılık çok acı.
Gönül ferman dinlemiyor,
Yok mu bunun ilacı.

Geri ver, geri ver,
Kara toprak ver yârimi,
Bir sabah ansızın,
Elimden aldığın gibi.
Bir gün olur, devran döner,
Vade gelir yollar biter.
Zengin fakir, burdan geçer,
Kara toprak ver yârimi.
Deli gönül coştı çağlar,
Derdime dayanmaz dağlar,
Gelen ağlar, giden ağlar,
Kara toprak ver yârimi.
Bak şu dünyanın haline.
Meyletme dünya malına.
Razı oldum hayaline.
Kara toprak ver yârimi.
Kimi alır, kimi satar,
Hepsi de yan yana yatar.
Barış, derdine dert katar, Kara toprak ver yârimi.

42. Gül Bebeğim

Sen cennete uçtun ama,
Kokun sinmiş yatağıma, odama,
Derin derin soluyorum seni,
İçime hapsediyorum seni,
Alışamadım bir türlü yokluğuna, gül bebeğim.

Sensiz yaşamak ne kadar zor,
Ayrılık acısını gel bana sor.
Nasıl kıydın kendine, gül bebeğim?
Geceler çok soğuk, geceler sessiz,
Nasıl yaşarım, şimdi ben sensiz?
Hani bana verdiğin o sözler?
Hani o gülen, masum gözler?
Alışamadım bir türlü yokluğuna, gül bebeğim.
Sensiz yaşamak ne kadar zor,
Ayrılık acısını gel bana sor.
Nasıl kıydın kendine, gül bebeğim?
Gözyaşım karıştı yağmura,
Damla damla süzülüyor toprağa.
izi ancak ölüm ayırır diyordun bana,
Söyle nasıl kıydın kendine, gül bebeğim?
Seni benden ölüm bile ayıramadı işte,
Nasıl kıydın kendine, söyle, gül bebeğim?
Dar geliyor bana bu yerler,
Kırılısın seni taşıyan bu eller.
Hani bana verdiğin o sözler?
Hani o gülen masum gözler?
Alışamadım bir türlü yokluğuna, gül bebeğim.
Sensiz yaşamak ne kadar zor,
Ayrılık acısını gel bana sor.
Nasıl kıydın kendine, gül bebeğim?

Dar geliyor bana bu yerler,
Yaşanmaz oldu kara geceler,
ırılsın seni taşıyan bu eller, gül bebeğim.
Sensiz yaşamak ne kadar zor,
Ayrılık acısını gel bana sor,
Nasıl kıydın kendine, gül bebeğim?

43. Güle Güle Oğlum

Güle güle oğlum, ne kadar da çabuk geçmiş meğer yıllar.
Kendi kanatlarınla uçacak kadar, büyüdün ha!
O kadar oldun mu sen oğlum?
O kadar büyüdün mü?
Güle güle oğlum, demek artık sen de yuva kuruyorsun.
Sevdiğin kızla, bugün evleniyorsun.
Mutluluklar sana, benim aslan oğlum.
Yine de son bir nasihat benden sana,
anrı'nın en büyük lütfu bu unutma,
Sar onu kollarınla sar, sar, sar.
Güle güle oğlum gözlerimin nemlendiğine aldırma
Sen de anlarsın bir gün baba olunca,
Hadi, hadi artık gidelim, davetlileri bekletmeyelim,
Güle güle oğlum, güle güle...
Güle güle oğlum, güle güle...

44. Gülme Ha Gülme

Turnalardan, haberimi aldığın gün,
Sevdiceğim, gülme sakın, gülme ha gülme.

Alnıma, bir kara yazı yazılmış ki, yok ilacı,
Sevdiceğim, gülme ha gülme!
Yağmur ince, ıgıl ıgıl ağlar.
Her damlası yüreğimi dağlar.
Seni bana çok görenler n'eyler?
Karlı dağlar, uzun uzun yollar,
Hepsi pişman, susmuş ağlar,
eni bana çok görenler, n'eyler?
Yıllar geçer, güz yaz olur,
Barış, bir gün toprak olur.
Sil gözyaşın, durma ha durma!

45. Gülpembe

Sen gülünce, güller açar, Gülpembe,
Bülbüller seni söyler, biz dinlerdik, Gülpembe.
Sen gelince, bahar gelir, Gülpembe.
Dereler seni çağlar, sevinirdik, Gülpembe.
Güz yağmurlarıyla, bir gün göçtün gittin,
İnanamadık, Gülpembe.
Bizim iller sessiz, bizim iller sensiz,
Olamadı, Gülpembe.
Dudağımda son bir Türkü, Gülpembe.
Hâlâ hep seni söyler, seni çağırır, Gülpembe.
Gözlerimde son bir bulut, Gülpembe,
Hâlâ hep seni arar, seni bekler, Gülpembe.

46. Günaydın Çocuklar

Hey, hey! Günaydın çocuklar, “günaydın!”

Hep güler yüzle karşılırsınız beni.

Hey hey, hey, hey! Günaydın çocuklar, “günaydın!”

Sabah akşam bıkmadan dinlersiniz beni.

Dün gece düşündüm de renkler olmasaydı,

Yaşanmazdı bu dünyada.

Korktuğum odur ki, kapkara bir dünyayı,

İsteyenler var aramızda.

Oyun ister bazen büyükler,

Tabancalar, kılıçlar, tüfekler,

Zevk meselesi bu, karışılmaz.

Tartışılmaz zevkler ve renkler,

Sizin olsun bütün bu zevkler,

Bırakın renkleri çocuklara...

Hey, hey! Günaydın çocuklar “günaydın!”

Siz hiç kırmızı bir ağaç gördünüz mü?

Hey, hey, hey hey! Günaydın çocuklar, “günaydın!”

Gökyüzü, neden mavi düşündünüz mü?

Başak sarı, çim yeşil,

Her şeyin bir rengi var,

Değişmez doğanın dengesi,

Mor, turuncu, sarı, eflatun, pembe, hâkî,

Çamur bile kahverengi...

Oyun ister bazen büyükler,

Uzakta bir ÷lkede, insanlar anlaşmış,
Tam silahları bırakırken,
İçlerinden ikisi hemen karşı çıkmış.
Sonuçta onlar kazanmış.
İkisinin de elinde birer düğme varmış,
Biri yeşil, diğeri kırmızı...
Bir, iki, üç demişler, basıvermişler.
Ve sonunda dünya kapkaranlık olmuş
Tam istedikleri gibi
Oyun ister bazen büyükler,
Oyun ister bütün çocuklar...

47. Halhal

Halhal, halhal, halhal!
Halhal, halhal, halhal!
Akşam olup gün batınca,
Dağlara hüzün çökünce,
Lale, sümbül boynunu eğip,
Kurt kuzuya kem bakınca.
Köye döner Nazo gelin,
Yavru ceylan gibi kaçır,
Seke seke, çaydan geçer,
Nazo gelin, ayağına takar, halhal!
Bir bakışı canlar yakar.
Gülüşüne cihan değer.
Nazo gelin, ayağına takar, halhal!

Ayağında gümüş, halhal,
İnce nakış, gümüş halhal,
Yavru ceylan gibi kaçır.
Seke seke, çaydan geçır.
Nazo gelin ayağına takır, halhal!
Bir bakışı canlar yakır.
Gülüşüne cihan değer.
Nazo gelin, ayağına takır, halhal!
Halhal, halhal, halhal,
Halhal, halhal, halhal,
Yedi köyün yiğitleri,
Ağaları ve beyleri,
Boş yere durmuş beklerler,
Yaralıdır yürekleri.
Gitti gelmez Nazo gelin,
Yavru ceylan gibi kaçır.
Seke seke, çaydan geçır.
Nazo gelin, ayağına takır, halhal!
Bir bakışı canlar yakır.
Gülüşüne cihan değer.
Nazo gelin ayağına takır, halhal!
Ayağında gümüş, halhal,
İnce nakış gümüş, halhal,
Yavru ceylan gibi kaçır.
Seke seke, çaydan geçır.

Nazo gelin ayağına takar, halhal!

48. Halil İbrahim Sofrası

İnsanoğlu haddin bilir,
Kem söz söylemez iken.
Elalemin namusuna,
Yan gözle bakmaz iken.
Bir sofraya kurulmuş ki,
Halil İbrahim adına.
Ortada bir tencere,
Boş mu, dolu mu, bilen yok.
Buyurun dostlar buyurun,
Halil İbrahim sofrasına,
Buyurun dostlar buyurun,
Halil İbrahim sofrasına.
Daha çatal, bıçak, kaşık,
İcat edilmemişken,
İsmail'e inen koç,
Kurban edilmemişken,
Bir kavga başlamış ki,
Nasip kısmet uğruna.
Kapağı ver, kulbu al,
Kurbanı hiç soran yok.
Buyurun dostlar buyurun,
...
Yıllardır sürüp giden,

Bir pay alma çabası,
Topu topu bir dilim,
Kuru ekmek kavgası.
Bazen durur, bakarım,
Bu ibret tablosuna.
Kimi tatlı peşinde,
Kimininse tuzu yok.
Buyurun dostlar buyurun,
Halil İbrahim sofrasına,
Alını açık, gözü toklar,
Buyursunlar başköşeye.
Kula kulluk edenlerse,
Ömür boyu taş döşeye.
Nefsine hâkim olursan,
Kurulursun tahtına.
Çalakaşık saldırırsan,
Ne çıkarsa bahtına,
Halat gibi bileğiyle,
Yayla gibi yüreğiyle.
Çoluk çocuk geçindirir,
Haram nedir bilmeyenler,
Buyurun siz de buyurun,
Buyurun dostlar buyurun.
Barış der, her bir yanı,
Altın, gümüş, taş olsa,

Dalkavuklar etrafında,
El pençe divan dursa.
Sapa, kulba, kapağa,
İtibar etme dostum.
İçi boş tencerenin,
Bu sofrada yeri yok.
Para, pula, ihtişama,
Aldanıp kanma dostum,
İçi boş insanların,
Bu dünyada yeri yok.
Buyurun dostlar buyurun,

49. Halk İçinde Muteber

Usta terzi, dar kumaştan,
Bol gömlek diker.
Doğru tartan esnaf,
Rahat, huzurlu gezer.
Eğrinin, doğrunun,
Hesabı mahşerde,
Dünyada biraz huzur,
Her şeye bedel.
Sağlığın nasıl gülüm,
Sen ondan haber ver.
İlaç neye yarar,
Vade gelmişse eğer.
Halk içinde muteber bir,

Nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda,
Bir nefes sıhhat gibi.
Han senin, hamam senin,
Konaklar senin.
Tarla senin, çiftlik senin,
Bağ, bostan senin.
Diyelim ki dünya malı,
Tümünden senin.
Ağız tadıyla yersen
Bir şeye benzer.
Sağlığın nasıl gülüm,
Sen ondan haber ver.
İlaç neye yarar,
Vade gelmişse eğer.
Halk içinde muteber bir,
...
Barış der, biraz tuzum,
Ekmeğim olsa,
Buz gibi pınar suyundan,
Bir testim olsa,
Bir de şöyle püfür püfür,
Bir çınar gölgesi,
Kaç kula nasip olur ki,
Keyfin böylesi.

Bir lokma ye, bir yudum iç,
Bir oh çekiver,
İlaç neye yarar,
Vade gelmişse eğer.
Halk içinde muteber bir,

50. Hatırlasana

Hatırlasana, hani bana söz vermiştin?
O akşam ayrılırken, döneceğim demiştin,
Yıllar geçti, bekledim boş ümitlerle.
Hatırlasana, hani bana söz vermiştin?
O akşam ayrılırken, seviyorum demiştin,
Yıllar geçti, bekledim boş ümitlerle.
Duydum ki bugün evleniyormuşsun,
Artık başkasının oluyormuşsun,
Gücüm kalmadı dayanmaya,
Ağlamak istiyorum doya doya,
Hıçkırma hıçkırma...
Hatırlasana, böyle mi söz vermiştin?
O akşam ayrılırken, seviyorum demiştin.
Yıllar geçti, bekledim yaşlı gözlerle.
Duydum ki bugün evleniyormuşsun.

51. Hayır Hayır

Nasıl böylesine rahatsın ki?
Sanki hiçbir şey olmamış gibi,
Yıllar boyu ümitsizce, seni

Bekledim, geldin mi ki?
Bir gün olsun kapım çalıp,
Halim nedir, sordun mu ki?
Çek ellerini ellerimden,
Çek gözlerini gözlerimden,
Bunca yıldır yokluğunda,
Alıştım ben yalnızlığa,
İçimde birçok şey kırıldı,
Çok geç artık, dönme bana.
Hayır, hayır, boşuna yalvarma,
İnanmıyorum sana,
Hayır, hayır, gözyaşına da hayır,
İnanmıyorum sana,
Hayır, hayır, yüz bin kere hayır,
Acı çektirme bana.
Hayır, hayır, yüz bin kere hayır,
İnanmıyorum sana.
Sen hiçbir zaman dost olmadın,
Hiç, hiçbir zaman destek olmadın,
Yıllarca, hep sustum ama,
Bir tek şey istiyorum senden,
Onurlu bir yabancı gibi,
Lütfen artık çık git bu evden.
Hayır, hayır, boşuna yalvarma,

52. Hemşerim memleket nire?

Kendimi bildim bileli, yollarda tükettim koskoca bir ömrü,

Bir uçtan bir uca gezdim, şu fani dünyayı.

Okumuşu, cahili, yoksulu, zengini, hiç farkı yok, hepsi aynı,

Sonunda ben de anladım Hanya'yı Konya'yı.

Sanki insanlık pazara çıkmış, ekmek aslanın ağzında,

“Bir sıcak çorba içer misin?” diyen yok.

Dört duvarı ören, çatısını kapatıp, içerden kitlemiş kapıyı,

“Bir döşek de sana, serelim, buyur.” diyen yok.

Tek bir soru: “Hemşerim, memleket nire?”

Dedim ya yahu: “Bu dünya benim memleket.”

Hayır, anlamadın: “Hemşerim, esas memleket nire?”

’Bu dünya benim memleket.

Tövbe, tövbe, tövbe...”

Kardeşlik ve eşitlik üstüne uzun uzun nutuklar çekip,

“Niye senin derin benden daha koyu.” Diye soran çok.

“Kaşının altında gözün var.” diye silahlanıp ölüme koşarken;

“Kalan dul ve yetim ne yer ne içer?” soran yok.

Barış garibim, bulamadı çözümü, oturdu etti bunca sözü.

Zaten paramparça bölünmüş ve yaşanmaz olmuş dünyamız.

Daha fazla kesip, bölmeye hiç gerek yok.

Tek bir soru: “Hemşerim memleket nire?”

53. İşte Hendek İşte Deve

Kuyu başına vardım,

Zeynep'im görem diye,

Nasıl haberin almışsa
Dayı, emmi hep orda.
Dediler: “Ne ararsın?
Kızı almak mı istersin?
Sana bir çift sözümüz var,
Hele buysa niyetin.
“İşte hendek, işte deve,
Ya atlarsın ya düşersin,
Baktın olmaz, vazgeçersin,
Zordur almak, bizden kızı.”
“İşte Halep, işte arşın,
Ya aşarsın ya biçersin!
Baktın olmaz, vazgeçersin,
Zordur almak, bizden kızı.”
Söğüdün dalı uzun,
Barış'ın gönlü hüzün,
Elim eline değmedi,
Varın anlayın gayri.
İşte hendek işte deve,

54. Kalpler Beraber

Sanki gece, çağırdı beni,
Sanki rüzgâr fısıldıyor seni,
Sanki kaybolan aşkımla,
Yeniden yaşar gibi,
Kalpler beraber,

Gözler beraber,
Elele seninle,
Güzeldi geceler.
Sevdalılar kumrular gibi,
Kuytularda kayboldu şimdi,
Sensiz, geçmiyor günler,
Sensiz bitmiyor geceler.

55. Kara Sevda

Nasıl anlatsam bilemiyorum, içim içime sığmıyor.
O deli dolu, neşe dolu kişi ben değilim sanki!
Dışarısı buz gibi, lapa lapa kar var, benim içim yanıyor.
Eksi kırk derece, soğuk suda bile yüzerim inan ki!
Kara sevda, kara sevda, dedikleri daha ne olabilir ki?
Kara sevda, kara sevda, seni benden kim ayırabilir ki?
Çocukça bir aşk deyip de geçme, sakın gülme halime,
Nasıl olduğunu anlayamadım ama, seviyorum seni delicesine.
Nasıl anlatsam bilemiyorum, gözlerim kararıyor.
Tepe taklak oldu dünya tersine sanki.
Bütün âşıklar el ele, kol kola, cıvıl cıvıl geziyor,
Bense Nuh'un Gemisi'nde tek başıma gibi inan ki.
Kara sevda, kara sevda, dedikleri daha ne olabilir ki?
Kara sevda, kara sevda, seni benden kim ayırabilir ki?
Çocukça bir aşk deyip de geçme, sakın gülme halime,
Nasıl olduğunu anlayamadım ama, seviyorum seni delicesine.

56. Kâtip Arzuhalim

“Kurban olam, kalem tutan ellere,

Kâtip Arzuhalim, yaz yâre böyle.

Şekerler ezeyim, şirin dillere,

Kâtip arzuhalim, yaz yâre böyle.

üzelim em ey, civanım em ey hey!

Bir tanem em ey, hey!

Pir Sultan Abdal'ım, hey Hızır Paşa hey,

Gör ki neler gelir, sağ olan başa ey,

Beni hasret koydun, kavim kardaşa ey,

Kâtip Arzuhalim, yaz yâre böyle,

Güzelim em ey, civanım em ey hey...”

“Yıl 1535 Pir Sultan Abdal bunu böyle söylemiş; söylemiş ya bunun bir de evveli var.

Kâtip, al kalemi bir de benden yaz.

Boy boy gelmişler, şu dağların ötesinden. Burası bize otağ olsun, yurt olsun demişler. Boy boy yerleşmiş, boy boy büyümüşler. Her sabah, gün doğusundan iki mızrak boyu yükselen güneş, bir gün kendini göstermeyince, kara kara bulutlar dolaşmış bu cennet vatan üzerinde. Küçük, büyüğü saymaz olmuş; kardeş kardeşe küsmüş. En acısı, bacılarımızın yüzüne bakamaz olmuşuz... 1535, 1635, 1735, 1835, 1935. Otuz beş de benden koyun kardeşlerim 1970'e geldik. Bir uğursuzluk çöreklenmiş ki başımıza, sürüp gitmekte. Oysa deli gönül neler ister. Barış, bir yavrusu olsun ister. Adımı bile hazırladı. Oğlansa Ozan, kızısı Ceylan. Ceylan, buz gibi pınarların aktığı zümrüt ovalarda, taştan taşa seksin. Ozan, Ardahan'dan Kırkpınar'a dolaşsın. Anlatsın Karacaoğlan'ı, Pir Sultan Abdal'ı, Köroğlu'nu.

avullar yine vurulsun. Güneş yine iki mızrak boyu yükselsin gün doğusundan. Bitsin artık bu küskünlük. Kardeşlerim uzatalım ellerimizi. Yarın tarih önünde hesap verirken yavrularımız bizi kınamasınlar.”

57. Kayaların Oğlu

1923'ün ılık bir Ekim sabahında kayaların,
Toprağa dikine saplandığı yerde doğdum...
Toprak anayla, kaya babanın oğluyum ben.
Toprak anam, sevgi dolu... Bereket dolu...
Toprak anam sessiz... Ama toprak anam dopdolu,
Toprak anam, Anadolu... Babamsa...
Sağı solu belli olmaz... Bir gürlledi mi yer yerinden oynar,
Göğsünde çatırdamalar olurmuş...
“Onun için” derdi... Onun için sayısız, irili ufaklı kaya parçaları vardı, bu topraklarda.
Ve sen... Benim oğlum... Ve sen kayaların oğlu...
Bu taşı toprağı, bir arada tutacaksın...
Kolay değıl, kayaların oğlu olmak...
Kuzeyden esen rüzgâra, güneyden gelen,
Kavurucu sıcağı karşı koruyacaksın onları...
Kolay değıl... Kolay değıl kayaların oğlu olmak...
2023`ün ılık bir ekim sabahında,
Bacaklarımda hafif bir uyuşmayla,
Uyandım... Ve... Sanki yüz yıllık,
Ulu bir çınar gibi...
Kök salmaya başladım o sabah...
Ve ilk kez sağımda solumda...
Asırlardır durmakta olan diğer çınarları fark ettim...
Doğudan hafif bir seher yeli yükseldi...
Ve... Asırlık çınarlar beni de,

Aralarına aldılar...

Ve 2023`ün ılık bir Ekim sabahında,

Yeni bir kayaların oğlunun,

Doğuşunu beraberce seyre koyulduk.

58. Kazma

Selam büyükler, merhaba çocuklar,

Bu akşam size, yeni bir öyküm var.

Dilim sürçerse, kusura bakmayın.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var.

Diyeceğim o ki, kişi yetinmeli,

Yaşam dediğin kısacık bir çizgi,

Namus, şeref, onur, hepsi güzel ama,

En önemlisi helal alın teri.

Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür dersin;

Kaz gelen yerden, tavuğu esirgemezsin;

Bu kafayla bir baltaya sap olamazsın ama,

Gün gelir, sapın ucuna olursun kazma!

En güzel pilav Dimyat'ta pişer,

Yanında hoşaf ne güzel gider,

Sen yan gelip yatar, karnın guruldarken,

Evdeki bulgur herkese yeter.

Şam ipeğinden, urba giysen de

Zemzem suyuyla yıkansan bile,

Dünya ahret bir keyif sürmek için,

Mutlak dökmeli, helal alın teri.

İnsanın bir kez ters gitmesin işi,
Muhallebi yerken kırılır dişi.
Kazma olmaya özenmeyin dostlar,
Alın teriyle kazanan, en mutlu kişi.
Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür dersen,

59. Kezban

Ateş sadece düştüğü yeri yakar,
Nedir bu dünyanın hali?
Bir sana bir bana, al gülüm ver gülüm.
Sev beni, seveyim ki seni.
Dünyanın hali böyle,
Al gülüm ver gülüm, al gülüm ver gülüm.
Bir bakışın yeter, düşerim yollarına,
Dünyalar güzeli Kezban,
Sarı sarı bileziği, takarım kollarına,
Dünyalar güzeli Kezban.
Babası, yıllarca didinip çabalamış,
Oğluna bir bağ bırakmış,
Hayırsız evlat üzümünü yemiş ama,
Merak edip de sormamış.
Dünyanın hali böyle...
Kitabına uyduran, kervanı yükleyip.
Yüksek dağlardan aşırır.
Beceriksiz kişi, sağa sola bakınıp da,
Düz ovada yolunu şaşırır.

Dünyanın hali böyle...

60. Kırık Bir Fincan

Dinle oğlum, çok eskiden bir konakta,
Akşamları, gaz lambası ışığında,
Paşa dedesinden kalan bu fincanla,
Ninem eliyle kahve sunarmış Abdi Bey'e.
Yıllar sonra, kırık üç- kırık dört harp ortası,
Ekmek karnesi ve yoksulluk yılları,
Kayınvalidesinden kalan bu fincanla,
Bu kez annem eliyle kahve sunarmış Hakkı Bey'e.
Eski konak, yıllar önce yandı gitti.
Ekmek karneli zor günler, çoktan bitti.
Abdi ve Hakkı Beyler rahmetlik oldu,
Bir tek bu fincan kaldı, yüzyıllık sevdalarla.
Bir gün senin olacak birikmiş anılarıyla,
Düşüp kırılrsa bile, topla tamir et oğlum,
Kahve yaşın gelecek, bu fincanı iyi sakla.

61. Koca Topçu

Hey koca topçu, şu dağlara yan gele yan gele!
Bahri Sifilit'deki düşman sefiresinin su kesimi!
Denk dosttur!
İki bıyık bükümü sağa, üç evlek ilerü (Beraber bir, iki,)
Bir gülle tıkıla, sıkıla, ıkıla (Beraber, bir iki, üç)
Mesafe hak getire,
Haydi Allah rast getire aman!

62. Kol Düğmeleri

Hatırlarım, bugün gibi,
Sessiz geçen, son geceyi,
Başın öne, eğik bir suçlu gibi,
Bana verdiğin, hediyeği.
İki küçük, kol düğmesi,
Bütün bir aşk, hikâyesi,
İki düğme, iki ayrı kolda,
Bizim gibi, ayrı yolda.
Akşam olunca sustururum, herkesi, her her şeyi.
Gelir, kol düğmelerimin, birleşme saati.
Usul usul, çıkarır, koyarım kutuya, yan yana.
itsin bu işkence, kalsınlar bir arada.
Heyhat, sabah, gün ışıldar.
Yalnız gece, buluşanlar.
Yaşlı gözlerle, ayrılırlar.
Düğmeler gibi... bizim gibi...
Bizim gibi... Ayrılırlar...
Bizim gibi... Ayrılırlar...

63. Komşu Kızı Düriye

Düt düt düt Düriye,
Komşu kızı Düriye,
Naz etme gel beriye,
Mahzun bakma öyle.
Düt düt düt Düriye,

Komşu kızı Düriye,
Hele hele gel beriye,
Dargın mısın söyle?
İnci, boncuk tanesi,
Boynunu süsleyen
Yedi köyün hanesi.
Feda sana Düriye, Düt düd düd Düriye,
Komşu kızı Düriye.
Benim gönlüm sende,
Senin gönlün kimde?
Meyva veren ağaç,
Dallarını eğer mi?
Yere düşen elmayı,
Toplamaya değer mi? Düt düd düd Düriye,
Komşu kızı Düriye,
Naz etme gel beriye,
Mahzun durma öyle.
Altın çöpe düşse,
Değerin kaybeder mi?
Tenekeyi parlatsan hiç,
Çeyrek altın eder mi?
Dama çıkmak isteyen,
Merdivenden iner mi?
İnsan attan inip hiç,
Eşeğe biner mi? Düt düd düd Düriye,

64. Küheylan

Urfa, Diyarbakır gezdim, hele hele, yar yar,
Otuz iki sancak saydım, hele hele yar yar.
Neslihan derler güzelin, adını duydum, breh breh!
Gül yüzünü görmeye geldim.
Kalk gidelim Küheylan, uçalım gayri hoy!
Neslihan'a varalım gayri.
Rumeli'nde pek çok gezdim, hele hele, yar yar.
Tuna boyunda dolandım, hele hele, yar yar.
Aslıhan derler güzelin adını duydum, breh breh!
Gül yüzünü görmeye geldim.
Kalk gidelim Küheylan, uçalım gayri hoy!
Aslıhan'a varalım gayri.
Aslıhan'dan, Neslihan'dan hele hele, yar yar.
Fayda gelmez, bey kızından hele hele, yar yar.
Barış, böyle belledi; bir çaldı, bin bir söyledi,
Siz de böyle söyleyin haydi!
Kalk gidelim Küheylan, uçalım gayri hoy!
Sen bana dön, ben sana gayri!
Kalk gidelim Küheylan, uçalım gayri hoy!
Kendimize varalım gayri.
Kalk gidelim Küheylan, uçalım gayri hoy!
Evimize dönelim gayri.

65. Lahburger

Evvel Zaman İçinde

Evvel zaman içinde,
Kalbur saman içinde,
Kaf Dağı'nın ardında,
Uzak bir ülkede.
Kozu paylaşmak için,
İki düşman kabile,
Geçtiler iki civan,
Sürdüler meydane.
Biri aslan yürekli,
Mağrur kartal misali,
Biri ürkek bakışlı,
Anka kuşu sanki.
Çektiler silahları,
Çünkü ilahlar kurban ister.
Törelere aşk dinlemez,
Yalnız emreder.

Hamburger

Hamburger, gençliğin sevgilisi,
Hamburger, sevdanın yanık sesi,
Hamburger, çift kaşarlı bir rüya.
Hamburger, olmaz güzelim böylesi.
Biraz soğan, biraz ketçap,
Salata, malata, hardal, ketçap.
Hamburger, bu aşk fizik ötesi,
Hamburger, çıtır çıtır patates ile,

Hamburger, dilinmiş turşu ile,
Hamburger, batıya açılan pencere,
Hamburger, pencereden uçtu tencere,

Lahmacun

Lahmacun, lahmacun. Dünyayı dolaş benzeri yoktur,
Edalı, işveli lahmacun, Sen sofranı kur, yemeyen yoktur,
Şifalı, cilveli lahmacun.
Mis gibi tereyağı, envai bahar,
Biberli, sumaklı lahmacun. Beş dakika pişir, tam orta karar,
Ceylan bakışlı lahmacun.
Hamburger, yaşlı genç ayırt etmez,
Hamburger, esmer sarışın fark etmez.
Hamburger, güler yüzlü herkese.
Hamburger, oda güler naz etmez.
Biraz soğan, biraz ketçap...
Lahmacun, lahmacun,
Dürüp dürüp sar, kenarını tutma,
Nazik salçalı lahmacun
Kuzu kulağıyla, rokayı unutma.
Limonlu, ekşili lahmacun.
Yandım dedikçe, buz gibi ayran,
Şalgam suyu lahmacun.
Bin derde deva maydanozuyla.
Hamuru nakışlı lahmacun.
Kıssadan Hisse, Lahburger Bebek

Hamburger, batıya açılan pencere,
Hamburger, pencereden uçtu tencere,
Lahmacun, lahmacun.
Kıyması bolca, soğanı da onca,
Neşelendikçe, kahroldukça.
Hamburger, bu aşk fizik ötesi;
Salçalı, koruklu, biberli olsa.
Sona kalan donup, saçını da yolsa,
Aslan yürekli burger,
Ceylan bakışlı lahmacun,
Çelik bilekli burger,
Hamuru nakışlı lahmacun.
Gözümün nuru burger,
Ciğer param ne der?
Lahburger, lahburger!
Bu öykü böyle gider,
Başı sonu bilinmez,
Bilinen şeyler ise,
Her zaman söylenmez.
Rakı da bir, ayran da,
İçmesini bilene,
Şap da bir, şeker de bir,
Tokum diyene.
al da bir, çuha da bir,
Giymesini bilene.

Güzel de bir, çirkin de,
Sevdim diyene.
Her yeni doğan bebek,
Yeni bir dünya demek.
Aç gözünü, hoş geldin,
Lahburger bebek.
Onlar erdi murada,
Kerevet bize kaldı.
Bu yarışta bayrağı,
Lahburger aldı.

66. Lambaya Püf De

Lambaya “püf!” de, hoh deme püf de
Perdeyi ört kız, çekme de ört kız,
Kol sarıyor, kol basıyor,
Gız ben yanıyom.
Ben yanıyom sarı gız.
Lambaya “püf!” de, “hoh” deme “püf!” de...
Ha yavaştan, ha yavaştan yavaştan.

67. Mahkûm

Koca ekmeği paylaşmak dururken,
Tek bir lokmanın kavgası uğruna,
İşte, sonunda yalnızız baş başa,
Kırık bir sazın son telleri gibi.
Mahkûm ettik kendimizi,
Yalnız ve yan yana yaşamaya,

Mahkûm ettik, kendimizi.
Sonsuza dek böyle yaşamaya,
Sevmek nedir, öğrenmeden?
Gençliği görmeden, yaşlanmaya.
Gözlerden uzak sevişmek dururken,
İç dünyamızı korumak uğruna,
İşte sonunda yalnızız baş başa,
Tıpkı bir dalın son direkleri.
Mahkûm ettik kendimizi...
Mahkûm ettik kendimizi,
Sonsuza dek böyle yaşamaya.
Bitmez soğuk gecelere,
Sevgiden arınmış yalnızlığa.

68. Müsaadenizle Çocuklar

Bir sabah baktım ne göreyim,
Bizim sokakta şenlik var.
Büyükler kös kös otururken,
Adam oluvermiş çocuklar.
Patlamaz olmuş tüfekler,
Gelmiş Karamürsel sepetler,
Tren kalkmış gitmekte,
Hadi geçmiş olsun birilerine,
Kınalar yakalım elimize,
Sahip olalım dilimize,
Aman dikkat belimize,

Şimdi müsaadenizle çocuklar!
Sıra bana geldi çocuklar,
İş başa düştü çocuklar,
Hazır mıyız?
Eh Barış Abi aşk olsun,
Aç koynunu kuş konsun.
Çek ipini rahvan gitsin,
İnceldiği yerden kopsun.
Kimileri kahve kaynatsın,
Kimi hala dansöz oynatsın,
Leyleğin ömrü iki lak lak,
Değerler oldu tepetaklak.
El salla el salla...
Kol salla, kol salla,
Sağ gösterip, sol salla.
Bir omuz at, sağdan solla.
Geliyor bir ahu afet,
Tepeden tırnağa zarafet,
Öldür bizi letafet,
Bizim sonumuz felaket.
Hayırdır inşallah kızlar,
Ne diyor bu uçuk çılgınlar,
Hayır mı şer mi göreceğiz artık,
Sabrın sonu selamet.
Kınalar yakalım elimize,

Sahip olalım dilimize,
Aman dikkat belimize,
Şimdi müsaadenizle çocuklar,
Sıra bana geldi çocuklar,
İş başa düştü çocuklar,
Hazır mıyız?
El salla, el salla,
Kol salla, kol salla,
Sağ gösterip, sol salla,
Bir omuz at, sağdan salla,
Jale: Üz beni, süz beni, püre gibi ez beni.
Ajlan – Mine: Pranga tak bana, kapı kapı gez beni,
Burak Kut: Benimle oynama, çılgınım bebeğim.
Of Aman Nalan: Deli gibi seviyorum, ölümüne sev beni.
Dandini dastana, dinolar bostana,
İyi bak hastana, sor beni ustana.
El salla, el salla... el salla, el salla!
Tayfun: Hadi yine iyisin, e' gel hadi yanıma,
Hakan Peker: Amma velakin kınalar yak bana,
Soner Arıca: Ah vefasız yak beni yık beni.
Grup Vitamin: Ellere var ama bizlere yok di mi?
Dandini dastana, dinolar bostana,
İyi bak hastana, sor beni ustana.
El salla, el salla, el salla, el salla.

69. Nane, Limon Kabuğu

Eski adamlar, doğruyu söylemiş,

'Bir çiçekle bahar olmaz.

'Kişi kendini bilip, sağa sola sormalı,

Can pazarı bu oyun olmaz.

Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü,

Sonunda şifayı kapıp da şaşırınca,

Bana gel, beni dinle, iyi yaz,

Defteri, kalemi al, iyi yaz.

Nane, limon kabuğu, bir güzel kaynasın,

Aman, ha, ha ha ha ha!

İçine hatmi çiçeği, biraz çörek otu katasın,

Aman ha ha ha ha ha hatta,

Biraz tarçın, bir tutam zencefil,

Aman ha, ha ha ha ha!

Bin derde deva geliyor.

Biraz daha sabret güzelim,

Ha ha ha ha ha hapşu!

"Çok yaşa! "Sen de gör."

"Rahat ve iyi yaşa."

Sen tedbirini al, önünü kış tut,

Bırak yine de yaz gelsin.

Çoğu zaman hesap çarşıya uymaz.

Sonra dizini döversin.

Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü...

Barış iğneyi kendine batırır,
Çuvaldızı başkasına.
Bol keseden akli ona buna dağıtır,
Darısı kendi başına.
Zürefanın düşkününü, beyaz giyer kış günü...

70. Nazar Eyle

Nazar eyle, nazar eyle,
Nazar eyle, nazar eyle,
Gel yanıma, hazar eyle,
Gel yanıma, hazar eyle,
Yüce Hakan, sefere gitmiş,
Bilge Hatun, dokuz doğurmuş,
Dokuz oğlan, beş yaşına gelmiş.
Dokuzu birden kılıç kuşanmış.
Nazar eyle, nazar eyle...
Sırma saçlı, kırk güzel gelmiş,
Levent boylu, kırk yiğide varmış.
Düğün dernek, kırk gece sürmüş.
Kırk deve, kırk koyun, kurban kesilmiş.
Nazar eyle, nazar eyle...
Avucuma bir kuş konmuş,
Biri tutmuş, kanadın yolmuş.
Biri kesmiş, öteki yemiş.
Garip Barış: "Hani bana?" demiş.
Nazar eyle, nazar eyle...

71. Ne Köy Olur Senden Ne Kasaba

Kim demişse ‘iki gönül bir olunca?’
Samanlık seyranmış, birde ban sorsa,
Elkızı doyar çavdar ekmeğiyle,
Babası büyütmüş baklava börekle.
Geriye ne kaldı bir kuru sevdıyla,
Ne köy olur benden ne de kasaba.
Gerçekler yaşam gibi ağır ağır önümden geçiyor.
Yine de merhaba,
Ne köy olur senden ne de kasaba.
Bir yaşam gerçek gibi ağır ağır sonuna geliyor,
Son bir merhaba!

72. Ne ola, yar ola!

Göklerden daha mavi, denizlerden daha derin,
Topraktan güzel kokan ne ola?
Rüzgârdan daha serin, başaklardan daha nazlı,
Ay ışığından ılık ne ola?
Ahu gibi gözlerin, baktıkça yürek yakan yar ola,
Cennet bahçesi kokan, göğsünde çiçek açan yar ola.
Damla damla yağmurdan,
Boynu bükük çiçeklerden, daha hüznün verici ne ola?
Sonbahar yaprağından, hele akşam güneşinden,
Daha içimi burkan ne ola.
Buğulu gözleriyle, yollarımı bekleyen yar ola,
Islak dudaklarında, bir garip Türküsüyle yar ola,

Göç eden kuşlar gibi, gidip gelir umutlarım,
Umudun ötesinde ne ola?
Nefesimde yaşayan,
Sıcaklığı paylaşan yar ola,
Yaşam denen uykudan,
Uyanmasını bilen yar ola.

73. Nerede?

Deste deste gül topladım.
Gül dalında, bülbül nerde?
Enginlere yelken açtım,
Yelkenimde rüzgâr nerde?
Yaz güneşi kavururken,
İki damla suyum nerde?
Sonbaharda akşam vakti.
Erken çöken, hüznüm nerde?
Bulut beyaz, umudum nerde?
Çimen yeşil, tutkum nerde?
Dağlar yüksek, gücüm nerde?
Pınar soğuk, coşkum nerde?
Şifa bulmaz derde düştüm,
Derdime dermanım nerde.
Hiç kapanmaz bir yarem var,
Yareme tek çarem nerde?
Pamuk elli ninem nerde?
Gül yanaklı anam nerde?

Pembe beyaz bacım nerde?
Yumuk yumuk kızım nerde?
Yıllar önce, telli duvaklı,
Bana koşan karım nerde?
Kâh üzüntüm, kâh sevincim,
an yoldaşım, kadınım nerde?

74. Osman

Osman, bir deli oğlan, on yedisinde.
Bir dikili taşı yoktu şu fani dünyada.
Osman yoksul, Osman garip, Osman bir deli oğlan.
Osman sahipsiz, Osman bir âşık oğlan.
Şerife, bir güzel kız, on beşinde,
Şerife ay parçası, Şerife elma yarısı,
Şerife bey kızı, Şerife ağa kızı.
“Osman kim, Şerife kim?” derler, derler de,
Araya girerler, ağalar beyler.
Sana yoksul dediler, Osman.
Garip fakir dediler, Osman.
Ağa kızı nene gerek,
Seni oyuna getirdiler, Osman.
Gel, büyük sözü dinle Osman.
Hani kan kardeşlik, Osman!
O kızı sana yar etmezler.
Gece vakti dellenme Osman.
Bırak o silahı yerine Osman!

Silahla mertlik olmaz, Osman!
Allah'ın verdiği canı,
Almak sana mı kaldı Osman?
“Destur” de tövbe de Osman,
Yüz bin kere tövbe de Osman.
Tetik kolay düşer ama Osman,
ur Osman, dur çekme Osman!
Osman, bir deli oğlan, on yedisinde.
ir dikili taşı yok, derlerdi:
Şu fani dünyada.
Osman yoksul, Osman garip,
Osman, bir deli oğlan, Osman sahipsiz,
Osman, bir âşık oğlan.
Dinleyin ağalar, dinleyin beyler.
Üç günlük dünyada, üç kuruşluk mala.
Gönül verenler:
Bilesiniz artık, Osman'ın da,
Bir dikili taşı var.
Bir avuç toprağa dikili, bir taşı.
Bir de ağızdan ağıza, dalga dalga yayılan,
Yanık bir Türküsü var Osman'ın.

75. Ölüm Allah'ın Emri

Akşam olunca, kuşlar dönerken,
Bir hüzün çöker, dolar gözlerim.
Issız ovaya, yağmur inerken,

Bir hüzün çöker, dolar gözlerim.
Kim aramış, kim bulmuş dertlerine çare?
Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı, of of of of
Hele hele yar!
Gün batısında, sular kararır.
Bir hüzün çöker, dolar gözlerim.
Karlı dağlardan aşan yollara,
Bir hüzün çöker, dolar gözlerim.
Kim aramış kim bulmuş dertlerine çare? ...
Yıllarca seni bekledim durdum.
Göç vakti geldi, artık yoruldum.
İstemem tatsın, aşk acısını.
Her kim anarsa, Barış adını.

76. Ömrümün Sonbaharında

Adım anılmaz oldu,
Kapım çalınmaz oldu,
Ömrümün sonbaharında.
Gönlüm katlansın diye,
Gören göz görmez oldu,
Ömrümün sonbaharında.
Saçlarıma düştü aklar,
Hüzünlendi akşamlar,
Ömrümün sonbaharında.
Hep yüzüme kapandı,
Dost bildiğim kapılar,

Ömrümün sonbaharında.
Şarkılar yarım kaldı,
Resimler soldu şimdi,
Ömrümün sonbaharında.
Döktüğüm gözyaşları,
Sel oldu aktı gitti,
Ömrümün sonbaharında.
Elimden kaçırdığım,
Gençliğimi özlerim,
Ömrümün sonbaharında.
Artık hiç dönmeyecek,
Sevgiliyi beklerim,
Ömrümün sonbaharında.
Barış isyan eyleme,
Yıllar akıp gidiyor,
Ömrümün sonbaharında.
Fazla vaktin kalmadı,
iden geri dönmüyor,
Ömrümün sonbaharında.
Hala kalem tutacak,
Bir parça gücüm kaldı,
Ömrümün sonbaharında.
Hala yazıp çizecek,
Birkaç satırım kaldı,
Ömrümün sonbaharında.

Hala bitirmediyim,
Bir yarım şarkım kaldı,
Ömrümün sonbaharında.
Ve hala beni dinleyen,
Bir avuç dostum kaldı,
Ömrümün sonbaharında.
Hala beni dinleyen,
Bir avuç dostum kaldı.
Ömrümün sonbaharında.

77. Sahilde

Yıllar önce, yine böyle bir Ağustos akşamı,
Seninle yürümüştük bu sahilde.
Bilmem hala benim gibi,
Sen de hatırlar mısın?
El ele söz vermiştik, bu sahilde.
Seni bana çok gördüler,
İnanmadın mı bana?
Unutmam demiştim sana,
O sabah ayrılırken, şimdi bilmem.
Kim bilir hangi sahilde, neredesin?
Ben yalnız, acaba sen kiminlesin?
Seni bana çok gördüler,
İnanmadın mı bana?
Unutmam demiştim sana.
O sabah ayrılırken,

Herkes duysun.

Tertemiz aşkımın öldüğünü,

Tek başıma kutladım yıldönümünü.

78. Sakız Hanım- Mahur Bey

Çocukluğumun geçtiği o eski mahallede,

Aşı boyalı, ahşap, eski bir evde oturlardı.

Sakız Hanımla Mahur Bey.

Bembeyaz tenli, bembeyaz saçlıydı Sakız Hanım.

Zaten, onun için “Sakız Hanım” derdik kendisine.

Pamuk gibi elleriyle kemeç çalardı,

Eşi Mahur Bey önce biraz nazlanır,

Sonra o da kanunuyla eşlik ederdi Sakız Hanım’a,

Beraber meşk ederlerdi.

Yaz akşamlarında açılırdı perdeler,

Yorgun ellerinden dökülürdü nağmeler.

İki yıl kadar oluyor, önce kanun sustu o eski evde.

Birkaç ay sonra da kemeç.

Ve aşı boyalı ahşap evin perdeleri,

Bir daha açılmamak üzere kapandı.

Evin satılacağı söylentileri başlayınca gittim.

İçeri girdiğimde, eski bir koltuğun üzerinde,

Boynu bükük bir kanun ve kanunun göğsüne,

Mahzun yaslanmış kemeçeyi gördüm.

“Bize dokunmayın!” der gibiydiler.

Kıyamadım, uzaklaştım.

Mahur Bey, susunca kapandı perdeler,
Sakız Hanım'la bitti o hüznü nağmeler.

79. Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

Yaz dostum, güzel sevmeyene adam denir mi?
Yaz dostum, selam almayana yiğit denir mi?
Yaz dostum, altı üstü beş metrelik bez için.
Yaz dostum, boşa geçmiş ömre yaşam denir mi?
Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı,
Sarı çizmeli Mehmet Ağa, bir gün öder hesabı.
Yaz dostum, yoksul görsen besle kaymak, bal ile,
Yaz dostum, garipleri giydir ipek şal ile,
Yaz dostum, öksüz görsen sar kanadın kolunu,
Yaz dostum, kimse göçmez bu dünyadan mal ile.
Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı,
Sarı çizmeli Mehmet Ağa, bir gün öder hesabı.
Yaz dostum, Barış söyler kendi bir ders alır mı?
Yaz dostum, su üstüne yazı yazsan kalır mı?
Yaz dostum, bir dünya ki haklı haksız karışmış.
Yaz dostum, boşa koysan dolmaz, dolusu alır mı?
Yaz tahtaya bir daha, tut defteri kitabı,
Sarı çizmeli Mehmet Ağa, bir gün öder hesabı.

80. Sarıl Bana

Yıkılsın bütün duvarlar, birer birer,
Açılsın, bütün kapılar teker teker.
Yaklaş, bana...

Gel sokul bana.
Rüyama giriver bu gece.
Helalim oluver bu gece.
Koptu fırtına, dört bir yanımda,
Ateşe at beni, sar kollarınla,
Çok yorgunum, sarıl bana,
Dokun bana... Ne olur!
Binlerce ok saplanıyor şu kalbime,
Alev alev ateşin yanıyor yüreğimde.
Yaklaş bana...
Gölgem ol benim...
Rüyama giriver bu gece.
Helalim oluver bu gece.
Koptu fırtına dört bir yanında,
Ateşe at beni, sar kollarınla,
ok yorgunum, sarıl bana.
Dokun bana, ne olur.
Gururumu aldım ayaklar altına,
Geldim kapına, yüz sürmek için.
Haydi, artık, sen de sil gözyaşlarını,
Süslen, boyan, giyin benim için.
Elimde pembe mavi soğuk bir çerçeve,
Tüm anılar, sanki toplanmış hep o resimde,
Süzül oradan...
Gel sokul bana...

Rüyama giriver bu gece.

Koptu fırtına, dört bir yanımda,

Ateşe at beni, sar kollarınla,

Çok yorgunum, sarıl bana.

Dokun bana... Ne olur

Sokul bana... Sarıl bana... Yaklaş bana... Dokun bana!

Sokul bana... Sarıl bana... Yaklaş bana... Dokun bana!

81. Seher Vakti

Sabah, seher vakti düştüm yola.

Anam sordu: “Nire, oğul böyle?”

Dedim: “Ana, fazla sorma,

Bağrım yanık, yeter sorma.”

Seher vakti düştüm yola.

Günler boyu yol aldım, durmadım.

Pınar başlarında konakladım.

Dağlar, taşlar geçit verdi,

Çayır, çimen kilim serdi,

Seher vakti düştüm yola.

Ben, bir yeşil gözlü yar sevmiştim.

Gece, gündüz, başım beklemiştim.

Bir kış günü vakit çaldı,

Yârim, son uykuya daldı,

Uyanmadı gitti uzaklara.

Yıllarca kurda kuşa dert yandım,

Zaman geçer unutturum sandım.

Kerem derdiyle yanarmış,
Mecnun sararır solarmış.
Benim derdim, beni vurdu yola.
Gurbet ilde, ülke ülke gezdim,
Yârim için bu şarkıyı düzdüm,
Gitarımdan çıkan sesler,
Ok gibi bağırimi deler,
Seher vakti düştüm yola.
Sorular, Barış: “Ne edersin orda?”
“Nasıl ağır gelmez mi ki sıla?”
“İşte içim döktüm dostlar,
Sorman artık Tanrı aşkına,
Benim derdim, beni vurdu yola.”

82. S.O.S.

A, B, C, Ç, D, E, F, G,
Yumuşak G, yumu yumu şak şak
Yumuşak G, H, I, İ, H, I, İ.
H, I, İ, H, I, İ, J, K, L, M, N, O, Ö, P, R, S, Ş, T, U, Ü, V, Y, Z.
Hey, hey, hey!
S.O.S., aman hocam!
S.O.S., canım hocam!
Yardım et hocam, kurban olam.
S.O.S. hipotenüs.
S.O.S. maskontanyüs.
S.O.S. maltiki boruları,

Aristo mantığı, Diyojen'in sırları,
S.O.S. aminoasitler,
S.O.S. ercik bezleri, öklit,
Pisagor, fakülte tezleri,
S.O.S. metanefrozlar,
Omurgasızlar, petek gözleri,
Kulağında hocanın altın sözleri,
Hey, hey, hey!

83. Söyle Zalım Sultan

Sıra sıra dağlardan,
Erişilmez yaylalardan,
Kuş uçmaz, kervan geçmez,
Bilinmez bin bir yoldan,
“Gel!” dedin de gelmedim mi?
Söyle, gelmedim mi?
Amman hele hele Sultan,
Zalım, zalım sultan söyle.
Gül yüzünden, al yanaktan,
Sırma saçtan, baldudaktan,
Kumru gibi kaçan gözden,
İnce belden, al topuktan,
“Sev!” dedin de sevmedim mi?
Söyle, sevmedim mi?
Amman hele hele Sultan,
Zalım, zalım sultan söyle.

Bariş kul, sana kurban,
Yoktur derdine derman,
Hançerini vur sineme,
“Öl!” de gayri öleyim mi?
Söyle öleyim mi?
Amman hele hele Sultan
Zalım, zalım Sultan söyle, söyle.

84. Süleyman

Bizim köyden bir deli oğlan,
Yıllar önce gurbete gitti Süleyman,
Bir de duyduk, öğrendik ki,
Büyük şehirde, büyük adam olmuş, Süleyman.
Vur davulcu, eline üşenme hoppa!
Çal zurnacı, diline üşenme hoppa!
Bir gün, sıladan mektubu geldi,
Okuduk ki köye dönüyormuş, Süleyman,
Çorba kaynadı, pilav da pişti.
Sofrayı kurduk, düğün misali, Süleyman.
Vur davulcu, eline üşenme hoppa!
...
Biz görmeyeli, çok değişmiş,
Selam sabahı unutmuşsun, Süleyman.
Sofraya hemen yerleşiverdin,
Belli ki gurbet sana yaramamış, Süleyman.
Vur davulcu eline üşenme hoppa!

...

Yedin içtin afiyet olsun!

Neler gördün anlat bakalım, Süleyman.

Tepsiyi biraz da bu tarafa gönder,

Müsaade et de bi tadına bakalım, Süleyman.

Vur davulcu eline üşenme hoppa...

The name of the guy is Süleyman,

Listen to me men, he's number one.

Şarkının burası turistler için,

Neden? Because, Süleyman is back in town.

Kendini yoksa sultan mı sandın?

Seninki sade isim benzerliği, Süleyman.

Bu dünya kimseye kalmamış,

Hele bir düşün, niye sana kalsın Süleyman?

85. Süper Babaanne

Babaannem dedemi, ilk gördüğü gün,

Tam yüreğinden vurulmuş.

Dedem şöyle bir çapkınca bakıp,

Hafifçe bıyığını burmuş.

O zamanın erkeği, pek bir ağırılmış,

Kızları ise pek bir hoşmuş.

Kırk yıl, bir yastıkta tam kırk yıl.

Anlat babaanne, ölümsüz aşkını,

Bir yastıkta tam kırk yıl.

Ufacık bir yuva,

Nohut oda, bakla sofa.
Ama sapasağlam ayakta.
Çeyiz dedikleri yorgan, yastık,
İki sandık, iki de bohça.
Gözleri hala, dolu dolu oluyor,
Dedemin adını andıkça.
Kırk yıl, bir yastıkta tam kırk yıl,
Anlat babaanne, ölümsüz aşkını,
Bir yastıkta tam kırk yıl.
Süper babaanne,
Seni çok seviyoruz,
O büyük aşkları inan,
Biz de yaşıyoruz.
Bugünkü genç kızlar,
Yarının anneleri dersin,
İnan, gençleri anlayan,
Bir tek sensin.
Tüh tüh tüh tüh maşallah,
Nazar değmez, inşallah.
Süper babaanne,
Seni çok seviyoruz.
O büyük aşkları inan,
Biz de yaşıyoruz.
Zaman değişir, ama
Aşklar değişir mi?

Yıllar sonra biz de,
Böyle diyeceğiz değil mi?
Babaanneme göre zamane kızları,
Pek bir hoş ama, pek bir zormuş,
Hele hele beyleri, dede gibi olmasa da,
Her şeyi zor beğenir olmuş.
E beyleri zor bey, e kızları zor kız.
Gençlerin işi pek bir zormuş,
Kırk yıl, bir yastıkta tam kırk yıl.
Anlat babaanne, ölümsüz aşkını,
Bir yastıkta tam kırk yıl.
Dişi kuş yuvasını severek kuracak ki,
Bu iş tamamına ersin.
Erkek kanadını şöyle bir açacak ki,
Bu iş tamamına ersin.
Beyleri zorsa da kızları zorsa da
Bu iş tamamına ersin.
Kırk yıl, bir yastıkta tam kırk yıl.
Anlat babaanne ölümsüz aşkını
Bir yastıkta tam kırk yıl.
Süper babaanne...

86. Unutamadım

Dün yine yapayalnız,
Dolaştım yollarda,
Yağmurlarda ıslanan,

Bomboş sokaklarda.
Gözlerimde yaş,
Kalbimde sızı,
Unutmadım seni,
Unutamadım, unutamadım.
Ne olur anla beni.
Unutmak kolay demiştin.
Alışırısın demiştin.
Öyleyse sen unut beni.
Yeter ki benden isteme.
Gözlerimde yaş, kalbimde sızı,
Unutmadım seni.
Unutamadım, unutamadım.
Ne olur anla beni.
Yıllar ikimizden de,
Çok şeyler götürmüş.
Sen yeni yuva kurarken
Beni paramparça bölmüş.
Gözlerimde yaş...
Unutmak kolay demiştin...

87. Unutamıyorum

Yıllar sonra, yine karşıdayım.
Bırak biraz yanında kalayım.
Sen tek mutlu ol, başka arzum yok.
Bense seni unutamıyorum.

Duydum, bugün evleniyormuşsun,
Başkasının oluyormuşsun,
Sen tek mutlu ol, başka arzum yok.
Bense seni unutamıyorum.
Doya doya son bir görmek isterdim.
Çok yakışmış, beyaz gelinliğin,
Sen tek mutlu ol, başka arzum yok,
Bense seni unutamıyorum.
Meraklanma, tekrar gideceğim.
Aranıza girmeyeceğim.
Sen tek mutlu ol, başka arzum yok.
Bense seni unutamıyorum.
Bir türlü seni unutamıyorum.

88. Yeni Bir Gün Doğdu Merhaba

Gözlerim, kurşun gibi ağır ağır açıldı bu sabah.
Merhaba dünya!
Penceremdeki güvercin, tahta masam, boş şişeler,
Can dostum, Çomar merhaba!
Tatlı komşu Ayşe Teyze, emekli Salih öğretmen,
Yeni bir gün doğdu merhaba,
Dostlar merhaba, yeni bir gün doğdu merhaba!
Gözlerim, kurşun gibi ağır ağır açıldı bu sabah,
Merhaba dünya!

89. Yine Yol Göründü Gurbete

Yine yol göründü gurbete,

Güz geldi, yapraklar döküldü.
Martılar göç etti, turnalar süzüldü.
Yine yol göründü gurbete.
Köyüme kara kış çökse de
Âşıklar boynunu bükse de
Desen ki nazlı yar, insafa gelse de
Yine yol göründü gurbete.
Acı, keder hep bana,
Kardeş, bacı, ana, baba,
Benim olsa bütün dünya,
Yetmez ki!
Derdimi kimlere söyleyim.
Ben garip Barış'ım, n'eyleyim?
Anadan, babadan, yuvamdan uzakta,
Yine yol göründü gurbete.
Acı, keder hep bana...

90. Yol

Uçsuz bucaksız bir yolda,
ürüyorum tek başıma.
Herkes hakkını helal etsin,
Kalmasın tek bir lokma,
Bu yolda ölmek var, belki de dönmek,
Ömür bitse bile yol bitmeyecek.
Bazen buz gibi bir pınardan,
İçiyorum kana kana,

Bazen kızgın kumlar üstünde,
Yürüyorum yana yana,
Bu yolda ölmek var, belki de dönmemek,
Ömür bitse bile yol bitmeyecek.
Dünya hancı, biz garip yolcu.
Haydi, bastır be oğlum.
Allah'a bir can borcun var.
Bir tek ona güven: “Yolun açık olsun.”
Baki kalan bu kubbede hoş bir seda, biliyorsun.
Binin yarısı beş yüz, daha ne düşünüyorsun?
Topraktan geldi insan!
Topraktan geldi insan!
Yine toprağa dönecek.
Yine toprağa dönecek.
İki lokma ekmek için.
İki lokma ekmek için.
Ömür boyu dövüşecek.
Ömür boyu dövüşecek.

91. Yolla Yârim Tez Yolla

Dağlar aştım, hazar eyledim,
Her gördüğüm güzele nazar eyledim.
Hakikat sofrası kurulunca,
Bir salkım üzüm pazar eyledim.
Söylemeye varmıyor dilim,
Sazım çalmaz oldu, tutmuyor elim.

Ben ettim sen eyleme gülüm.
Ne olur affet beni Allah aşkına.
Yolla yârim tez yolla.
Oyalı da mendile sar yolla.
İki tel kopar saçından.
Kınalı da mendile sar yolla.
Yolla... yolla...yolla... Meleklerle ver yolla
Yolla... yolla...yolla... Yeter beklettiğin beni Allah aşkına.
Yolla yârim tez yolla.
İki tel kopar saçından,
Kınalı da mendile sar yolla.
Hasret kaldım seni sevmeye,
Sana gelip düğümleri çözmeye,
Usulca göğsüne yaslanıp,
Bir sabah vakti koynunda ölmeye.
Coştu gönlüm, sel gibi çağlar,
Aramıza girmiş dumanlı dağlar.
Barış, derdini söyler, ağlar.
Yeter affet beni, Allah aşkına.

92. Yol Verin Ağalar Beyler

Selam olsun, ağalar beyler,
Mor sümbüllü, alaca dağlar,
Yol verin hele bir yol geçeyim.
Yol verin yâre kavuşayım.
Yol verin ağalar beyler.

Bitsin bu hasret.

Bekledim, tam yedi iklim geçti.

Bekledim, bağ bahçe bozuldu.

Yol verin ağalar beyler,

Bitsin bu hasret.

Seherde eser ılık rüzgâr,

Hasretliği çekenler anlar.

Yol verin, hele bir yol geçeyim.

Yol verin yâre kavuşayım.

Yol verin ağalar beyler,

Bitsin bu hasret.

93. Zehra

Halamın kızı Zehra,

Dostlar başına,

Bize sık sık gelir,

Gece yatısına Zehra!

Bir geçerken uğramıştı,

Tam on sekiz ay oldu.

O gün, bugün bizde kalıyor,

Zehra, Zehra!

Zehra seni çok seviyorum

Bir türlü sana git diyemiyorum

Ama artık anla be Zehraaa!

Bak, işte sulandı gözlerin, yine dolu dolu.

Bak, işte bu haliyle beni ediyor, deli deli

Kulun olayım, kölen olayım,
Hemen darılma, halakızı Zehra
Kulun olayım, kölen olayım.
Kes ağlamayı, halakızı Zehra,
Kulun olayım, kölen olayım Zehraaa!
Çayına biber koydum,
Çorbasına reçel,
Hapşırık tozu serptim hırkasına, Zehra!
Yatağına fare koydum,
Dolabına kurbağa.
Ama yine “Bana mısın?” demedi, Zehra.
Zehraaa!
Zehra seni çok seviyorum,...
Yatağımlı al, yorganımı al,
Makasımı, tarağımlı al, kemerimi al,
Terliğımlı al, bardağımlı al,
Havlumu, tabağımlı al, çatalımı al,
Bak işte sulandı gözlerin yine dolu dolu...
Bir şu köhne evimin tapusu var,
Ne hacet Zehra onu da al,
Kulun olayım, kölen olayım Zehraaa!

94. Fil İle Kurbağa

Çok zamanlar önce kara orman içinde
Yalnız başına tek bir erkek fil yaşardı
Bir gün dolaşırken nehrin kenarında

Kendi gibi yalnız kurbağaya rastladı
Gözleri birleşti kalpleri birleşti sevgiyle
Elele verdiler yanyana geldiler sevgiyle
Bütün kuşlar sustu akan ırmaklar durdu
İki kalp ile çarptı bütün orman bir anda
Nehrin kenarına uzandılar yanyana
Rüzgâr fısıldarken dallarda yapraklarda
Hayaller kurdular her sevişen mutlu bir çift gibi
Uyuya kaldılar rüyaya daldılar onlar gibi
Birden sıçradı fil uykudan uyandı
Boş yere yanında kurbağayı aradı
Kâbus zannettiği korkunç rüya doğruydu
Sevgilisi yanında cansız yatıyordu
Bir fil ancak kendi cinsinden bir fili severdi
Koskoca aşkı vücudu gibi çok ağır geldi

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Betül ÇERLEK GÜVEN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Fen - Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1.Güven, B. (2021). Nefi Divanı'nda Rakip , Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 36.	
2. Güven, B. (2021, Mayıs, 28-29) Otto Rank'ın Kahraman Kalıbı ve Oğuz Kağan Destanı 1. Sosyal Bilimler Sempozyumu. Kocaeli (Online).	